ΑΘΗΝΑΙ ΕΤΟΣ Α' — ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡΧ. 2 — ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 20

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ 25 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1935 | ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΚΩΣΤΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ | ΓΡΑΦΕΙΑ: ΒΟΥΛΗΣ 1 (Β'. ΟΡΟΦΟΣ) | ΤΗΛΕΦ.: ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ 24.263 ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ 28.063

ΣΗΜΕΙΩΣΟΥΛΕΣ

PARTIR!..

Βλέπετε ἕνα γνωστό σας νὰ τρέχῃ βιαστικὸς στὸ δρόμο, μὲ τὸ βαλιτζάκι του:

—Γιὰ ποῦ μὲ τὸ καλό;—τοῦ φωνάζετε.

—Γιὰ τὴ Θεσσαλονίκη...

Θυμᾶστε ἔξαφνα πὼς ὁ κύριος αὐτὸς σᾶς εἶχε δώσει ραντεβοῦ γιὰ τὴν μεθεπομένη στὸ γραφεῖο του.

—...Καὶ τὸ ραντεβοῦ μας;... τὸν ρωτᾶτε, καθὼς σᾶς σφίγγει τὸ χέρι γιὰ νὰ φύγῃ.

—Μὰ αὔριο τὸ βράδυ θὰ εἶμαι πίσω, φίλτατε!... σᾶς ἀπαντᾷ ὁ πολυάσχολος φίλος, παραξενευμένος γιὰ τὴν ἄστοχη ἀπορία σας.

Τί φυσικώτερο, ἀλήθεια, σήμερα, ἀπ' τὸ νὰ ξυπνάῃ ὁ ἄνθρωπος σ' ἕνα τόπο καὶ νὰ κοιμᾶται σ' ἄλλον, ἑκατό, διακόσια, χίλια, δυὸ χιλιάδες χιλιόμετρα μακρυά!—Τί ἁπλούστερο παρὰ νὰ δειπνῇ κανεὶς δέκα μοῖρες βορείου πλάτους νοτιώτερα ἀπὸ κεῖ ποὺ ἐπρογευμάτισε τὴν ἴδια μέρα!... Τί φυσικώτερο, τέλος πάντων, στὴν ἐποχὴ ποὺ ζοῦμε ἀπ' τὸ νὰ τρώῃ ὁ ἄνθρωπος τὰ χιλιόμετρα καὶ τὰ μίλια, ὅπως οἱ παληοὶ ναπολιτάνοι ρουφοῦσαν τὰ μονοκόμματα μακαρόνια τῆς Νάπολης...

Ἡ κινήσεις τοῦ ἀνθρώπου πάνω στὸν πλανήτη του πῆραν πρὸ πολλοῦ ἰλιγγιώδεις διαστάσεις... Ἂν μποροῦσε, κάποιο μάτι ὡπλισμένο μὲ τηλεσκόπιο νὰ κυττάξῃ τὴ γῆ μας ἀπὸ ἄλλο ἀστέρι, θἄβλεπε τὴν ἀνθρωπότητα νὰ πηγαινοέρχεται σὰν ἕνα φρενιασμένο καὶ ἀεικίνητο κοπάδι ἀπὸ μυρμήκια. Θὰ μοῦ πῆτε: Μήπως καὶ πρὸ πενῆντα ἐτῶν, καὶ πάντα, ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐκινεῖτο;.... Ναί... Ἀλλὰ τί κίνησις ἦταν ἐκείνη. Ὅταν ὁ παπποῦς μου ξεκινοῦσε γιὰ τὴν Τῆνο,—προτοῦ μπαρκάρῃ ἔγραφε τῇ διαθήκη του... Ἐνῶ ἐγώ,—ὁ ἔγγονός του ἔφυγα προχθές, Σάββατο βράδυ γιὰ τὸ νησὶ τῆς Παναγιᾶς καὶ Κυριακὴ βραδάκι ἔπαιρνα τὸν καφέ μου στὴν Κηφισιά.

Ἡ πρόοδος λοιπὸν αὐτή,—ἐκεῖ ἤθελα ἀπ' ἀρχῆς νὰ καταλήξω!— ἡ κατάκτησις τῆς ταχύτητος τοῦ πουλιοῦ, ἄνοιξε στὸν ψυχικό μας κόσμο καινούργια κεφάλαια πόθων.—Τὸ ταξίδι ποὺ ἦταν γιὰ τὸν παππού μου μιὰ ἀνώμαλη καὶ δυσάρεστη περιπέτεια τῆς ζωῆς του, ἔγινε γιὰ μένα ψυχικὴ καὶ σωματικὴ ἀνάγκη... Ὅπως ποθεῖ τὸ κορμί μου ἕνα καλὸ τραπέζι (κι' ἂς λέῃ ὁ κ. Πέτρου), ἔτσι ποθεῖ καὶ τὴν ἀπόλαυση ἑνὸς ταξιδιοῦ... Κι' ὅπως ἡ ψυχή μου ρουφάει τὴν ὡμορφιὰ ἑνὸς καλοῦ βιβλίου, ἔτσι ἀναγαλλιάζει στὴ χαρὰ ἑνὸς καλοῦ, μεγάλου, μακρυνοῦ ταξιδιοῦ σὲ ἄγνωστα μέρη.

Τὸ ταξίδι ἐμπῆκε στὸ πετσί μας, στὴ ζωή μας, στὴν ψυχή μας!... Ἔγινε μιὰ ἀνάγκη τῆς σύγχρονης ζωῆς, ἐξ ἴσου ἐντονη μὲ τὴν φυσικὴ ἀνάγκη τῆς τροφῆς, τοῦ ὕπνου, καὶ ἐξ ἴσου δυνατὴ μὲ τὴν ψυχικὴ ἀνάγκη τοῦ Ὡραίου ἢ τοῦ Ἔρωτος.

Ἡ παρθένος τοῦ 1935 δὲν ὀνειρεύεται πιὰ μονάχα τὸν ἱππότη τῆς καρδιάς της... Ἡ μορφὴ ἐκείνου χάνεται πίσω ἀπὸ μιὰν ἄλλη νοσταλγία πιὸ δυνατή,—τὴ νοσταλγία τοῦ τραίνου ποὺ τρέχει ἀκράτητο, σφυρίζοντας χαρωπά, πρὸς τὸ ἄγνωστο,—τοῦ βαποριοῦ ποὺ ἁρμενίζει ὁλοταχῶς πρὸς τὸ μακρυνὸ λιμάνι τῶν ὀνείρων.

Καὶ ἡ φιλολογία τῆς ἐποχῆς μας ὅλο καὶ χύνει λάδι στὴ φωτιὰ τῆς νοσταλγίας μας. Στὰ δέκα φιλολογικὰ βιβλία, τὰ ἐννέα θὰ μιλοῦν γιὰ ταξίδια, γιὰ χῶρες μακρυνές, γιὰ περιπέτειες...

Πῶς νὰ μὴ γεμίζουν λοιπὸν ἀσφυκτικά, τὰ ἐκδρομικὰ τραῖνα ποὺ πάνε κάθε Κυριακὴ στὰ ταξίδια;!... Πῶς νὰ μὴ στενάζουν ἀπὸ ἀνθρώπινο φορτίο τὰ καραβάνια τοῦ Σαρωνικοῦ... Καὶ πῶς νὰ μὴ πληθαίνουν σὰν μανιτάρια κάθε μέρα οἱ ἐκδρομικοὶ σύλλογοι;...

Ὅταν ἡ Κυανὴ Ἀκτή, ἡ Κεϋλάνη, τὸ Πάλμ—Μπήτς εἶναι ἄπιαστες ὀπταισίες... τί νὰ γίνῃ!... καλὴ εἶναι κι' ἡ Χαλκίδα γιὰ νὰ περάσῃ τὸ μεράκι.

ΣΤΕΦ. ΧΑΡΜΙΔΗΣ

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΥ ΛΕΒΙΣΖΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΕΧΝΗΣ

ΤΕΧΝΗ εἶναι ἔκφραση· ὁ λόγος ὑπάοξεώς της εἶναι ἡ ἀποκάθαρση τοῦ ἐγώ κ' ἡ ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἄλλους. Εἶναι ἡ ἔκφραση τοῦ ἀνθρώπου παρμένου στὴν ὁλότητά του, ἑνὸς πλάσματος δηλαδὴ ποὺ δὲν ἔχει μονάχα ὑλικὲς ὀρέξεις τροφῆς κι ἀναπαραγωγῆς, ἀλλὰ κι ἄλλες πεῖνες συνάμα: κοινωνικές, γνωστικές, θεολογικές. Κι ὁ ἀκέραιος αὐτὸς ἄνθρωπος, ὁ καλλιτέχνης ποὺ νιώθει τὸν ἑαυτό του σπρωγμένο νὰ ἀποκαλυφθεῖ στοὺς ἀδελφούς του, εἶναι σ' αὐτὸ ἀναγκασμένος γιατὶ τοὺς ἀνήκει, κι αὐτοὶ σὲ κεῖνον. Ἀκόμα κι ὅταν εἶναι ἀντάρτης ἢ ἐπαναστάτης, ἀποτελεῖ μέρος τῆς κοινωνίας, εἶναι ὁ διερμηνευτής, ὁ ἐξάγγελος, πρῶτα τῆς φάρας του, τῆς πολιτείας του καὶ τῆς φυλῆς του, ὕστερα ὁλάκερης τῆς ἀνθρωπότητας, γιατὶ εἶναι μέρος ὁλοκληρωτικὸ τῆς φυλῆς, τῆς φάρας καὶ τοῦ εἴδους. Δὲν εἶναι ἕνας ἀφηρημένος ρήτορας, παρὰ ἕνας ἄνθρωπος ποὺ μιλεῖ. Γυρεύει νὰ δικαιωθεῖ, μπροστὰ στὰ μάτια του, μπροστὰ στοὺς ἀδελφούς του, μπροστὰ στὸ Θεό. Κ' ἐπειδὴ εἶναι ἕνας ἄνθρωπος ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, σάρκα ἀπὸ τὴ σάρκα τους κ' αἷμα ἀπὸ τὸ αἷμα τους, πνεῦμα ἀπὸ τὸ πνεῦμα τους, ἡ αὐτοδικαίωσή του τοὺς δικαιώνει κι αὐτούς· ἡ ἑρμηνεία του τῆς ζωῆς δικαιώνει τὶς ζωές τους. Ἐδῶ βρίσκεται τὰ μυστικὸ μιᾶς δυνατότητας δημιουργικῆς ἐπικοινωνίας: δὲ βρίσκεται στὸ αἴσθημα, παρὰ στὸ γεγονὸς πὼς οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀδελφοί, ζυμωμένοι στὴν ἴδια ὕλη, πλάσματα καμωμένα γιὰ τὴν ἴδια μοῖρα.

Τὸ κριτήριο τῆς ὑποκειμενικότητας ἢ τῆς ἀντικειμενικότητας τῆς μεθόδου ἀνήκει στὸ φθαρτὸ βασίλειο τῶν τρόπων καὶ τῆς μόδας. Ἡ πιὸ προσωπικὴ αὐτοβιογραφία μπορεῖ νἄχει φαρδύτερη ἀνθρώπινη σημασία ἀπὸ ἕνα ἔργο ποὺ ἡ μορφή του εἶναι ἀπὸ σκοποῦ γενικώτερη. Ὅλη ἡ λυρικὴ ποίηση τοῦ κόσμου τὸ ἀποδείχνει. Ὁ Κάτουλλος κάνει ἀκόμα τὶς καρδιὲς νὰ δονοῦνται ἐνῶ ὁ Σενέκας μᾶς ἀφήνει ἀδιάφορους. Ἡ ἄρνηση μερικῶν συγχρόνων νἀοξουνε σὲ ὁποιαδήποτε ἐπικοινωνία εἶναι παθολογικὴ· ἀνήκει σὲ μιὰν ἀρρωστιάρικη ὑπερβολὴ τῆς φυσικῆς ἐκείνης ἀντίστασης ποὺ παρουσιάζει κάθε καλλιτέχνης στὴν ἀγωνία, στὴν αὐτογύμνωση, ποὺ συνεπάγει ἡ πράξη τῆς δημιουργικῆς ἐπικοινωνίας. Ὁ ἀληθινός, ὁ μεγάλος καλλιτέχνης δικαιώνεται μιλώντας στοὺς ἀδελφούς του καὶ γι' αὐτούς· ἐκφράζει τὰ βαθύτερα μυστικά του γιὰ νὰ μπορέσουν κ' οἱ ἄλλοι, συμμετέχοντας σ' αὐτά, νὰ βοηθηθοῦν καὶ νὰ λυτρωθοῦν. Στὴ βάση κάθε δημιουργικῆς ἐπικοινωνίας ὑπάρχει ἕνα ἐλατήριο ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ τ' ὀνομάσει γονδρικῶς, ἀλλὰ μὲ ἀρκετὴ ἀκρίβεια, παιδαγωγικό. Ὁ ποιητὴς ἀποθησαυρίζει τὴν πιὸ ἐνδόμυχη λυρική του κραυγὴ καὶ τὴν κοινολογεῖ γιὰ νὰ μπορέσουν κι ἄλλες ἀνθρώπινες ψυχές, σὲ παρόμοιες περιπτώσεις, νὰ συμμεριστοῦνε τὴν κάθαρσή του καὶ τὴν ἀπολύτρωσή του.

Ἀπὸ δῶ προέρχεται τὸ πῶς ἡ τέχνη, ἡ εἰλικρινὴς δημιουργία—ὄχι τὸ τέγνασμα ἢ ἡ ἐφημεριδογραφία ἢ ἡ φιλολογία ποὺ ἀποβλέπει στὸ κέρδος ἢ στὴ διασκέδαση τοῦ πλήθους— ἡ δημιουργικὴ τέχνη εἶναι ἠθική ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ φύση της· δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ καμμιὰ δικαιολογία, ἡ ἠθικὴ ἀξία τῆς εἶναι ἔμφυτη· μέσα στὴν περιοχή της, ἡ ἠθικὴ κ' ἡ αἰσθητικὴ κάνουν ἕνα. Καὶ τοῦτο εἶναι ἀλήθεια καὶ πάλι, γιατὶ ἡ τέχνη εἶναι ἡ ἔκφραση τοῦ ὁλόκληρου ἀνθρώπου, κι ὁ καλλιτέχνης εἶναι ἄνθρωπος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἐμπειρία του εἶναι —δυναμωμένη κι οὐρανισμένη— ἡ ἐμπειρία κάθε ἀνθρώπου, σύμφωνα μὲ τὸ λόγο τοῦ Γκαῖτε: «Κάθε πρᾶμα ποὺ ὑπάρχει εἶναι τὸ ἀνάλογο ὅλων ὅσων ὑπάρχουν καὶ γι' αὐτὸ ἀντιλαμβανόμαστε πάντα τὴν ὕπαρξη ὡς ἕνα πρᾶμα ξεχωριστὸ καὶ συνάμα δεμένο μὲ τἄλλα».

Ο ΓΚΑΙΤΕ

Βλέπουμε λοιπὸν πῶς ἡ τέχνη θἄναι δυνατή, ὡραία, ἠθική, ἀνάλογα μὲ τὸ βάθος καὶ τὸν πλοῦτο τῆς συγκεκριμένης ἀνθρώπινης ἐμπειρίας ποὺ θὰ ἐκφράσει. Ὁ καλλιτέχνης μὲ τὸ νἄναι ἕνας ἄνθρωπος, περιέχει ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα· ὅμοια, ἡ ἐμπειρία του περιέχει τουλάνιστο «ἐν σπέρματι» ἢ συμβολικὰ κάθε ἐμπειρία. Ἄρα, στὴν τέχνη, τὸ συγκεκριμένο τείνει νὰ γίνει ἀφηρημένο καὶ τὸ ξεχωριστὸ, γενικό. Καὶ γιὰ νἀναφέρουμε πάλι τὸν Γκαῖτε: «Τέτοια εἶναι ἡ φύση τῆς ποίησης: ἐκφράζει τὸ ξεχωριστὸ χωρὶς νὰ στοχάζεται τὸ παγκόσμιο ἢ χωρὶς νὰ τὸ ὑποδείχνει. Μὰ κεῖνος ποὺ αἰσθάνεται δυνατὰ τὸ ἰδιαίτερο λαβαίνει τὸ παγκόσμιο σὰ δῶρο, χωρὶς κι ὅλα νὰ τὸ ξέρει, ἢ μαθαίνοντάς το πολὺ ἀργά». Ὅμοια εἶναι ἡ ἀλήθεια ποὺ ὁ Ἔμερσον ἀντιλήφθηκε ὅταν μίλησε γιὰ τὴν «ἔκσταση τῆς διάνοιας ὅταν ζυγώνει τὸ γεγονός», ὅπως ἀντιλήφθηκε ἐπίσης τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἄλλης ἐκείνης ἀλήθειας: ἀφοῦ ὁ ποιητὴς εἶναι ἄνθρωπος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, γι' αὐτὸν τὸ συγκεκριμένο γίνεται παγκοσμιότητα: «Ὁ νέος ἄνθρωπος τιμᾶ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ πνεύματος, γιατὶ στὴν πραγματικότητα αὐτοὶ εἶναι πιὸ κοντά του ἀπ' ὅσο ὁ ἴδιος στὸν ἑαυτό του».

Αὐτὴ λοιπόν, πέρα ἀπ' ὅλες τὶς φθαρτὲς μορφὲς καὶ μόδες, εἶναι ἡ φύση τῆς τέχνης: τὸ δημιουργικὸ δαιμόνιο γιὰ νὰ ἱκανοποιήσει τὴ δίψα του γιὰ μιὰν αἰωνιότητα βαθύτερη ἀπὸ τὴν αἰωνιότητα τῆς φυσιολογικῆς τεκνογονίας προβάλλει ὡς μορφὴ τὴν ἐμπειρία του, τόσο τῆς ψυχῆς ὅσο καὶ τῶν πραγμάτων, τῆς οὐσίας ὅσο καὶ τῶν ἀξιῶν, καὶ, μὲ τὴν πράξη αὐτὴ τῆς προβολῆς καὶ τῆς ἐπικοινωνίας, διακηρύσσει τὸν ἔρωτά του γιὰ τὸ εἶδος καὶ τὴν ἑνότητά του μ' αὐτό.

Ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ οὔτε νὰ ἐνεργήσει, οὔτε νὰ δημιουργήσει, οὔτε νὰ ζήσει, οὔτε νὰ γράψει, δίχως μιὰν ἐκλογή· καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἐκλέξει δίχως μιὰν ἀρχὴ ἐκλογῆς. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἀρχή, τόσο στὴν τέχνη ὅσο καὶ στὴ ζωή, διαφέρει ὄχι μονάχα ἀπὸ αἰώνα σὲ αἰώνα, παρὰ καὶ μέσα στὴν ἴδια τὴν ἐποχή, ἀπὸ πνεῦμα σὲ πνεῦμα· σ' αὐτὰ τὰ διάφορα κριτήρια ἐκλογῆς, τὰ προσαρμοσι ἕνα στὶς διάφορες ἰδιοσυγκρασίες καὶ νοοτροπίες, ἐναπόκειται ὁ πλοῦτος καὶ τὸ νόημα, ἡ λεπτότητα κ' ἡ ἐλπίδα τοῦ ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ. Ἄρα, ἡ ἐλευτερία τῆς ζωῆς καὶ τῆς τέχνης εἶναι ἀπόλυτη, ἀλλὰ ὄχι ἀφηρημένη. Πράγματι, ἡ μόνη δυνατὴ ἐλευτερία εἶναι ἡ ἐλευτερία τῆς ἐκλογῆς καὶ τοῦ κριτήριού της, ὄχι ἡ ἐλευτερία πρὸς τὸ χάος, παρὰ πρὸς ἕναν καινούριο κόσμο· ὄχι ἡ ἐλευτερία ἔξω ἀπὸ τὸ νόμο, παρὰ ἡ ἐλευτερία πρὸς ἕναν καινούριο νόμο. Αὐτὴ ἡ ἐνδιάθετη ἀνάγκη ἑνὸς νόμου, ἑνὸς κριτήριου ἐκλογῆς, ὅσο καινούριος κ' εἰκονοκλάστης κι ἂν εἶναι αὐτὸς στὴ δράση του, ἔχει ἰδωθεῖ κ' ἑρμηνευτεῖ, ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια, ἀπὸ τὸν Κάντ. «Ἡ ἐλευτερία τῆς σκέψης σημαίνει τὴν ὑποταγὴ τοῦ λόγου στοὺς νόμους μονάχα ποὺ ὁ λόγος θέτει στὸν ἑαυτό του. Ἡ ἀντίθετη ἔννοια εἶναι ἡ παράνομη χρήση τοῦ λόγου. Ἀπ' αὐτὸ βγαίνει πὼς ἂν ὁ λόγος ἀρνηθεῖ νὰ ὑποταγθεῖ στοὺς νόμους ποὺ ὁ ἴδιος ἐπέβαλε στὸν ἑαυτό του, θὰ βρεθεῖ στὴν ἀνάγκη νὰ ὑποστεῖ τὸ ζυγὸ νόμων ὑπαγορευμένων ἀπ' ἔξω. Γιατὶ χωρὶς ἕνα νόμον ὁποιοδήποτε, τίποτε, οὔτε ἡ πιὸ φανερὴ ἀνοησία δὲν μπορεῖ νὰ ἐνεργήσει ἢ νὰ ὑπάρξει».

Τὸ πνεῦμα λοιπὸν ἐνεργεῖ ὑπὸ τὸ κράτος ἑνὸς νόμου ποὺ τὸν ἐπέβαλε αὐτὸ τὸ ἴδιο καὶ δημιουργεῖ ἀξίες πάνω στὸ δρόμο του. Στὴ δημιουργία αὐτὴ τῶν ἀξιῶν καὶ μέσα στὴ μορφὴ ἐναπόκειται ἡ μεγαλήτερη ἀξία του. Μπορεῖς συνάμα νὰ βγάλεις ἀπ' αὐτό, ἂν θέλεις νἀκολουθήσεις τὸν Κάντ ἴσαμε κεῖ, τὴ μεταφυσικὴ δικαίωση τῶν ἀξιῶν ποὺ τὸ πνεῦμα δημιουργεῖ, ἀπὸ τὴν παγκοσμιότητα τῆς συγκεκριμένης ἐμπειρίας του κι ἀπὸ τὸ κριτήριο ἐκλογῆς του. Τὸ δαιμόνιο, δηλώνει πράγματι ὁ Κάντ, εἶναι «τὸ δῶρο κεῖνο τῆς φύσης ποὺ δίνει τὸ νόμο της στὴν τέχνη. Κ' ἐπειδὴ τὸ δῶρο αὐτό, δημιουργικὴ δύναμη ἔμφυτη μέσα στὸν καλλιτέχνη, ἀνήκει κι αὐτὸ στὴ φύση, μπορεῖς νὰ συνοψίσεις τὸ ζήτημα ἔτσι: τὸ δαιμόνιο εἶναι τὸ ἔμφυτο κεῖνο δῶρο ποὺ διὰ μέσου του ἡ φύση δίνει στὴν τέχνη τὸ νόμο της». Τὸ προαίστημα αὐτῆς τῆς μεταφυσικῆς εἶναι ποὺ ὑπαγόρευσε στὸν Ἀπόλλωνα τοῦ Σέλλεϋ λόγια βαθήτερα ἀκόμα ἀπ' ὅσο τἄγε στὴ συνείδησή του ὁ ποιητής:

> Εἶμαι τὸ μάτι ποὺ μὲ δαῦτο τὸ Σύμπαν αὐτοκαμαρώνεται κι ἀναγνωρίζεται θεῖο· ὅλες οἱ ἁρμονίες τῶν ὀργάνων ἢ τοῦ λόγου, ὅλες οἱ προφητεῖες, ὅλες οἱ θεραπεῖες, κάθε ἀχτινοβόλημα τῆς τέχνης ἢ τῆς φύσης, μοῦ ἀνήκουν.

Βάση ὅλων αὐτῶν τῶν σκέψεων εἶναι ἡ πίστη σ' ἕνα συνενὲς κι ἀδιάσπαστο σύμπαν. Ἀλλὰ ἡ πίστη αὐτὴ δὲν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ τὴν ἀποδεχθεῖς. Ἡ σημασία τῆς ἄσκησης τοῦ δαιμόνιου μπορεῖ νἀποδειχθεῖ ἀκόμη στερεώτερα ἀπὸ τὴν ἀνθρωπιά του, ἀπὸ τὴν ἀναγνώριση τῆς ἀνθρώπινης ἀδελφότητας ποὺ προϋποθέτει κι ἀποδείχνει ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπικοινωνίας. Ἡ τέχνη εἶναι κοινωνικὴ κ' ἠθική, θρησκευτικὴ καὶ μεταφυσική, ὄχι ἐπειδὴ ὀφείλει κανεὶς νὰ τὴν ἐφαρμόζει ἔτσι, παρὰ ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἔτσι κ' ἐπειδὴ ὁ καλλιτέχνης εἶναι ἄνθρωπος. Ὁ Σαϊντ-Μπεὺ τὸ ἀντιλήφθηκε καθαρὰ ὅταν ἔγραψε: «Ἡ φιλολογία, ἡ φιλολογικὴ παραγωγὴ δὲν εἶναι γιὰ μένα πρᾶμα διάφορο ἢ ξεχωριστὸ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὶς ἄλλες ἐκδηλώσεις του· μπορῶ νὰ γαρῶ ἕνα ἔργο, μὰ μοῦ εἶναι δύσκολο νὰ τὸ κρίνω ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ γνώση τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἴδιου· θἄλεγα μάλιστα: κατὰ τὸ δέντρο κι ὁ καρπός του. Ἡ φιλολογικὴ μελέτη μὲ φέρνει ἐντελῶς φυσικὰ στὴν ἠθικὴ μελέτη».

Ἀπ' ὅλα τὰ παραπάνω, ποῦναι θεμελιωμένα στὴν πιὸ σίγουρη ψυχολογικὴ γνώση ποὺ κατέχουμε, βγαίνει πὼς δὲν ὑπάρχει ἐξωτερικὸ ἢ σταθερὸ πρότυπο, ποὺ μὲ τὴ βοήθεια του νἀναγνωρίζεις ἀπ' ἔξω τὸ δαιμόνιο ἢ νὰ μπορεῖς νὰ ὁδηγήσεις ἐσωτερικὰ τὴ δημιουργικὴ ἐνέργεια. Ἀλλὰ εἴμαστε τάχα, ὅπως καμώνονται οἱ τρομαγμένοι συντηρητικοί, εἴμαστε ἔρμαια πάνω σ' ἕνα κῦμα δίχως νόημα καὶ διεύθυνση; «Ποιὸς εἶναι ὁ σκοπός

(Ἡ συνέχεια στὴ 15η σελίδα).

ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Λ. ΛΕΒΙΣΖΟΝ:
Περὶ τέχνης

ΤΑ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΜΑΣ ΖΩΗΣ
(Συνέντευξη τοῦ κ. Σκουλούδη μὲ τὸν ὑφηγητὴ κ. Ἰω. Συκουτρῆ)

ΠΩΛ ΒΑΛΕΡΥ:
Τὸ μάθημα τῆς Ἰταλικῆς τέχνης

ΔΗΜΟΣΘ. ΒΟΥΤΥΡΑ:
Τὸ βάσανο τῆς ὑποψίας
(συνέχεια)

ΡΗΓΑ ΓΚΟΛΦΗ:
Ποιήματα

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΛΑΛΑΟΥΝΗ:
Οἱ ἑορτὲς τοῦ Σάλτσμπουργκ

ΙΒΑΝΩΦ:
Τὸ παιδί
(διήγημα)

ΑΘΗΝΑΣ ΤΑΡΣΟΥΛΗ:
Ἱστορικὲς σελίδες Ἀκροκορίνθου

ΚΟΛΕΤΤ:
Τὸ χρυσό μου
(συνέχεια)

ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΚΡΙΣΙΣ Ἢ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΑΚΡΙΣΙΑ

ΤΡΙΑ ΑΡΘΡΑ ΤΟΥ κ. Θ. Ν. ΣΥΝΑΔΙΝΟΥ

Γ'.

ΤΟ προηγούμενο ἄρθρο μου ἐξετάσαμε ἂν καὶ κατὰ πόσον τὸ θέατρο ἀπὸ τὴν ἐπιχειρηματικὴ του τὴν ἄποψη ἐπιβεβαιώνει τὴν ἀπόφασή σύθυνεται γιὰ τὴν ἀδιαφορία ποὺ δείχνει σ' αὐτὸ τὸ κοινό, ποὺ ἀποτέλεσμά της εἶνε ἡ θεατρικὴ κρίσις ποὺ γι' αὐτὴν μιλᾶει σήμερα ὅλος ὁ ὁλοσώβηστος γύρω ἀπὸ τὸ θέατρο κινούμενος καλλιτεχνικὸς καὶ μὴ κόσμος. Σήμερα θὰ ἐξετάσωμε τὸ θέατρο ἀπὸ τὴν ἄποψη τοῦ ἐμψυχου ὑλικοῦ. Οἱ θίασοι, ὅπως καταρτίζονται τὰ τελευταῖα χρόνια, μποροῦν ὄχι νὰ δημιουργήσουν θεατρόφιλο κοινό, ἀλλὰ καὶ ἁπλᾶ νὰ ἐξυπηρετήσουνε τὶς ψυχαγωγικὲς ἀξιώσεις ἑνὸς κοινοῦ, ποὺ δὲν εἶνε καλλιτεχνικὰ μορφωμένο, ὅπως κατὰ τὰ ἐνγὴ δέκατα, εἶνε τὸ σημερινὸ ἀθηναϊκὸ κοινό;

Πρὶν μποῦμε στὴν ἐξέτασι τοῦ ζητήματός μας, θἄπρεπε νὰ ὀγδλουμε ἀπὸ μιὰ μεγάλη πλάνη τοῦς θεατρικοὺς ἐπαγγελματίες, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ποσότητα τοῦ θεατριζόμενου κοινοῦ, ποὺ θέλουν νὰ φαντάζονται πὼς τετραπλασιάστηκε μεταπολεμικά. Ἀφοῦ ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἀθήνας—κάνουν τὴν ἀφελῆ σκέψη—τετραπλασιάστηκε, δὲν μπορεῖ, παρὰ νὰ τετραπλασιασθῆ καὶ τὸ θεατριζόμενο κοινό. Μεγάλη πλάνη! Τὸ θεατριζόμενο κοινὸ ὄχι μονάχα δὲν αὐξησε ποσοτικὰ μ' ὅλο τὸν τετραπλασιασμὸ τῶν κατοίκων τῆς πρωτεύουσας, ἀλλὰ καὶ ἐλαττώθηκε σημαντικά. Πρῶτο τὸ καὶ κύριο τὸ μεταπολεμικὸ κοινό, ποὺ ἀσόγκαζε στὸ θέατρο, ἐξαφανίστηκε γιὰ τοὺς λόγους, ποὺ ὅλοι μᾶς ἐνδιαφέρουμε. Ὁ νεοελληνισμὸς τὸ ἀνάγκασε ν' ἀποφασίσῃ στὸ περιθώριο κάθε δράσης. Στὴ θέσι του ἐπρόβαλε ἕνα ἄλλο κοινό, ἰσάριθμο ἐνδεχόμενα μ' ἐκεῖνο, ὄχι ὅμως καὶ ἰσοδύναμα μ' αὐτὸ μορφωμένο. Γιὰ τὸ καινούργιο αὐτὸ κοινὸ τὸ θέατρο δὲν ἀποτελεῖ ἀκόμη κατάσκευη ἀνάγκης, ὅπως συνέβαινε μὲ τὸ προπολεμικό. Ἀντίς, λοιπόν, νἀχουμε αὔξησι τοῦ θεατριζόμενου κοινοῦ, ἀντίθετα ἔχουμε ἐλάττωσή του. Ἐλάττωση, ποὺ γίνεται πιὸ μεγάλη ἀκόμα ἂν σκεφτοῦμε πὼς ὁ κινηματὸς πληθυσμὸς τῆς Ἀθήνας, ποὺ ἄλλοτε ἀποτελοῦσε μιὰ δύναμη κ' ἕνα καλὸ εἰσόδημα γιὰ τὸ θέατρο, σήμερα ξηράθε καὶ δρίσκει τὰ θέλγητρα τῆς διασκέδασης στὰ διάφορα χορευτικὰ καὶ μὴ ἐξοχικὰ κέντρα, ὅπου ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα, μπορεῖ νὰ παρακολουθήσῃ κ' ὅλο τὸν λεγόμενο καλὸ κόσμο τῆς πρωτεύουσας, νὰ χειροκροτῆ σὰν γυναῖκ καὶ τέκνοις διάφορα γύνεια, ποὺ ἐπιδεικνύουν μὲ ἀναίδεια τὴ γύμνια τῶν ὑδραυγροποιησιμένων κορμιῶν τους. Τώρα ἄν σ' ὅλα αὐτὰ προσθέσουμε καὶ τὸ ὅτι κάθε συνοικία ἔχει σήμερα τὸ θέαμά της—σαράντα ὅσο εἶνε τὰ θέατρα καὶ οἱ κινηματογράφοι ποὺ λειτουργοῦν αὐτὴ τὴ στιγμὴ στὴν Ἀθήνα καὶ στὰ ἔξοχικά της προάστεια—ἔχουμε ἀμέσως τὴν ἐξήγησιν τοῦ ἀγανοῦ φαινομένου, ποὺ παρουσιάζουν κάθε ὀρᾶδυ, ἐντὸς ἑνὸς ἀπὸ ἕνα δυὸ, ὅλα τὰ ἀθηναϊκὰ θέατρα.

Πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο τὸ θέατρο—τὸ εἴπαμε αὐτό, ἤταν μιὰ καταναγκαστικὴ διασκέδασῃ γιὰ τοὺς Ἀθηναίους, ποὺ γιὰ τὸν ἕναν ἢ τὸν ἄλλον λόγο, δὲν μποροῦσαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα τὸ καλοκαίρι. Ἀποτελοῦσε τὸ μοναδικὸ κέντρο τῆς ψυχαγωγίας τους. Σήμερα τὸ θέατρο ἔχει νὰ παλαιψῆ ἐνάντια σὲ χίλιες ἐχθυϊκὲς δυνάμεις, ποὺ ἡ πιὸ ἐπικίνδυνη ἀπ' ὅλες εἶνε ἡ συγκοινωνία. Τὸ αὐτοκίνητο. Μ' ἕξη δραχμὲς θρίσκει κανεὶς στὸ Φάληρο. Ἔξη-νὰ πᾶς νὰ ἔλθῃς τόσα νὰ γυρίσῃ δώδεκα. Θέλετε νὰ θάλαμψε κ' ἄλλες δεκαεφτὲς ἀκόμα γιὰ νὰ πᾶρῃ ἕνα δυὸ μπύρες ἢ τὸ παγωτό του; Ἑκατὸ πέντε. Ἕνα κάθισμα ὅμως στὸ θέατρο κοσνίζει δραχμὲς πενήντα, ἂν ἀγαπᾶτε!

Τί ἔκανε στὰ ἀναμεταξὺ ἡ λεγόμενη θεατρικὴ ἐπιχείρησῃ γιὰ ν' ἀντιμετωπίσῃ τὸν κίνδυνο αὐτό; Σὰν ἐπιχειρῆσι, τίποτε. Γιὰ τὸν καταρτισμὸ τῶν θιάσων δυὸ φορὲς ἔπαιρε.

"Ἀν ἐξαιρεθῆ κανένος ἕνα δυὸ θιάσους, ἄλλοι οἱ ἄλλοι εἶνε ἐλεεινὰ συγκροτήματα, ποὺ περιλαμβάνουν δυό, τὸ πολὺ τρεῖς καλοὺς ἠθοποιοὺς κ' ἄλλους δέκα τῆς κακῆς ὥρας. Ὅσο κι' ἂν ἀποτελῆ πὼς μορφωτικὰ τὸ σημερινὸ θεατριζόμενο κοινὸ εἶνε πολλὲς σπάλες κάτω ἀπὸ τὸ προπολεμικό, ὅμως διαθέτει τὶς διανοητικὲς δυνάμεις ποὺ χρειάζονται γιὰ νὰ καταλάβῃ πὼς μὲ ἠθοποιοὺς ἐξαιρετικοὺς γιὰ μιὰν ἐπιθεώρησῃ δὲν παίζονται ὀπερέττες, ποὺ τὸ μυστικὸ τῆς ἐπιτυχίας τους κρέμεται στὸν λεπτὸ τρόπο, ποὺ μ' αὐτὸν πρέπει γ' ἀποδοθοῦν, καὶ στὰ φωνητικὰ χαρίσματα τῶν ἐκτελεστῶν.

Ἔχει δλέπουμε ἠθοποιοὺς ποὺ προκαλοῦσανε τὰ πιὸ εἰλικρινῆ χειροκροτήματα στὴ δημιουργία χαρακτηριστικῶν, ἀλλὰ χοντροκομένων τύπων σὲ μιὰ ὄχι κ' ἐξαιρετικὴ ἀπὸ τὴν ἄποψη πνευματικὸς καὶ σάτυρας ἐπιθεώρησῃ, νὰ παρασύρουν σὲ τραγικὴ ἀποτυχία μιὰ ὀκεριότερα, ποὺ τὸ περιεχόμενό της καμμιὰ φορὰ ἤταν ἄξιο καλύτερης τύχης. Ὁ δυστυχισμένος ὁ ἐπιχειρηματίας ποὺ βλέπει τὸ θέατρό του ἀδειο κάθε ὀράδυ, κουνάει περίλυπα τὸ κεφάλι του, λέγοντας:

—Αὐτὴ ἡ ἄτιμη ἡ κρίση θὰ μᾶς φάῃ!

Ὄχι, ἀνόητε ἐπιχειρηματία. Δὲν θὰ σὲ φάῃ ἡ κρίση. Ἡ ἀκρισία σου ποὺ σὲ φέρνει νὰ κάνῃς τὴν ἀνόητη σκέψῃ πὼς μὲ τὸ νὰ παρατᾷῃ μερικὰ κακομπογιατισμένα χαρτιὰ καὶ μιὰ δωδεκάδα κακοφτιασμένων γυμνῶν γυναικῶν ἀπάνω στὴ σκηνῆ τοῦ σανιδένιου θέατρου σου, ἔχει καὶ θέατρο, αὐτὴ θὰ σὲ φάῃ. Τὸ πολὺ κοινό, ὅσον ἀμόρφωτο κι' ἂν τὸ φαντάζεσαι, ἢ ὅσο κι' ἂν ἐργόζεσαι γιὰ νὰ τοῦ διαστρέψῃς τὸ γοῦστο καὶ τὴν καλαισθησία, ξεχωρίζει τὸ καλὸ ἀπὸ τὸ κακό. Τὸ προχτὲς λόγημα ἀπὸ τὴν σοβαρὴ προσπάθεια. Τὸ πλιατσικολόγημα αὐτὸ τὸ θὰ σοῦ δώσω, ἀλλὰ θὰ μοῦ δώσῃς καὶ σύ. Κι' ἀφοῦ τὸ αὐτοκίνητο τὸν περιμένει ἔξω ἀπὸ τὴν Ἀναδῆμεια, ἀνεβαίνει σ' αὐτὸ καὶ τραβᾶει σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς ἔξοχές, ἄνοιξε μὲ λίγες δραχμὲς ἐξασφαλίζει πολλαῖ ἀφρα, ξεκούραση καὶ ρομάντζα.

Πρὶν ἀκὸ τὸν πόλεμο μεταξὺ τῶν διαφόρων θιάσων ὑπῆρχε μία ὑφαίρα κ' εὐγενικὴ ἀμιλλα. Ποιὸς θὰ παρουσιάσῃ στὴ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινον φλοκοῦ πιὸ ὄρτιο καταρτισμένος. Σήμερα ἡ ἀμιλλα αὐτὴ δὲν ὑπάρχει. Μὲ τὴν ἔσχατη πρὸς τὸ κοινὸ ποὺ πληρώνει περιφρόνησῃ ὁ θεατρικὸς ἐπιχειρηματίας ἀντικαταστάθηκε ἕνα καλλιεργημένο κολοσσὸ μὲ τὸν πρῶτο καμποτίνο ποὺ θὰ δρῇ μπροστά του. Ὁ ἐπιχειρηματίας σ' ὅλες του αὐτὲς τὶς ἐνέργειες κοτὲ τοῦ δὲν ὑπολογίζει τὸν καταναλωτὴ τοῦ ἐμπορεύματός του : Τὴν πελατεία του. Τὸ κοινό. Τὸν θεωρεῖ σὰν τὸν τελευταῖο τροχὸ τοῦ ἐτχαρδλωμένου ἁμαξιοῦ τοῦ. Ὁ πελάτης, τὸ κοινό, γιὰ τὸν ἐπιχειρηματία, μονάχα ὑποχρεώσεις ἔχει. Ὄχι ὅμως καὶ δικαιώματα. Τὸ ἀντιλαμδάνεται ὑποχρεωμένο νὰ δέχεται ἀδιαμαρτύρητα κάθε ἡλίθιο ἢ ἀκότεχνο κατασκεύασμα ποὺ τοῦ σερδίρει μὲ τὸν πιὸ ἐλεεινὸ τρόπο, καὶ νὰ πληρώνῃ γι' αὐτό. Ἂν ἐπιχείρῃσῃ νὰ διαμαρτυρῆθῆ, τότε τὸ κοινὸ αὐτό, κατὰ τὴν ἀντίληψῃ τοῦ ἐπιχειρηματίου, δὲν γίνεται ἄξιο νὰ λέγεται πολιτισμένο. Εἶναι ἀσυνὸ κατέρι, ποὺ μὲ τὴν ἀμορφωσιά του σιμθάλλει στὴν δημιουργία θυμάτων μιᾶς ὡραίας ἰδέας. Στὴν οἰκονομικὴ καταστροφὴ τῶν δυστυχισμένων θεατρικῶν ἐπιχειρηματιῶν!!!

Εἶναι κοινὸ μυστικό. Ποιὰ καὶ πόσα εἶναι τὰ καλλιτεχνικὰ ἐφόδια ποὺ διαθέτει ἡ μεγάλη πλειονότητα τῶν σημερινῶν θηριόνων τῆς ἐνῆς τῆς ἐξάσκησῃ τοῦ μεγάλου σδτοῦ ἐπαγγέλματος. Χωρὶς κομμᾶκι σχεδὸν μορφωσῃ, χωρὶς κανένα ταλέντο, καταφνάγανε στὸ θέατρο, ἀφοῦ πρῶτα ἀποτύχανε ὅλες τοὺς οἱ προσπάθειες γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουνε ἕνα ἄλλο θιοποριστικὸ ἐπάγγελμα. Ὅλοι οἱ χρεωσσημένοι τῆς ζωῆς, οἱ νεκημένοι τῆς ζωῆς, οἱ ἐχθροὶ τῆς δουλειᾶς, τοῦ κόπου, τοῦ ἰδρώτα, ὅλοι οἱ θιασώτες τοῦ «ντόλτσε φάρ νιέντε» σὲ θέατρο ζητήσανε καταφύγιο. Οἱ θεατρικοὶ ἐπιχειρηματίες εἶχανε πάντοτε ἀνοιχτὲς τὶς πόρτες τῶν θεάτρων τους γιὰ τὸν κάθε ἐθελοντῆ, ἀδιαφορώντας γιὰ τὴν ποιότητα καὶ τὴν ποσότητα τῶν ἰδανικῶν τους. Τί εἶσαι σύ; Ἠθοποιός. Λαμπρότα. Πόσα θέλεις; Μιὰ καὶ εἶκοσι. Λαμπρότερα. Δεχτός. Τί εἶσαι σύ; Καλλιτέχνις. Θαυμάσια. Ποῦ ἐργαζόσουνα Ἴσαμε τώρα; Σὲ μιὰ μαλζὸν ντὲ πάς. Ἔξοχα. Πόσα θέλεις; Δὲν ζητᾶω καὶ πολλὰ πράμματα. Ἔγιν, ἐνοεῖται, ἕχω φίλους, ποὺ θὰ μοῦ φτειάνουν τὰ φορέματά μου. Ἄ, ὥστε ἔχεις καὶ φίλους γιὰ τὶς τουαλέτες σου! Μπράβο, κορίτσι μου. Δεχτὴ καὶ τοῦλάχιστον σου. Τὰ καλὰ στοιχεῖα τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου ποτὲ τους δὲν διαμαρτυρήθηκανε γιὰ τὶς μεθόδους, ποὺ μ' αὐτὲς στρατολογοῦνται οἱ νέοι τους συνάδελφοι. Ἀνεχθήκανε πάντοτε δίπλα τους τὸν κάθε ἐκπορευτῆ τῆς τέχνης τους, ἐνῷ τὸ Σωματεῖο τῶν Ἠθοποιῶν ἐλέξε μὲ διδλιάρα ἐπαγγελματικὴ κατάσκευη ἀνάγκης, ὅπως συνέβαινε ὁ ἴδιος στὴ σύγχρονη κοινωνική μας ζωή. Ἀλλὰ δὲν μπορεῖ ἀσφαλῶς νὰ στηριχθῆ μιὰ ἠθικοφαρία ἑπάνω σ' ἔξαιρετικὲς περιπτώσεις, ὅπως δὲν θὰ μποροῦσε νὰ στηριχθῆ μιὰ ἀνθρωπολογικὴ θεωρία... στὸ μῦθο τοῦ Κύκλωπα. Φαντάζεσθε, ἀλήθεια, μιὰ νέα ἀνθρωπολογία, ποὺ θἄβγαζε, ἀπὸ τὴ μυθικὴ περίπτωσι τοῦ Κύκλωπα, τὸ γενικὸ συμπέρασμα, ὅτι ἀρχικῶς ὅλη ἡ ἀνθρωπότης... ἤτανε μονόφθαλμη; "Αλλως τε τὸ θέατρο ὅ,τι βγαίνει ἀπὸ ἀληθινὴ παρατήρησι τῆς ζωῆς, φανάζει τὴν ἀλήθεια του μοναχό του. Δὲν ἔχει χρείσι μαρτύρων. Οὔτε... αὐτοκριτικῆς.

Ἀλλὰ ἀφοῦ μιὰ φορὰ ὁ συγγραφεὺς ἀνέλαβε αὐτὸ τὸ ἄγαθο ἔργο, νὰ κριτικάσῃ τὸν ἑαυτό του, κ' ἐφοῦ πρόκειται ἀσφαλῶς καὶ συνεχίσῃ ἐπὶ πολύ, θὰ τοῦ ἤμουν εὐγνώμων ἂν μὲ διεφώτιζε πολὺ ἀκριβῶς ἢ ...περίπου εὑρίσκεται τὸ κωμικὸ στοιχεῖο τοῦ ἔργου, κατὰ ποῦ τέφτει ἡ κωμωδία — ἂν παραδεχθοῦμε ὅτι τὸ ἔργο εἶναι πράγματι, ὅπως τὸ βαφτίζει, κωμωδία ἠθῶν. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ ἔργου μόλις παρουσιάζει ὅσα ἀντίθετους κόσμους. Καὶ ὁυδὲ ἀντίθετες ἠθικές. Ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος: τὴν καλὴ κοινωνικὴ τάξι, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος: τὸν ἄνθρωπο τοῦ λαοῦ. Οἱ πρῶτοι σφάλλουνε. Καὶ ἀκριβοδλιρῶνουν τὰ σφάλματά τους. Ἀπὸ τὸν ἀθέμιτο ἔρωτα, γεννιέται ἕνας ἀνοιχτὸς κοσμος. Ὁ ἄνομος καρπὸς δημιουργεῖ τραγικὸ ἀδιέξοδο. Τὸ ἀδιέξοδο καταλήγει σὲ σκάνδαλο. Ἀνησυχίες, ἀδημονίες, ἀγοωνίες τὶς προξοπαθεῖες γιὰ νὰ συγκαλυφθῆ ἡ ντροπή, δραματικὲς ἀκόμα σκοσίες. Καὶ στὸ τέλος ἡ καταστροφή. Μ' ἕνα λόγο: τὰ κρίμα καὶ ἡ τιμωρία — τὸ ἀμάρτημα καὶ ὁ φυσικὸς κολασμός τοῦ: τὸ δράμα. Ἡ κωμωδία λοιπὸν εἶναι ἀπὸ τὸ ἄλλο μέσος; Κωμικοποιεῖται ὁ ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ (ποιὸν ὑποδίδεται ὁ κομικὸς τοῦ θιάσου), καὶ ἡ ...ἠθικὴ τοῦ λαοῦ;... Καὶ τότε—ἢ κορῶνες τί γίνονται;

Ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ, σὲ κάποιαν ἀπὸ τὶς αὐτοκριτικές του, ὁ συγγραφεὺς ἀνοιχτεμένος νὰ μᾶς διεφωτίσῃ, ἀλλὰ γιὰ νὰ κάμῃ τὸ σκότος ἀκόμα... σκοτεινότερο: ποτέρος καὶ γυιὸς—γράφει—θὰ μποροῦσαν νὰ ζήσουν εὐτυχῆς τοπικὴ ἀπόφασις τῶν ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ, ἂν κρίνουμε ἀπὸ τὸ ἀτελείωτο μυθιστορημα τῶν γεμάτης αὐτοθαυμασμὸ καὶ μακαρία ἀγνοια αὐτοκριτικῆς, ποὺ δημοσιεύει ἐν συνεχείᾳ σὲ ὁυὸ ἐφημερίδ- ἐπὶ μιὰ ὁλόκληρη ἡδη ἑβδομάδα. Τὸ μόνο ποὺ ξέρουν οἱ θεατραὶ εἶνε ὅτι ἐπέρασαν ὀπωσδήποτε μιὰ ἀρκετὰ εὐχάριστη ὁραδειά. Κι' εἶναι ἀσφαλῶς τὸ μόνο ποὺ ἐπεδίωξε ἐνσυνειδήτως ὁ συγγραφεύς. Ἀλλοκαλογηγμένη ἄρα ἡ θριαμβολογία.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἔγνει ἐπτράψει τὸ ἔργο του «κωμωδία ἠθῶν». Ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἔχει σημασία. Στὸ θέατρο συμβαίνει ὁ,τι καὶ στὴ ζωή, ὁπου συνήθως ἄλλο... ἔχει τ' ὄνομα κι' ἄλλο ἔχει τὴ χάρι. Στὸ θέατρο μάλιστα συμβαίνει συχνότερα. Ἄπειρες φορὲς ἔγουμε παρακολουθῆσει δράματα ποὺ μᾶς κάνουν νὰ γελάσουμε ἀπὸ τὴν κοσμιά μας, ἢ κωμωδίες ποὺ γίνονται δράματα γιὰ τοὺς θεατάς.

Πάντως τὸ ἔργο τοῦ κ. Μελᾶ δὲν εἶναι κωμωδία. Καὶ δὲν πιστεύω ὁ κ. Μελᾶς — θεατρικὸς συγγραφεὺς, θιασάρχης καὶ σκηνοθέτης — νὰ πιστεύῃ στὰ σοβαρὰ ὅτι ἀρκεῖ νὰ θέσῃ κανένας στὸ στόμα μερικῶν μίκρο-μάους ποὺ κινοῦνται ἐπὶ σκηνῆς, μερικὰ ἀλαστισμένα καὶ πιπεράτα ἀστεῖα — ποὺ τάχει πάντα ἕνας εὐθυμολόγος γρονογράφος πρόχειρα — γιὰ νὰ σκαρωθῆ ἐκ τοῦ μηδενὸς κωμωδία.

Γιὰ νὰ εἶναι ἕνα θεατρικὸ ἔργο κωμωδία, πρέπει νὰ παρουσιάζῃ κωμικὲς κ α τ α σ τ ά σ ε ι ς. Κι' αὐτὲς μάταια θὰ τὶς ἀναζητήσῃ κανεὶς στὸ ἔργο τοῦ κ. Μελᾶ.

Κι' ἂν. Ὁ μπαμπᾶς ἐκπαιδεύεται», δὲν εἶναι κωμωδία, εἶναι πολὺ ἀλυγότερο «κωμωδία ἠθῶν». Γιατὶ στερεῖται κάθε ἠθογραφικοῦ στοιχείου. Γιατὶ τοῦ λείπει ἡ ἀληθινὴ παρατήρησις. Γιατὶ δὲν παρουσιάζει ἠθογραφικοὺς τύπους ἢ ἠθογραφικοὺς χαρακτῆρες, ἀλλὰ ἀπεναντίας ἕνα ὑπερτροφικὸ καὶ ἀπίθανο τύπο, γύρω ἀπὸ τὸν ὁποῖο κινοῦνται κακοκατοῦρες ἀνθρώπων, ποὺ μόλις τὶς ἔχει ἀμυδρὰ σκιτσάρει ὁ συγγραφεύς. "Ισως ὁ συγγραφεὺς ἐπιμείνῃ ὅτι μερικὰ ἀπὸ τὰ πρόσωπά του, δὲν εἶναι τόσο ἀναληθοφανῆ καὶ ἀπίθανα ὅσο φαίνονται, γιατὶ τὰ ἔχει συναντήσει ὁ ἴδιος στὴ σύγχρονη κοινωνική μας ζωή. Ἀλλὰ δὲν μπορεῖ ἀσφαλῶς νὰ στηριχθῆ μιὰ ἠθογραφία ἑπάνω σ' ἔξαιρετικὲς περιπτώσεις, ὅπως δὲν θὰ μποροῦσε νὰ στηριχθῆ μιὰ ἀνθρωπολογικὴ θεωρία... στὸ μῦθο τοῦ Κύκλωπα. Φαντάζεσθε, ἀλήθεια, μιὰ νέα ἀνθρωπολογία, ποὺ θἄβγαζε, ἀπὸ τὴ μυθικὴ περίπτωσι τοῦ Κύκλωπα, τὸ γενικὸ συμπέρασμα, ὅτι ἀρχικῶς ὅλη ἡ ἀνθρωπότης... ἤτανε μονόφθαλμη; "Αλλως τε τὸ θέατρο ὅ,τι βγαίνει ἀπὸ ἀληθινὴ παρατήρησι τῆς ζωῆς, φανάζει τὴν ἀλήθεια του μοναχό του. Δὲν ἔχει χρείσι μαρτύρων. Οὔτε... αὐτοκριτικῆς.

Ἀλλὰ ἀφοῦ μιὰ φορὰ ὁ συγγραφεὺς ἀνέλαβε αὐτὸ τὸ ἄγαθο ἔργο, νὰ κριτικάσῃ τὸν ἑαυτό του, κ' ἐφοῦ πρόκειται ἀσφαλῶς καὶ συνεχίσῃ ἐπὶ πολύ, θὰ τοῦ ἤμουν εὐγνώμων ἂν μὲ διεφώτιζε πολὺ ἀκριβῶς ἢ ...περίπου εὑρίσκεται τὸ κωμικὸ στοιχεῖο τοῦ ἔργου, κατὰ ποῦ τέφτει ἡ κωμωδία — ἂν παραδεχθοῦμε ὅτι τὸ ἔργο εἶναι πράγματι, ὅπως τὸ βαφτίζει, κωμωδία ἠθῶν. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ ἔργου μόλις παρουσιάζει ὅσα ἀντίθετους κόσμους. Καὶ ὁυδὲ ἀντίθετες ἠθικές. Ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος: τὴν καλὴ κοινωνικὴ τάξι, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος: τὸν ἄνθρωπο τοῦ λαοῦ. Οἱ πρῶτοι σφάλλουνε. Καὶ ἀκριβοδλιρῶνουν τὰ σφάλματά τους. Ἀπὸ τὸν ἀθέμιτο ἔρωτα, γεννιέται ἕνας ἄνομος καρπός. Ὁ ἄνομος καρπὸς δημιουργεῖ τραγικὸ ἀδιέξοδο. Τὸ ἀδιέξοδο καταλήγει σὲ σκάνδαλο. Ἀνησυχίες, ἀδημονίες, ἀγοωνίες τὶς προξοπαθεῖες γιὰ νὰ συγκαλυφθῆ ἡ ντροπή, δραματικὲς ἀκόμα σκοσίες. Καὶ στὸ τέλος ἡ καταστροφή. Μ' ἕνα λόγο: τὰ κρίμα καὶ ἡ τιμωρία — τὸ ἀμάρτημα καὶ ὁ φυσικὸς κολασμός του: τὸ δράμα. Ἡ κωμωδία λοιπὸν εἶναι ἀπὸ τὸ ἄλλο μέσος; Κωμικοποιεῖται ὁ ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ (ποιὸν τὸν ὑποδίδεται ὁ κομικὸς τοῦ θιάσου), καὶ ἡ ...ἠθικὴ τοῦ λαοῦ;... Καὶ τότε—ἢ κορῶνες τί γίνονται;

Ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ, σὲ κάποιαν ἀπὸ τὶς αὐτοκριτικές του, ὁ συγγραφεὺς ἀνοιχτεμένος νὰ μᾶς διεφωτίσῃ, ἀλλὰ γιὰ νὰ κάμῃ τὸ σκότος ἀκόμα... σκοτεινότερο: ποτέρος καὶ γυιὸς—γράφει—θὰ μποροῦσαν νὰ ζήσουν εὐτυχῆς

Ὁ κ. Σπύρος Μελᾶς

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ

Ο ΜΠΑΜΠΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΕΤΑΙ

(Κωμωδία ἠθῶν, τοῦ κ. Μελᾶ — Θέατρον Ἀλίκης)

ΑΡΘΡΟΝ ΤΟΥ κ. ΤΑΚΗ ΜΠΑΡΛΑ

ΑΠΟΤΕ, ποὺ μπῆκα τυχαίως σὲ κάποιο θέατρο, χωρὶς νὰ ἔχω ὑπ' ὄψει τί ἔπαιζε, καὶ ἐρώτησα τὸν ἄγνωστο παρακαθημένο μου ἂν τὸ ἔργο ἤτανε κωμωδία ἢ δράμα, μοῦ ἔδοθη ἀφελέστατα ἡ ἀπάντησι: Δὲν ἔδειξε ἀκόμα!... Κι' ἐπληρώσαμε τὸ τέλος τῆς β' πράξεως!!

Θαντάζομαι ὅτι οἱ θεαταὶ τοῦ νέου ἔργου τοῦ κ. Μελᾶ «Ὁ μπαμπᾶς ἐκπαιδεύεται», ἂν τοὺς ἐρωτοῦσαν, θἄδιναν τὴν ἴδιαν ἀπίθανα ἀπάντησι, καὶ στὸ τέλος ἀκόμα τῆς... παραστάσεως!... Καὶ στὴν περίπτωσιν αὐτὴ οὔτε ὁ ἴδιος ὁ συγγραφεὺς θὰ μπορεῖ νὰ λύσῃ τὴν ἀπορία τους, ἂν κρίνουμε ἀπὸ τὸ ἀτελείωτο μυθιστορημα τῶν γεμάτης αὐτοθαυμασμὸ καὶ μακαρία ἄγνοια αὐτοκριτικῆς, ποὺ δημοσιεύει ἐν συνεχείᾳ σὲ δυὸ ἐφημερίδ- ἐπὶ μιὰ ὁλόκληρη ἤδη ἑβδομάδα. Τὸ μόνο ποὺ ξέρουν οἱ θεαταὶ εἶνε ὅτι ἐπέρασαν ὀπωσδήποτε μιὰ ἀρκετὰ εὐχάριστη ὁραδειά. Κι' εἶναι ἀσφαλῶς τὸ μόνο ποὺ ἐπεδίωξε ἐνσυνειδήτως ὁ συγγραφεύς. Ἀλλοκαλογηγμένη ἄρα ἡ θριαμβολογία.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἔγνει ἐπτράψει τὸ ἔργο του «κωμωδία ἠθῶν». Ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἔχει σημασία. Στὸ θέατρο συμβαίνει ὁ,τι καὶ στὴ ζωή, ὁπου συνήθως ἄλλο... ἔχει τ' ὄνομα κι' ἄλλο ἔχει τὴ χάρι. Στὸ θέατρο μάλιστα συμβαίνει συχνότερα. Ἄπειρες φορὲς ἔγουμε παρακολουθῆσει δράματα ποὺ μᾶς κάνουν νὰ γελάσουμε ἀπὸ τὴν κοσμιά μας, ἢ κωμωδίες ποὺ γίνονται δράματα γιὰ τοὺς θεατάς.

Πάντως τὸ ἔργο τοῦ κ. Μελᾶ δὲν εἶναι κωμωδία. Καὶ δὲν πιστεύω ὁ κ. Μελᾶς — θεατρικὸς συγγραφεὺς, θιασάρχης καὶ σκηνοθέτης — νὰ πιστεύῃ στὰ σοβαρὰ ὅτι ἀρκεῖ νὰ θέσῃ κανένας στὸ στόμα μερικῶν μίκρο-μάους ποὺ κινοῦνται ἐπὶ σκηνῆς, μερικὰ ἀλαστισμένα καὶ πιπεράτα ἀστεῖα — ποὺ τάχει πάντα ἕνας εὐθυμολόγος γρονογράφος πρόχειρα — γιὰ νὰ σκαρωθῆ ἐκ τοῦ μηδενὸς κωμωδία.

Γιὰ νὰ εἶναι ἕνα θεατρικὸ ἔργο κωμωδία, πρέπει νὰ παρουσιάζῃ κωμικὲς κ α τ α σ τ ά σ ε ι ς. Κι' αὐτὲς μάταια θὰ τὶς ἀναζητήσῃ κανεὶς στὸ ἔργο τοῦ κ. Μελᾶ.

Κι' ἂν. Ὁ μπαμπᾶς ἐκπαιδεύεται», δὲν εἶναι κωμωδία, εἶναι πολὺ ἀλιγότερο «κωμωδία ἠθῶν». Γιατὶ στερεῖται κάθε ἠθογραφικοῦ στοιχείου. Γιατὶ τοῦ λείπει ἡ ἀληθινὴ παρατήρησις. Γιατὶ δὲν παρουσιάζει ἠθογραφικοὺς τύπους ἢ ἠθογραφικοὺς χαρακτῆρες, ἀλλὰ ἀπεναντίας ἕνα ὑπερτροφικὸ καὶ ἀπίθανο τύπο, γύρω ἀπὸ τὸν ὁποῖο κινοῦνται κακοκατοῦρες ἀνθρώπων, ποὺ μόλις τὶς ἔχει ἀμυδρὰ σκιτσάρει ὁ συγγραφεύς. "Ισως ὁ συγγραφεὺς ἐπιμείνῃ ὅτι μερικὰ ἀπὸ τὰ πρόσωπά του, δὲν εἶναι τόσο ἀναληθοφανῆ καὶ ἀπίθανα ὅσο φαίνονται, γιατὶ τὰ ἔχει συναντήσει ὁ ἴδιος στὴ σύγχρονη κοινωνική μας ζωή. Ἀλλὰ δὲν μπορεῖ ἀσφαλῶς νὰ στηριχθῆ μιὰ ἠθογραφία ἑπάνω σ' ἔξαιρετικὲς περιπτώσεις, ὅπως δὲν θὰ μποροῦσε νὰ στηριχθῆ μιὰ ἀνθρωπολογικὴ θεωρία... στὸ μῦθο τοῦ Κύκλωπα. Φαντάζεσθε, ἀλήθεια, μιὰ νέα ἀνθρωπολογία, ποὺ θἄβγαζε, ἀπὸ τὴ μυθικὴ περίπτωσι τοῦ Κύκλωπα, τὸ γενικὸ συμπέρασμα, ὅτι ἀρχικῶς ὅλη ἡ ἀνθρωπότης... ἤτανε μονόφθαλμη; "Αλλως τε τὸ θέατρο ὅ,τι βγαίνει ἀπὸ ἀληθινὴ παρατήρησι τῆς ζωῆς, φανάζει τὴν ἀλήθεια του μοναχό του. Δὲν ἔχει χρείσι μαρτύρων. Οὔτε... αὐτοκριτικῆς.

Ἀλλὰ ἀφοῦ μιὰ φορὰ ὁ συγγραφεὺς ἀνέλαβε αὐτὸ τὸ ἄγαθο ἔργο, νὰ κριτικάσῃ τὸν ἑαυτό του, κ' ἐφοῦ πρόκειται ἀσφαλῶς καὶ συνεχίσῃ ἐπὶ πολύ, θὰ τοῦ ἤμουν εὐγνώμων ἂν μὲ διεφώτιζε πολὺ ἀκριβῶς ἢ ...περίπου εὑρίσκεται τὸ κωμικὸ στοιχεῖο τοῦ

Δ. ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΟΙ ΑΡΜΑΚΑΔΕΣ - Τ' ΑΝΑΘΕΜΑΤΑ

(ΣΚΙΤΣΑ ΑΠ' ΤΗ ΧΩΡΙΑΤΙΚΗ ΖΩΗ)

Ο θυμάμαι. "Ημουν τότε δώδεκα χρονῶν κι ὁ μακαρίτης ὁ παππούς μου παραπάνω ἀπό ἑξήντα.

Ζούσαμε σ' ἕνα βουνίσιο χωριό ποὺ τὸ χειμώνα τὸ ἀποκλειοῦνε τά χιόνια καὶ δὲν ἔχει συγκοινωνία μὲ κανένα μέρος. Ὡστόσο γιά κολοκαϊρι πουθενά ἄλλοῦ δὲ βρίσκεις δροσερώτερο χωριό. Εἶναι χωμένο μέσ' στά ἔλατα.

"Ἦταν ἄνοιξη καὶ τά χιόνια ἄρχισαν νά λυώνουν καὶ στά νόρα βουνά· κόντευε καὶ ἡ ράχη ν' ἀνοίξῃ· θὰ μποροῦσε νά τὴν περάσουν, νά πάῃ ὁ κόσμο νὰ φέρῃ ψωμί ἀπ' τὸν κάμπο.

Μὲ τί χαρά ἀβλεπα νά λιγοστεύουν τά χιόνια. Μοῦ τὸ εἶχε τέλ ὁ γεροπαπποῦς μου. «Ὅταν αὐτά λυώσουν κι ἀνοίξῃ ἡ ράχη, θὰ πάρῃ καὶ μένα μαζί του στά κεῖθε χωριά γιά ν' ἀγοράσωμε σιτάρι».

Αὐτό τὸ «κεῖθε» ἐετρέλλαινε τὴ φαντασία μου. Τί εἶχα νά ἰδῶ, τί εἶχα νά ἰδῶ!

Τέλος, ἦρθε κι ὁ Μάης, ἄλυωτο χιόνι δὲν ἀπόμεινε στά βουνά καὶ ἡ ράχη ἀνοιξε. "Εφτασε καὶ ἡ μέρα τοῦ ταξειδιοῦ καὶ δυὸ ὧρες πρίν νά φέξῃ ἤμαστε στό πόδι. Καὶ μήπως μπόρεσα νά κλείσω μάτι κείνη τή βραδυά! Ἡ χαρά, βλέπεις! Δὲν πιστεύω νά εἶχε περισσότερη ἀπό μένα ὁ Κολόμβος ὅταν θά ἐχεκινοῦσε γιά τήν ἀνακάλυψῃ τῆς Ἀμερικῆς!

Τά ζῶα, κι ἐμπρός. Πήραμε κατήφορο πρῶτα· σά φτάσαμε στό ποτάμι ποὺ περνάει ἐκεί παρακάτω:

—Ἤδα ἀπάνω στό ζῶ, εἶπε ὁ παππούς.

Καὶ καβαλλήσαμε, αὐτός τὸ Μάρκο, ἐγώ τὴ Ρούσσα· αὐτά ἦταν τά ὀνόματα τῶν μουλαριῶν ποὺ εἴχαμε.

Βγάλαμε τὸν ζεριά, πήραμε ζεριά· ἐλλουνοῦ ποταμιοῦ, τὸν ἀκολουθήσαμε γιά κάμποσο, ἔπειτα στρέψαμε κατά τὸ Διχαλόρρεμμα, ποὺ ἔρχεται ἀπ' τή ράχη, ποὺ θά διαβεύαμε.

Μιά ὥρα ὁρόμο ὅλο ποτάμι, καὶ νά περνῆς ἀνάμεσα ἀπό σωροὺς πέτρες καὶ ἄμμο χειρότερος ζεριάς, ἀπό ποὺς ἄλλους πρί, τοῦτος ἐδῶ.

Μὲ τά χαράματα εἴχαμε βγάλε: τὸ δύσκολο ὁρόμο καὶ πήραμε ἔνεκν ἀνηφοράκη ἀνάμεσα ἀπό Ἔλατα. Ἀπό δεξιά κι ἀπ' ἀριστερά του κατεβαίνουν δυὸ ὁλίκα ποταμάκια κι ἐδῶ ποὺ παίρναμε τὸν ἀνήφορο ἀντιμάνουν καὶ φτειάνουν τὸ Διχαλόρεμμα.

Ὡς τώρα ἤμουν τά γυναίκεια καβάλλα, καθιστός δηλαδῆ στό σαμάρι καὶ μὲ τά δυὸ πόδια κατά τὸ ἕνα μέρος.

—"Εμπα τ' ἀντρίκεια, εἶπε ὁ παππούς!

Εἶχε δίκιο. Ἡ ἀνηφοριά ἦταν ὁλόμπηχτη κι ἔπρεπε νά εἶμαι διχαλωμένος στό σαμάρι καὶ μὲ τά δυὸ χέρια κρατημένος ἀπ' τὸ μπροστάρι του γιά νά μήν πέσω. Τὸν ἄκουσα.

Σέ λίγο φτάσαμε σὲ ξέφαντο πλάτι. Σ' ἕνα χωράφι περνᾶμε ἀνάμεσα.

—Τῷ Σιταροχώραφο, εἶπε. Κοίτα πέρα!

Καὶ κοίταξε τὸ Καλογερικό, πανουμεριά τὴν Ἀλαγόβρυση... Χαρά μου! Πρώτη φορά ἔβλεπα αὐτά τά μέρη, κι ἤμουν ἐνθουσιασμένος.

Σά βγήκαμε ἀπ' τὸ Σιταροχώραφο, μπήκαμε καὶ πάλι στά Ἔλατα. Τί Ἔλατα! Σαΐτάρια ποὺ οἱ κορφές τους ἐφταναν ὡς τὸν οὐρανό. Κι ἡ πυκνόθα τους! Σάν τά μαλλιά στό κεφάλι. Κρύβουν τὸ ὁρόμο ποὺ φιδοσέρνεται ἀπ' ἀνάμεσά τους, κρύβουν καὶ τ' οὐρανό τὸ γαλάζιο μὲ τά πυκνά κλαδιά τους.

Πᾶμε, πᾶμε, ἀφήσαμε τά πυκνά Ἔλατα· πήραμε ξέφαντο· ἡ στράτα περνάει μέσα σὲ μιά νεροσυρμή. Δεξιά μας μιά ξερολιθιά κρατάει τά χώματα ἑνὸς χωραφιοῦ, κατώστραα φτεριάς· μόλις εἴχαν φυτρώσει οἱ καινούριες φτέρες ἀνάμεσα ἀπό τίς παλιές τίς ξερές ποὺ ἀποτελοῦσαν δάσος.

—Ἐδῶ καὶ καβαλλάρης χώνεσαι τὸ καλοκαῖρι, εἶπε ὁ παππούς.

Δὲν εἶχε δίκιο· καὶ τώρα ἀκόμα περπατοῦμε χωμένοι στό φτεριά τὸν ἐξρὸ μέσα. Κι ὁ δρόμος στενόζ-στενόζ ὅσο νά περνοῦν τά ζῶα τὸ ἕνα κατόπι τοῦ ἄλλου.

Ξάφνου ἀκούσταικαν κύπριοι ἀπό ψηλά.

—Τώρα τὴν πόσαμε, ἄκουσα νά λέῃ ὁ γέρος!

—Τί παπποῦ!

—Δὲ βλέπεις; Οἱ καλαμποκολόοι (1) ἔρχονται μὲ φορωμένα τά ξέ τους καλαμπόκι ἀπό κεῖθε. Κακά ἐξεμπερδάματα ἔχομε· θὰ τρακάρωμε!

Καὶ τὸ καραβάνι ἐαγνάντησε εὐθύς ἀποπάνω μας, εἰκοσαριά μουλάρια καὶ γαϊδούρια ὅλα φορτωμένα· πίσω τους ἀκολουθοῦν κρίτσια, γυναῖκες κι ἕνας ἄντρας, οἱ ἀγωγιάτες τους. Ὅλοι τους κρατοῦν μαγγούρα κι ἀκουμποῦν, μήν κυλήσουν τὸν κατήφορο. Καὶ σαλαγοῦν τά ζά, ὅλο σαλαγοῦν.

—Ἀ! ἀ! φωνάζει μιά γριά ποὺ πρώτη πρώτη ὀδηγεῖ τὸ γάιδαρό της καὶ τὸν σκουντᾶ γιά νά βαδίζῃ.

—Τὸν ἀγωγιάτεσαν (2) στά καλά, ἔκαμε ὁ παππούλης.

—Γιατί, παππούλη;

—Κατέβα καὶ θὰ ἰδῆς, λέει. Εἶναι στενός ὁ ὁρόμος, πῶς θὰ διασταυρωθοῦν τά ζῶα μας μὲ τ' ἄλλα τά· φορτωμένα ζῶα;

Παραμέρα τό ζῶ σου, παραμέρα!

Καὶ τράβα αὐτός τὸν κατήφορο, τράβα ἐγώ, παραμερίσαμε ἀπ' τὸ ὁρόμο καὶ σταθήκαμε ἀνάμεσα στίς ξερές φτέρες. Διάβαινε, διάβαινε τὸ καραβάνι...

—Καλή μέρα κι ὧρα καλή σας! Ἔκανε ἕνας ἕνας ποὺ περνοῦσε ἀπό μπρός μας.

—Ὅσο τὸ καλαμπόκι, ὀρέ; ρωτοῦσε ὁ γέρος.

—Εἶνόσι μὲ εἰκοσιπέντε.

Γιά λεπτά μιλοῦσαν· τόσα πωλιοῦναν τότε τὸ καλαμπόκι. Τί εὐτυχισμένοι καιροί.

Σάν προσπέρασαν, πιάσαμε καὶ πάλι τὸ ὁρόμο, καβαλλήσαμε καὶ πήραμε ἀνήφορο.

Μπήκαμε καὶ πάλι στά Ἔλατα μέσα. Πολλά τους εἶναι πεσμένα κάτω καὶ μερικά σαπισμένα. Τά· λυπήθηκε ἡ καρδιά μου.

—Κρῖμα! ἔπεσαν!

—Ὅπως θά πέσωμε κι ἐμεῖς, Μήτρο μου! Γέρασαν, κουφάλιασαν, σάπισαν οἱ ρίζες τους... Ἤρθαν τά χιόνια τά πλάκωσαν καὶ τά ἔρριξαν. Ἐράματα, παιδί μου!

Τά ζά μας οὔτε κά προσέχουν, τί λέει ὁ παππούς. Τραβοῦν τὸ ὁρόμο τους.

Ἐκεῖ ποὺ ἀρχισε νά ἰσιάζῃ ἡ στράτα, νάση μιά βρυσούλα.

—Ἤδη κάτω, μοῦ λέει ὁ γέρος.

Πήδησα.

Ἐκερέμασε τὸ σακκοὺλι ἀπ' τὸ σαμάρι, ἔβγαλε ψωμί καὶ τυρί καὶ σταυροποιήσταηκε. Κι ἐγώ τό ἔδιο.

—Θά πάρωμε καμμιά χαψιά, εἶπε.

Φάγαμε. Τά ζῶα τά κρατούσαμε ἀπ' τὸ καπίστρι, μή μᾶς ξεφύγουν.

Σάν ἀπόφαε ὁ παπούς, ἔσκυψε στή γουβίτσα τῆς πετρόβρυσης κι ἔπιε· ἔπιε κι ἐγώ.

Τί ὁμορφα ἐκεῖ πέρα! Κέντησε ἡ χλόη ἀπ' ὁλόγυρά τῆς καὶ πρασινίζει, μικρολούλουδα ἐε τριανταφυλλί χρῶμα ἐδῶ ἐκεῖ ξεφυτρώνουν ἀπ' τὸ χῶμα, καὶ φαντάζουν σά λαμπαδίτσες χρωματιστές.

Ἐκεῖνη τή στιγμή, νάτες κι οἱ πρῶτες ἀχτίνες τοῦ ἥλιου ποὺ ἐεπρόβαλλε στὴν κορφή τ' ἀντικρυνοῦ βουνοῦ. "Ηρθαν νά χαϊδέψουν τὴ χλόη καὶ τά λουλούδια, νά μᾶς θυμίσουν πῶς ἡ μέρα ἦρθε πιά. Ἀπό τὸ δάσος ἀκούεται ἕνα γλυκό κελάδημα ποὺ ἐμοιαζε γιά κοσσύφου λαλιά.

—Τὸ λέει ἡ κίχλα, Μήτρο μου, εἶπε ὁ παππούς.

—Κιοχοκίο κίου κίου ἔκανε αὐτή καὶ τῆς ἀπαντοῦσε ἕνας σπίνος ἀπ' ἀντικρύ τσίρ τσίρ τσίρ, κότσανο!

Τί ὁμορφιά καὶ τί χάρη ποὺ εἶχε τὸ δάσος κεῖνο! Ἀποκάτω του, στά Ἔλατα ἀνάμεσα σωροί σωροί εἶναι οἱ πέτρες· σωρὸς ἐδῶ, σωρὸς παραπέρα:

—Τί θέλουν ἐκεῖ οἱ σωροί μὲ τά μουσκιασμένα τοῦφαρια; εἶπα.

—Ἄνθρωποι τοὺς ἔφτειασαν, μά οὔτε κόκκαλο δὲ βρίσκεται πιά ἀπό κείνους, τώρα, παιδί μου. Πλάσες χρόνια εἶναι περασμένα ἀπό τότε. Πόσες, ποιός τὸ ξέρει! Ἀρχαῖοι ἄνθρωποι, ἀρχαῖοι...! ἔκαμε.

—Κι ὁ λόγος ποὺ τοὺς ἔφτειασαν τοὺς σωρούς;

—Κι ἔνας τυφλὸς τὸν καταλαβαίνει. Ἐδῶ ποὺ εἶναι τώρα δάσος, τότε ἦταν χωράφι.

Κείνοι τότε οἱ ἀνθρωποι μάζευαν τίς πέτρες σωρὸ ἐδῶ, σωρὸ ἐκεῖ, γιά νά τοὺς ἀφήνουν νά καλλιεργοῦν. Ἀρμακάδες, παιδί μου, ἀρμακάδες, μή λές σωρούς!

—Καὶ γιατί, παππού, δὲν ἔχτιζαν τίς πέτρες νά τίς κάνουν ξερολιθιές; Ἔτσι θά ἦσαν πιό καλά. Ξερολιθιές, νομίζω, φτειάνουμε ἐμεῖς σήμερα, ὅσες πέτρες βγαίνουν ἀπ' τά χωράφια.

—Ναί· ἀλλά ὁ ἀρμακάς ἔχει κι ἄλλα καλά. Ὅταν περάσουν κάμποσα χρόνια καὶ ξεπλυθοῦν καὶ ξαδυατιοῦουν τ' ἀπανάμεσα, καὶ δὲν κάνει τὸ χωράφι φτάρι, κριθάρι, τὸ ξαναπιώνουν. Σηκώνουν τὸν κάθε ἀρμακά ἀπό κεῖ ποὺ εἶναι καὶ τὸν φτειάνουν παραπέρα. Ξελευτερώνουν ἕναν τόπο καὶ σκλαβώνουν ἕναν ἄλλον. Ὁ ξελευτερωμένος εἶναι ὁ κοπρισμένος. Θά πῆς γιατί; Τά βρόχινα νερά ξεπλαίνοντας τὸ χωράφι ὅπως τρέχουν ξεσέρνουν τίς κοπριές κατά τοὺς ἀρμακάδες. Ἐκεῖ κρατιοῦνται σάν ἀπό σωροτῆρι καὶ δίνουν πάχος στὸν τόπο.

Μὲ τὸ σύστημα αὐτό τὸν ἀρμακάδων στά δυὸ τρία χρόνια ξαναπιώνει, ὅλο καὶ ξαναπιώνει τὸ χωράφι.

Εἴδες βολιό (σωρό) τίς πέτρες σ' ἕνα μέρος, κατάλαβέ το, ἐκεῖ κρύβεται καρπός. Ζήκωσες τὸ βολιό, ἔσπειρες, θὰ ἠησαυρίσῃ ὁ τόπος κεῖνος.

Πῶς ἤθελα κείνη τὴν ὥρα νά παρουσιαζόταν ἐμπρός μας ἕνας ἀπό τοὺς παλιοὺς ποὺ ἔφτειασαν κείνους τοὺς ἀρμακάδες! Εἶναι περίεργο, γιατί τὴν ψυχή μου κυριεύει ὁ μυστηριώδικος αὐτός πόθος ὅπωτε κι ἂν τύχω μπρός σ' ἔργα παλιῶν ἀνθρώπων! Νάναι τάχα μόνο τῆς δικῆς μου ψυχῆς πόθος αὐτός ἢ γενικό ψυχολογικό φαινόμενο! Δὲν ξέρω. Ἐμένα ἡ παλιάδα μέ ρίχνει σέ ρέμβη φιλοσοφική.

Μυστήριο ἡ ζωή κι ἐπάνω στὸ μυστήριο φυτρωμένοι κι' ἐμεῖς ὅπως τά μανιτάρια στὴν κοπριά.

Ποτὲ δὲ λησμονῶ τοὺς ἀρμακάδες στὸ Σιταροχώραφο. Ὅταν ἔρχονται στὴ θύμησή μου χωράφια, ἔρχονται ἀθελα κι αὐτοί μαζί τους· ἀρμακάς ἐδῶ, ἀρμακάς παραπέρα, ὅλο ἀρμακάδες κι' οἱ πέτρες τους στό μοῦσκλι μέσα χωμένοι.

Καὶ τά πουλάκια οἱ πετρουλῆδες πετῶντας ἀπό τὸν ἕναν στὸν ἄλλον κάνουν τά περισσότερα παιγνίδια τους. Τοὺς τρελλαίνει ὁ σωρὸς ἡ πέτρα.

Καὶ γιά νά δείξουν τὴ χάρη τους μὲ τά κουνήματα τῆς ὅσπρης οὐρίτσας τους κάνουν ἐδῶ κάνου ἐκεῖ ξεχύνουν καὶ δυὸ τρίκ κξὶκ ἀπ' τὸ ὅμορφο στοματάκι τους καὶ χάνονται.

Ὅπου βροῦν ὅμως κατάλληλο τὸ μέρος τρυπώνουν, στρώνουν καὶ τὴ φωλίτσα τους. Θαρρεῖς κι ἐξεπίτηδες ἔγιναν οἱ ἀρμακάδες γιά νά φωλιάζουν οἱ πετρουλῆδες.

—Καὶ γιατί δὲν κόβουν τὸ δάσος τοῦτο καὶ νά ξαναφτειάσουν τά χωράφια, παππού; τὸν ρώτησα.

—Μμμ! ἔκαμε καὶ σήκωσε τά νώματα. Εἶναι πολλά τά γιατί, Μήτρο μου, στὸν κόσμο τοῦτο. Μπάς κι ἐγώ ξέρω νά πῶ γιατί; Ἀλλά... ξέρεις ...τὸ λόω! Τί θά ἐλπίζῃ κανείς γιά νά καλλιεργήσῃ τόσο ψηλά; Ἐδῶ πάει τὸ χιόνι δυὸ μπόῖα, καὶ παραπάνω ἀκόμα, σπαρτά νά γίνουν περιμένεις;

—Μά γιατί οἱ παλιοὶ καλλιεργοῦσαν;

—Ἴσως, γιατί ἦταν πιὸ πολλοὶ ἀπό μᾶς καὶ δὲν τοὺς ἐπαρκοῦσε ἡ γῆς. Καλλιεργοῦσαν κι ἐδῶ εὐχαριστημένοι μὲ τὸ κάτι ποὺ θά τοὺς ἔδινε τὸ βουνό.

Μ' αὐτά προχωροῦσαμε πρὸς τὴ διάβα τῆς ράχης. Ἀφήσαμε τὰ Ἔλατα· σὲ λίγο καὶ πήραμε τὸ γυμνό. Ἐκεῖ ὁ δρόμος ἦταν πιὸ ζαβός καὶ πεξίγαμε. "Ετσι εἶπε ὁ παππούς· τυχὸν καὶ στραβοπατοῦσαν τά μουλάρια θά κυλοῦσαμε στὸ ρέμμα καὶ θά γινόμαστε κομμάτια.

Μόλις εἴχαμε φτάσει στὸ ξεβούνισμα (3) κι ἤταν γιά νά γυρίσωμε κατά τὴν ἄλλη πλαγιά τοῦ βουνοῦ, νά κι ἄλλος ἀρμακάς, πανώστρατα.

—Κι ἐδῶ χωράφι μ' ἀρμακάδες;

—Ὄχι, εἶπε ὁ παππούς. Δὲν εἶναι ἀρμακάς· ἐτοῦτο εἶναι ἀνάθεμα.

—Τί;

—Ρίξε μιά πέτρα! εἶπε ὁ παππούς κι ἔρριξε κι αὐτός μία.

—Ὅσοι περνοῦν, ρίχνουν κι ἀπό μιά πέτρα. Ρίχνοντας ὁ ἕνας, ρίχνοντας ὁ ἄλλος πέτρες ἔγινε ὁ σωρός.

Τίς ρίχνουν γιά ν' ἀναθεματίσουν τοὺς ἀδίκους τοῦ κόσμου τούτου.

Οὔτε κι ἔνοιωσα τότε τί εἶπε ὁ παππούς μου. "Οταν μεγάλωσα τό κατάλαβα.

Τοὺς χωριάτες τοὺς ἀδικοῦν οἱ ἔμπορο!. Ζυγιάζουν ξίκικα (4) τὸ καλαμπόκι ποὺ τοὺς πωλοῦν, τοὺς γελοῦν κάποτε καὶ στὸ λογαριασμό καὶ τοὺς παίρνουν πιὸ πολλά λεπτά ἀπ' ὅσα πρέπει. Τρῶνε τὸ δίκιο δύοτυχων ἀνθρώπων. Τοὺς ρίχνουν κι αὐτοί στοῦ Θεοῦ τὴ δικαιοσύνη. Κάνουν ἀναθέματα. Ρίχνει πέτρα: (5) —Νά τὴν ἔχῃ στὴν ψυχή του ὁ δεῖνας ποὺ μ' ἀδίκησε! λέει ὁποιος περνᾶ ἀποκεῖ.

Περνάει κι ἄλλος, ἄς μήν εἶναι κι ἀδικημένος:

—Πάρε κι ἀπό μένα μιά πέτρα· στὴν ψυχή σου! Λέει, καὶ ρίχνει κι αὐτός τή δική του.

Ρίχνει κι ἄλλος κι ἄλλος κι Ἔτσι ἔγινε ὁ σωρός οἱ πέτρες: τὸ Ἀνάθεμα.

Μὴν περιμένετε νά σᾶς πῶ καὶ ποῖ τήγυα μ' τὸν μακαρίτη τὸν παππού μου. Ἀρκετά εἶναι κι αὐτά ποὺ εἶπα γιά τὴ χωριάτικη ζωή. Ἄλλοτε περισσότερα.

ΔΗΜ. ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ

(1) Οἱ ἀγοραστὲς καλαμποκιοῦ
(2) Βρήκαμε τὸ μπελά μας.
(3) "Οπου τοῦ δουνοῦ ἡ μιὰ πλαγιὰ τελειώνει καὶ ἡ ἄλλη ἀρχίζει κατὰ τὴν ἀντίθετη πλευρά του.
(4) Ἐλλικοδρῶς.
(5) Εἶναι ἡ παροιμία, ἔρριξε πέτρα=τὸ ἀναθεμάτισε, δὲν ξαναπῆγε στὸ χωριὸ τὸν κανείς.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Νυφικὸ τῆς Κρήτης

'Από τὴ συλλογὴ τοῦ ΠΑΥΛΟΥ ΒΛΑΣΤΟΥ

Τὸ παρακάτω τραγοῦδι εἶναι παρμένο ἀπό τὴν πλούσια συλλογὴ τοῦ μακαρίτη Ρεθυμνιώτη λογοτέχνη Παύλου Βλαστοῦ, ὁ ὁποῖος εἶχε συγκεντρώσει πολύτιμα ἱστορικά, μουσικά, λαογραφικά κλπ. ντοκουμέντα, ἀπό τὴν μεσαωνική ἐποχὴ ὡς σήμερα:

"Ας πανέσωμε μιά κι' ἄλλη
ο δλες ποῦχουνε τά κάλλη
"Ας πανέσωμε τὴ νύφη
ποὺ' ν' τοῦ κόσμου τὸ συνῆθη
"Εχει στά μαλλιά κορῶνα
καὶ κορμί σάν τὴν κολῶνα
"Εχει κούτελο μικράκι
στρογγυλὸ σάν νεραντζάκι
"Εχει φρύδια σάν γαϊτάνι
ποὺ ζγουρράφος δὲν τά κάνει
"Εχει μάθια ζαφειρένια
"Ωμορφα καὶ ζαχαρένια
"Εχει πρόσωπον ὡραῖο
ποὺ τρελλαίνει κάθε νέο
"Εχει μύτη σάν κοντύλι,
στόμα σάν τὸ δακτυλίδι
"Εχει χείλη κοραλένια
δόντια μαργαριταρένια
Καὶ πηγοῦν λακκουδάτο
μόκους καὶ ἀνθοὺς γεμάτο
Καὶ λαιμό σάν τὸ κρουστάλλι
ὁγκα τὸ μαργαριτάρι
"Εχει στῆθος μαρμαρένιο
καὶ κορμὶ κυπαρισσένιο.
"Εχει δυὸ βυζιὰ λεμόνια
κι' εἶναι ἄσπρα σάν τὰ χιόνια
"Εχει μπράτσα σάν λαμπάδες
ποὺ δὲν πάχουν ἀφεντάδες
Δοχτυλάκια σάν κοντύλια
μὲ διαμάντια δαχτυλίδια.
"Ω χαρά στοὺς τὸν κύρη
πόσπερνε τέτοιο ζαφεῖρι!
"Ω χαρά στὴν καὶ τὴ μάννα
ποὺ κάν' ἔθοια μαντζουράνα.
"Ω χαρὰ καὶ στὴν ἀγκάλη
ποὺ θὰ βάλη τέθοια κάλλη
Τὸ ἀντρόγυνο νὰ ζήση
νὰ μᾶς πολυχρονίση
Νὰ μᾶς ζήση χίλια χρόνια
μὲ παιδιὰ καὶ δισεγγόνια.

—o—

'Ελάστε ποδε κοπελλιὲς
ἡ γι ἀνθισμένες λεμονιὲς
λάστε σεῖς οἱ παντρεμένες
ροδαριὲς ξεφαντωμένες
νερατζοῦλες ἀνθισμένες
νὰ πανέσωμε τὴ νύφη
ἐοθὼς εἶναι τὸ συνῆθι.
Νύφ' ἤντά 'χεις καὶ γριπάζεις
ποὺνεις ἄντρα καὶ ταιριάζεις
Ποῦ 'χεις ἄντρα παλληκάρι
κι εἶχες μοῖρα νὰ σὲ πάρῃ
"Εχει κορμοστάσι βίτσα
σάν τὴ λυκολεμόνιτσα
Νὰ τονὲ θωρεῖ τὸ φῶς σου
νὰ γελᾶ τὸ πρόσωπό σου
Σάν τὸν ἄγγελο θὰ μπαίνῃ
καὶ σάν τὸν ἠητὸ θὰ βγαίνῃ
Δὲν ἔχω ἄλλο νὰ σοῦ πῶ
κι' ἤντα σοῦ παραγγείλω
τὸν ἄντρα σου νὰ σέβεσαι
σάν εἰδικό καὶ φίλο.

—o—

Ἔπαμεν τα τοῦ γαμπροῦ μας
τά· στολίδια τοῦ δεντροῦ μας
"Ας τά ποῦμε καὶ τσὴ νύφης
τ' ὅμορφῆ μας 'Αφροδίτης
"Εχει κούτελο μικράκι
σάν τὸ γλυκολεμονάκι
"Εχει στῆθος σάν παγῶνι
ἰατ χαρᾶς τον ποὺ θ' ἀπλώνῃ.
"Εχει πόδια μαρμαρένια
χέρια μαργαριταρένια
τὸ φουστάνι τσὴ συρίζει
κοπεδιὰ 'νε καὶ μυρίζει
Ὄντε περπατεῖ στὴ στράτα
Οὐρανὸς εἶναι μέ τ' ἄστρα
Κι' ὄντε πιαίνει εἰς τὴ βρύσι
ἄγγελος θὰ τσ' ἀκλουθήσῃ
"Ηλιος εἶναι καὶ φεγγάρι
κι' ὁ γαμπρὸς τὸ παλληκάρι
"Η νύφ' εἶναι παράδεισος
κι' ὁ γαμπρὸς κυπάρισσος
Κι' ἐσκυφτεν ὁ κυπάρισσος
κι' ἐφίλιε τὸν παράδεισο.
Δὲν ἔχω ἄλλο νὰ σοῦ πῶ
καὶ καλομοῖρα νὰσαι
στά ρόδα στά τριαντάφυλλα
νὰ πέρνῃς νὰ κοιμᾶσαι.

Λιανοτράγουδα

(Παινέματα τῆς ἀγαπητικῆς)

'Απ' ὅλα τάατρα τοὐρανοῦ ἔνα εἶναι ποὺ σοῦ μοιάζει,
ἕνα ποὺ βγαίνει τὸ πουρνό, ὅταν γλυκοχαράζῃ.

—Κυπαρισσάκι μου ψηλό, ποιά βρῦση σὲ ποτίζει,
ποὺ στέκεις πάντα δροσερό κι' ἀνθεῖς καὶ λουλουδίζεις;

—Μά σύ σαι μιὰ βασίλισσα, π' ὅλον τὸν κόσμο ὁρίζεις,
σὰ θέλῃς παίρνεις τὴ ζωή, σὰ θέλῃς τὴ χαρίζεις.

—"Οντε σ' ἐγέννα ἡ μάννα σου, ὁ ἥλιος ἐκατέβη,
καὶ σοῦδωκε τὴν ὁμορφιὰ καὶ πάλι μετανέβη.

—Ποιὸς ἥλιος λαμπρότατος σοῦδωκε τὴν ἀνθάδα,
καὶ ποιὰ μηλιὰ, γλυκομηλιὰ, τὴ ροδοκκκινάδα;

—Σὰν τί τὸ θέλει ἡ μάννα σου τὴ νύχτα τὸ λυχνάρι,
ὁπόχει μέσ' 'στὸ σπίτι της τ' Λὐγούστου τὸ φεγγάρι;

ΑΓΓ. ΒΑΡΝΤΖΙΩΤΟΥ-ΚΟΝΤΟ

"ΑΖΗΤΗ ΖΩΗ,,

Δρχ. 30.—

Βιβλιοπωλεῖον «Ἐλευθερουδάκη»

Ω ΣΚΕΨΙ

Ὦ Σκέψι, ποὺ οἱ πολλοὶ σὲ (γνώισαν
δρυσοῦλα δροσοστάλαχτη στὴ γῆ (σου,
τὰ μάτια τὰ δικά μου, σὲ (ἐεχώρισαν
μεσ' τὴν πηγή σου.
.....

('Από τὴν "Αζητη ζωή)

ΠΩΛ ΒΑΛΕΡΥ

ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

('Αφορμὴ λαβαίνοντας ἀπὸ τὴν παιγνιωτικὴ ἔκθεση τῆς Ἰταλικῆς τέχνης στὸ Παρίσι, ὁ ἔνδοξος Γάλλος ποιητὴς Πὼλ Βαλερὺ ἔγραψε τὸ παρακάτω δοκίμιο καὶ περιοπτοῦσαστο ἄρθρο:)

ΔΟΥ, σὲ μιὰν κρίσιμη στιγμὴ ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων, τὴν ὥρα ποὺ οἱ λαοὶ ἀρματώνονται κ' ἡ παγκόσμια ἐγνοια παραλύνει τὴ ζωή καὶ διαταράσσει τὶς συναλλαγές, ποὺ ἕνας θησαυρὸς ἀπὸ τὶς πιὸ σπάνιες ὑμορφιὲς ποὺ ἡ τέχνη τοῦ ζωγράφου κ' ἡ τέχνη τοῦ γλύπτη δημιουργήσανε ποτὲ συγκεντρώνεται, καὶ μᾶς προσφέρει μιὰ στιγμὴ ἀγνῆς ἀλικωτείας τέρψης καὶ γλυκοῦ ρεμβασμοῦ.

Παραπάνω ἀπὸ χετρακόσια ἔργα πρώτης ἀράδας, τὸ ἄνθος τῆς ἐργασίος ποὺ συντελέστηκε μέσα σὲ πέντε αἰῶνες ἀπὸ ἕνα ἔθνος θαυμαστὰ προικισμένο, παρουσιάζουνται ἐδῶ. Ἡ Γαλλία τόχεν εὐχηθεῖ: ἡ Ἰταλικὴ ἐσγένεια ἀποδεχτηκε τὴν ἐπιθυμία της, ἡ ἰσχυρὴ θέλησι ποὺ κυβερνᾶ πέρα ἀπὸ τὰ βουνὰ τὴν ὁλοκλήρωσε.

Δὲν εἶναι τάχα καθόλου ἕνα εἶδος περιφρόνησι στὴν παράδοξη βαρβαρότητα αὐτῆς τῆς ἐποχῆς, ἕνα τεκμήριο καταφρόνιας στὴν ἀνοσιάδα τῶν ἠδονῶν της, καὶ ἐλέγχου τῆς ἀγωνιώδους εὐτέλειας ποὺ βασιλεύει, ἡ ἐπίσημη αὐτὴ συγκέντρωση τῶν ἀριστουργημάτων;

Πρῶτα λοιπὸν μὲ τὰ μάτια τοῦ πνεύματος ὀφείλουμε νά θεωρήσουμε αὐτὸ τὸ σύνολο, καὶ τὸ πρῶτο πρᾶμα ποὺχουμε νὰ θαυμάσουμε στὸ παρισινὸ αὐτὸ Παλάτι θὲν εἶναι διλοῦ ἡ ποσότητα τά θαύματα ποὺ τὸ γιομώνουν, παρὰ τὸ γεγονὸς μὲ τὴν ἰδανική ἀξία ποὺ ἐπιτελέσαν ἡ εὐγενική αἴτηση τῆς Γαλλίας κ' ἡ ἀληθινὰ λαμπρὴ ἀπάντηση τῆς Ἰταλίας.

"Οπως ἕνα κομμάτι θεϊκῆς μορφῆς ἀποκαλύπτεται ἀξαφνα ἀνάμεσα στὰ ἐρείπια ἢ μέσα στὸ σωρὸ τῆς ἀμορφῆς γῆς, ἔτσι προβάλλει σήμερο ἡ πράξη αὐτὴ τοῦ ἔρωτα γιά τὸ Ὡραῖο.

Ἀλλὰ μιὰ ποὺ ἰδιαίτερη σκέψη γεννιέται ἀπὸ τὴν πρώτη αὐτὴ ματιά. Οἱ μέρες ποὺ ζοῦμε δὲν εἶναι λιγώτερο δύσκολες, οἱ περιστάσεις λιγώτερο ἀσηγυχαστικές, τὸ μέλλον λιγώτερο ἀβέβαιο, στὴν περιοχὴ τῶν ἀνώτερων ἀσηγυχαστικῶν τὸ πνεῦμα τος, ἀπ' ὅσο εἶναι στὴν περιοχὴ τῆς πολιτικῆς καὶ τῶν ὁλικῶν ἀναγκῶν. Μπροῦμε τάχα, μπροστὰ στὴ θαυβοτική αὐτὴ σύναξη ἀπὸ ζωγραφιὲς καὶ γλυπτὰ ἀσύγκριτα, νὰ μὴ στοχαστοῦμε μ' ἀρκετὴ πίκρα τὴ σημερινὴ κατάσταση τῶν τεχνῶν μας;

"Ολη ἡ χάρη, ὅλο τὸ ὄφος, ὅλη ἡ ἐπιστήμη, ὅλο τὸ αἴσημα ποὺ βρίσκουνται ἐδῶ μᾶς κατοπινοῦν. Τοῦ κάκου λέμε πῶς ἡ ἐντύπωσή μας εἶναι ἄδικη, πῶς τὸ σύνολο ποὺ ἐκτίθεται ἐκφράζει μιὰν ἐκλογὴ ἀπὸ τὶς πιὸ ἐξαίσιες, πῶς ἀντιπροσωπεύει πεντακόσια χρόνια μιᾶς ἀπέραντης παραγωγῆς, πῶς δὲ βλέπουμε τὶς χιλιάδες τά ἔργα ποὺ πάνω τους ἀσκήθηκε ἡ ἐκλογὴ αὐτὴ ἀπὸ αἰώνα σὲ αἰώνα, καὶ πῶς δὲν πρέπει συνεπῶς καθόλου νὰ τὴν ἀντιθέτουμε στὴν ἐργασία τῶν τελευταίων τοῦτων χρόνων: αὐτὸ δὲ μᾶς γλυτώνει ἀπὸ κάποιο δάγκωμα. «Ἐὐτυχισμένοι, σκεπτόμαστε, οἱ καλλιτέχνες αὐτοὶ ποὺ τίποτα δὲν τοὺς ἐμπόδιζε νὰ ξοδιαστοῦνε γιὰ νὰ γίνουνε μεγάλοι».

Ἀλλὰ ἐμεῖς, παρατηροῦμε γύρω μας, στοὺς ἀνθρώπους καὶ στὰ ἔργα, ὅπως τὰ νιώθουμε μέσα μας, τὰ ἀποτελέσματα τῆς σύγχυσης καὶ τῆς διόλυσης ποὺ μᾶς ἐπιβάλλει ἡ ἀτακτη κίνηση τοῦ σύγχρονου κόσμου. Οἱ τέχνες δὲν προσαρμόζουνται μὲ τὴ βιάση. Τά ἔβανικά μας βασιτ

Η ΞΕΝΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Τὰ 200 χρόνια τοῦ πρίγκηπος de Ligne

Τὸ Βέλγιο γιόρτασε τελευταίως τὰ 200 χρόνια ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ πρίγκηπος de Ligne. Ἡ κάπως παράδοξη αὐτὴ προσωπικότης γεννήθηκε στὶς Βρυξέλλες ὑπὸ τὴν αὐστριακὴ κατοχή, στὰ 1735. Ἦταν ἄνθρωπος ἔξυπνος, καὶ ἡ τριπλὴ του ἰδιότης ὡς εὐγενοῦς, ὡς αὐστριακοῦ στρατάρχου καὶ ὡς γάλλου συγγραφέως τοῦ ἐπέτρεψε νὰ ζήσῃ μιὰ ἀρκετὰ πολυκύμαντη ζωή. Ὑπηρέτησε τὸν Ἰωσὴφ τοῦ, ταξίδευε σ' ὅλη τὴν Εὐρώπη, ἐγνώρισε τὸν Βολταίρο, ἔγινε εὐνοούμενος τοῦ Λουδοβίκου 16ου καὶ τῆς Μαρίας Ἀντουανέττας καὶ ἐγνώρισε τὴ θερμὴ φιλοξενία τῆς Αἰκατερίνης τῆς 2ας, ἡ ὁποία τὸν παρέσυρε σ' ἕνα μεγάλο ταξεῖδι μέσα στὴ Ρωσσία.

Ὁ πρίγκηψ ἦταν ἐπίσης ἕνας ἀπὸ τοὺς πρώτους Γάλλους συγγραφεῖς τοῦ Βελγίου καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ πνευματώδεις ἀνθρώπους τοῦ αἰώνος του.

Στὸ Βέλγιο σήμερα ὑπάρχει ἕνας σύνδεσμος «Φίλων τοῦ πρίγκηπος de Ligne», ὁ ὁποῖος φροντίζει γιὰ τὴν ἔκδοση τῶν ἔργων του, κλπ.

Ὁ ἑορτασμὸς τῆς 200ετηρίδος περιελάμβανε μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ ἕνα διεθνὲς συνέδριο γιὰ τὴ μελέτη τοῦ βελγικοῦ 18ου αἰώνος, στὸ ὁποῖον ἔλαβαν μέρος συγγραφεῖς καὶ καθηγηταὶ ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμο.

"Ενα ἐνδιαφέρον Γερμανικὸ βιβλίο

«Ταξεῖδι εἰς ἀναζήτησιν τῆς προμάμμης». Ἔτσι περίπου μπορεῖ ν' ἀποδοθῇ ὁ τίτλος τοῦ νέου βιβλίου τοῦ Γερμανοῦ Πώλ Φέχτερ, τοῦ ὁποίου ἡ παράδοξη ὑπόθεσι εἶναι ἡ ἀκόλουθη:

"Ενας γιατρὸς, ὁ δόκτωρ "Εμπενερ, ἐπιθυμοῦσε νὰ γνωρίσῃ ποιὰ ἀκριβῶς ἦταν ἡ μοῖρα τῆς προμάμμης του Ρεγκίνας, τῆς ὁποίας ὁ γάμος, ὅπως εἶχεν ἀκούσει, ὑπῆρξε δυστυχισμένος καὶ ἡ ὁποία ἔζησε μιὰ σκοτεινὴ ζωὴ κάπου ἐκεῖ στὸ Μτάντσιγκ ἢ στὸ "Ινστερμπουργκ. Ταξειδεύει πρὸς τὰ μέρη αὐτὰ, μελετᾷ τὰ διάφορα ἀρχεῖα καὶ συναντᾷ μιὰ νέα κοσμέλλα ποὺ ὀνομάζεται Ρεγκίνα, τὴν ὁποίαν καὶ ἐρωτεύεται. Συμβαίνει ὅμως σὲ λίγο καιρὸ νὰ λογομαχήσῃ μὲ τὴ Ρεγκίνα, καὶ πάνω σ' αὐτὸ τὸν πιάνει μιὰ ἔξαψη ζηλοτυπίας καὶ ζητᾷ νὰ διακόψῃ τὶς σχέσεις της καὶ νὰ καταστρέψῃ ἔτσι τὴν εὐτυχία τῆς ζωῆς του. Ὡστόσο ἡ παρεξήγησι διαλύεται, καὶ τότε ὁ δόκτωρ "Εμπενερ μαθαίνει ὅτι ἡ προμάμμη του ἔπεσε θῦμα παρόμοιας παρεξηγήσεως. Ὁ ἄνδρας της ὅταν ὑποπτεύθηκε ἀδίκως, ἐκεῖνη ἐξοστράτισε μιὰν ἀξιοπρεπῆ καὶ ὑψηλόφρονα σιωπὴ καὶ ἐγκαταλείφθη.

Ἀπὸ τὴν ὑπόθεση αὐτὴ ὁ Φέχτερ ἔκαμε μιὰ θαυμαστὴ διάγνωση, ἕνα παραλληλισμὸ μεταξὺ τῶν δύο πεπρωμένων ποὺ δὲν ἔχει τίποτε τὸ τεχνητό. Ἡ ἀφήγησή του εἶναι καθαρὴ ἀφήγηση ἀπομακρυσμένη τόσο ἀπὸ τὸ δράμα, δσο καὶ ἀπὸ τὴν ἁπλῆ ἐπιφυλλίδα.

Ἡ συνέχεια μιᾶς ἐρεύνης γιὰ τοὺς Γάλλους λογίους

Τὸ παρισινὸ περιοδικὸ «Χρονικὰ» συνεχίζει τὴν ἔρευνά του γιὰ τὸν τρόπο τῆς ἐργασίας τῶν Γάλλων λογίων. Ὁ Μαρσὲλ Πρεβὸ ἀπαντᾷ τὰ ἑξῆς:

«Ἐργάζομαι σταθερὰ τὴν ἴδια ὥρα ἄλλο τὸ χρόνο, τόσο δσο βρίσκομαι στὸ Παρίσι, δσο καὶ κατὰ τὴ διακοπή. (Ὁ χειμάζω διακοπὴ τὴν περίοδο τῶν τριῶν μηνῶν ποὺ περνῶ στὴν ἐξοχὴ καὶ ποὺ εἶναι κομμὶ φορὰ πολὺ καταφόρτωμένη.) Ἀρχίζω νὰ γράφω στὶς 10 τὸ πρωΐ. Ἀλλὰ κυτταρίσουν 11 ½ πίνω ἕνα κομμὶ καὶ ἕνα μπισκότο καὶ συνεχίζω ἕως τὴς 7 ἕως τὰς 9. Φυσικὰ μοῦ ἔτυχε κιόλας φορὲς νὰ ἐργασθῶ καὶ ἀρκετὰ ὅλαι ὅταν ὑπῆρχε ἡσυχία, ἀλλὰ αὐτὸ ἔπαψε ἐξαίρεσις. Δὲν ἐργάσθηκα ποτὲ τὴ νύχτα.

«... Πῶς γράφω τὰ βιβλία μου; Θὰ σᾶς τὸ πῶ ἀμέσως. Ὅλες μου τὰ ἔργα ἀρχίσαν ἀπὸ ἕνα μικρὸ σκαρίνι. Ἡ ἀρχικὴ ἰδέα σημειώθηκε ἔπειτ μέσα μαζί μὲ ἄλλη σκέψη παρόμοιας φύσης. Ἔπειτα δσο ἐξελισσόμουν ν' ἀναπτύσσεται τὴν συνεπλήρωνα. Ὅταν ἀντιλήφθῃ ὅτι ἡ πρόοδος σκευῆ εἶναι τελειωμένη δὲν μοῦ μένει παρὰ νὰ πάσω τὸ ἀφοσιωμὶ χειρόγραφο... Μέσα στὸ καιρὸ αὐτὸ ἔπεσε κάμμὶ ἡδὴ σημειώσεις παρατηρήσεις, σκέψεις, ἰδέες, ποὺ θὰ γίνουν χαμένες... Νὰ καὶ ἰδέες γιὰ τὰ χρονογραφήματα τοῦ «Παρισούφερ». Ἐδῶ ἄλλες ἰδέες γιὰ τὰ «Κρεγνγκουάρ»...

Στὴν ἐρώτησι ἂν ἔχει ἀνάγκη ἀνεγερτικὸν ἀπαντᾷ ἀρνητικά. «Ὅταν εἶναι κανεὶς μυθιστοριογράφος, λέγει, ἡ ἔμπνευσις ἔρχεται μόνη της. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια! Τὸ θέμα ἀναπτύσσεται κανεὶ φυσικὸν τρόπο. Εἶναι ὅπως ὁ ἀσβέστης ποὺ τοῦ χύνουν νερό: κάνει ἀφρό. Ὑπάρχει ἐδῶ ἕνα χάρισμα ἐμφύτο, μιὰ φυσικὴ ἱκανότης ποὺ δὲν τὴν ἀποκτᾷ κανεὶς. Μπορῶ νὰ σᾶς ἀναφέρω εἰκοσιπέντε φορὲς ποὺ γράφω ὡραῖα βιβλία, ἀλλὰ δχι καὶ μυθιστορήματα. Ἀντιθέτως ὁ Τζόνσον δὲ Τερράζ' ποὺ ἔγραφε ὅπως ἔγραφε, ἦταν ἀναντιρρήτως ἕνας μυθιστοριογράφος.

Ὁ τύπος τοῦ γενιημένου μυθιστοριογράφου εἶναι ὁ Ζώρζ Σιμενόν. Δὲν ἔφερ ἄλλον τόσο καλὰ προϊκισμένον ὅπως αὐτόν. Τὸ χάρισμα ἑνὸς τέτοιου ἀνθρώπου εἶναι ἡ συγχώνευση δυὸ χαρισμάτων: τῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς φαντασίας. Ἡ παρατηρήσεις συνίστανται στὸ νὰ σημειώνομε εὐσυνείδητα ὅ,τι βλέπομε καὶ ἀσφαλισμένα καὶ ἀκούμε. Ὅσο γιὰ τὴ φαντασία, αὐτὴ δὲν εἶναι προδιάθεσις γιὰ τὴν ἐξεύρεση ἱστορῶν παραδόξων. Εἶναι ἡ ἱκανότης νὰ χαράξῃ κανεὶς μὲ ἀκρίβεια ψυχολογικὲς καμπύλες», τῶν ὁποίων δὲν γνωρίζει καλὰ παρὰ μερικὰ μόνο σημεῖα. "Ἕνα νεῦμα δισήμαντο κατ' ἐπίφασι, μιὰ λέξη, σᾶς ἀρκοῦν γιὰ νὰ ἀναπαρασταίσετε ἕνα χαρακτῆρα. Ἡ φαντασία τοῦ ρομαντζογράφου γεμίζει τὰ κενὰ τῆς παρατηρήσεως...»

Ὁ Ζώρζ Ἠτκαμὲλ μίλησε πολὺ τὸ σύντομα, ἢ μᾶλλον... δὲν μίλησε καθόλου.

—Θὰ ἔπρεπε νὰ σᾶς πῶ—ἔπε—ὅτι ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἐργάζομαι δὲν ἐνδιαφέρει κανένα. Ἴσως τὸ κανὸν ἐνδιαφέρει σὲ διάφορες λεπτομέρειες, ἀλλὰ στὴ σκέψη ὅτι ἕνας συνάδελφος θὰ μποροῦσε νὰ τὶς διαβάσῃ, αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτό μου νὰ ντρέπεται.

«Τί θέλετε νὰ σᾶς πῶ; "Οτι γράφω διαδοχικῶς δυὸ χειρόγραφα γιὰ κάθε ἔργο; Ὅτι κτυπῶ στὴ μηχανὴ τὸ δεύτερο, σὲ τρία ἀντίτυπα, ὅτι διορθώνω χωριστὰ αὐτὰ τὰ τρία, ὅτι τὰ συνδυάζω ἔπειτα ἐκλέγοντας τὰ καλύτερα...

«Μὴ νομίσετε ὅτι θὰ σᾶς ἐκθέσω διὰ μακρῶν τὸ σύστημά μου μὲ τοὺς φακέλλους ποὺ τὰ συρτάρια, μέσα στὰ ὁποῖα συναθροίζω τὰ χειρόγραφα ποὺ συμπληρώνω. Θὰ σᾶς πῶ κάτι πιὸ πολὺ ἐνδιαφέρον.

«Ἡ τεχνική τῆς δουλειάς εἶναι ἕνα πρᾶγμα ἀπόλυτα προσωπικό. Ὑπάρχουν ἴσως παραδοξολόγοι ποὺ θὰ σκεφθοῦν νὰ κινήσουν τὴν προσοχή τοῦ κοινοῦ λέγοντας ὅτι ἐργάζονται ντυμένοι μὲ ἀλλόκοτα κοστούμια καὶ γράφουν μὲ φτερὸ παγωνιοῦ. Μπορῶ νὰ σᾶς βεβαιώσω ὅτι τίποτ' ἀπ' αὐτὰ δὲν ἔχει σημασία. Αὐτὸ ποὺ ἔχει σημασία εἶναι οἱ φωνὲς τῆς ψυχῆς. Μπορεῖ κανεὶς νὰ μιμηθῇ τὰ κτίν' ἑνὸς συγγραφέως καὶ ἀκόμη καὶ τὴ μέθοδο καὶ τὸν τρόπο τοῦ ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ποὺ μένει πάντοτε ἀμίμητο εἶναι ἡ βαθειὰ ἀπήχησις τῆς προσωπικότητος.

«Αὐτὸ εἶναι τὸ σπουδαῖο... Τί σᾶς ἐνδιαφέρει τώρα ἐὰν ἔγ' γράφω μὲ μολύβι ἢ μὲ συλογράφο....»

Ἡ «λεγεὼν τῆς τιμῆς» στὸν Μπουρζέ

Ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνηση ἀπένειμε τὸν σταυρὸ τῆς Λεγεώνος τῆς Τιμῆς στὸν γηραιὸ καὶ ἐνδοξο συγγραφέα καὶ ἀκαδημαϊκὸ Πὼλ Μπουρζέ.

Τὸ ἔργο καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Μπουρζὲ εἶναι γνωστά. Κυφένας ὑποκλίνεται μπροστὰ στὸν πρύτανι αὐτὸν τῶν Γάλλων ἀκαδημαϊκῶν ποὺ ἀφιέρωσε ὅλη του τὴ ζωὴ στὴν ἐξυπηρέτησή του πνεύματος. Καὶ καθένας θαυμάζει τὰ γόνιμα γηρατεῖα του.

Μερικὰ νέα Γαλλικὰ ταξειδιωτικὰ βιβλία

Ὁ Ἀνρὸ ντὲ Μουφρὶν ἐκδίδει ἕνα καινούργιο βιβλίο γιὰ τὴν Ἀραβία, τῆς ὁποίας κατέχει ὅλα τὰ μυστικά. Οἱ τελευταῖες ἡμέρες τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας. Εἶναι ἔνα ζωντανὸ καὶ ὑποβλητικὸ δοκυμέντο γιὰ τὸν πολιτισμὸ ποὺ ὁ χρόνος δὲν μπόρεσε νὰ καταστρέψῃ, ἀλλὰ ποὺ ὁ πολιτισμός μας, ὁ πολιτισμὸς τοῦ ταμιέντου καὶ τοῦ χάλυβος, ἡ ἀνήλεη μηχανοκρατία θὰ καταστρέψῃ μέσα σὲ μιὰ γενεά.

«Σουδάν — Παρίσι—Βουργουδία» εἶναι ὁ περίεργος τίτλος τοῦ τελευταίου βιβλίου τοῦ Ρομπὲρ Ντελαβιλέτ, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ ὑπηρέτησε στὸ Σουδάν, ἐργάσθηκε στὸ Παρίσι καὶ ἔζησε στὴ Βουργουνδία, γράφει πῶς εἶδε τὴν ἀποκτᾷ κανεὶς. Μπορεῖ νὰ σᾶς ἀναφέρῃ εἰκοσιπέντε φορὲς ποὺ γράφει ὡραῖα βιβλία, ἀλλὰ δχι καὶ μυθιστορήματα. Ἀντιθέτως ὁ Τζόνσον δὲ Τερράζ' ποὺ ἔγραφε ὅπως ἔγραφε, ἦταν ἀναντιρρήτως ἕνας μυθιστοριογράφος.

Ὁ τύπος τοῦ γενιημένου μυθιστοριογράφου εἶναι ὁ Ζώρζ Σιμενόν. Δὲν ἔφερ ἄλλον τόσο καλὰ προϊκισμένον ὅπως αὐτόν. Τὸ χάρισμα ἑνὸς τέτοιου ἀνθρώπου εἶναι ἡ συγχώνευση δυὸ χαρισμάτων: τῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς φαντασίας. Ἡ παρατηρήσεις συνίστανται στὸ νὰ σημειώνομε εὐσυνείδητα ὅ,τι βλέπομε καὶ ἀσφαλισμένα καὶ ἀκούμε. Ὅσο γιὰ τὴ φαντασία, αὐτὴ δὲν εἶναι προδιάθεσις γιὰ τὴν ἐξεύρεση ἱστορῶν παραδόξων. Εἶναι ἡ ἱκανότης νὰ χαράξῃ κανεὶς μὲ ἀκρίβεια ψυχολογικὲς καμπύλες», τῶν ὁποίων δὲν γνωρίζει καλὰ παρὰ μερικὰ μόνο σημεῖα. "Ἕνα νεῦμα δισήμαντο κατ' ἐπίφασι, μιὰ λέξη, σᾶς ἀρκοῦν γιὰ νὰ ἀναπαρασταίσετε ἕνα χαρακτῆρα. Ἡ φαντασία τοῦ ρομαντζογράφου γεμίζει τὰ κενὰ τῆς παρατηρήσεως...»

Ὁ Ζώρζ Ἠτκαμὲλ μίλησε πολὺ τὸ σύντομα, ἢ μᾶλλον... δὲν μίλησε καθόλου.

—Θὰ ἔπρεπε νὰ σᾶς πῶ—ἔπε—ὅτι ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἐργάζομαι δὲν ἐνδιαφέρει κανένα. Ἴσως τὸ κανὸν ἐνδιαφέρει σὲ διάφορες λεπτομέρειες, ἀλλὰ στὴ σκέψη ὅτι ἕνας συνάδελφος θὰ μποροῦσε νὰ τὶς διαβάσῃ, αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτό μου νὰ ντρέπεται.

«Τί θέλετε νὰ σᾶς πῶ; "Οτι γράφω διαδοχικῶς δυὸ χειρόγραφα γιὰ κάθε ἔργο; Ὅτι κτυπῶ στὴ μηχανὴ τὸ δεύτερο, σὲ τρία ἀντίτυπα, ὅτι διορθώνω χωριστὰ αὐτὰ τὰ τρία, ὅτι

Γ. Σ. ΔΟΥΡΑ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΣΙΩΝ

Δρχ. 20.—

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟν "ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ,

Τὸ φῶς σου κ' ἡ ἀλήθεια σᾶς ἀ- (νατείλ),
Κύριε Θε! στὴ μαύρη γῆ ἐδῶ (νάτου
Ποὺ σκότος βασιλεύει, σκιὰ θα- (νάτου—
Γοργὴ βοήθεια ἡ δεξιά σου ἂς (στείλῃ!

("Ἀπὸ τὰ τραγούδια τῆς Σιών)

ADAMSON - ERIC

Η ΕΣΘΟΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

ADAMSON - ERIC

Ὁ Adamson-Eric εἶναι ἀπὸ τοὺς σύγχρονους Ἐσθονοὺς ζωγράφους ποὺ ἡ φήμη του ἔχει ξεπεράσει τὰ ὅρια τῆς μικρῆς πατρίδος του.

Γεννήθηκε στὴν ἐσθονικὴ πόλη Ταρτοῦ στὶς 18 Αὐγούστου 1902. Ὕστερα ἀπὸ τὶς γυμνασιακὲς του σπουδὲς κι' ἀφοῦ ἔδειξε ἀπὸ μικρὸς μιὰ ζωηρὴ κλίση γιὰ τὴ ζωγραφική, πῆγε στὸ Βερλίνο καὶ φοίτησε στὴν Αὐνστζwerbe Schuhle τοῦ Ζαμλότεγμπουργκ μὲ καθηγητὴ τὸν Χάρολδ Μπέγγκερ.

Ἀπὸ κεῖ πῆγε στὸ Παρίσι καὶ σπούδασε κατὰ σειρὰ στὸ «Ateliers libres» τὸν μεγάλον δασκάλων Γκεφρὲν, Νοντάμ, Μπισσιὲ, Ἀντρὲ Λότ. Ἀπὸ τὸ 1927 ἔχει ἐκθέσει στὸ Salon de Paris στὸ Salon d' automne καὶ στὸ Salon des independants. Ἔχει ἐκθέσει ἀπὸιση στὴν Φιλανδία, Γερμανία, Βέλγιο καὶ Ἱσπανία.

Πίνακές του ὑπάρχουν στὰ Μουσεῖα τῶν Ἐσθονικῶν πόλεων Τάλλιν, Ταρτοῦ, Νάρβα, στὸ Μουσεῖο τοῦ Χέλσιγκφορ, στὸ Musée Basque τῆς Μπαγιόν. Παρ' ὅλη τὴ φανερὴ ἐπιρροὴ ποὺ ἐξήσησεν ἐπάνω του ἡ Γερμανικὴ καὶ πρὸ πάντων ἡ Γαλλικὴ σχολὴ, ὡστόσο παρέμεινε, τόσο ἀπὴ σύλληψη ὅσο καὶ στὴν ἐκτέλεση ἕνας κατ' ἐξοχὴν ζωγράφος τοῦ «Βορρᾶ».

Τὸ Ἐλληνικὸ καλλιτεχνικὸ κοινὸ, ποὺ ἐλάχιστα ἔχει γιὰ τὴν τέχνη τοῦ «Βορρᾶ» καὶ μάλιστα καθὼς ἐξελίχτηκε στὶς Βαλτικὲς χῶρες, θὰ ὀρῇ μιὰ εὐκαιρία, διαβάζοντας τὸ παρακάτω ἄρθρο τοῦ Ἐσθονικοῦ καλλιτέχνου, νὰ πληροφορηθῇ γιὰ τὴν πορεία τῆς τέχνης σὲ μιὰ ἀπ' τὶς βόρειες χῶρες ἐκείνες ποὺ ἄν καὶ αἰώνες ὑποτελῆς, ἐν τούτοις κατώρθωσε καλλίτερα ἀπὸ κάθε ἄλλη νὰ διατηρήσῃ ἀκμαιότατο τὸ ἐθνικὸ της φρόνημα καὶ τὸν ἰδιαίτερο πολιτισμό της.

ΑΦΩΣ οἱ ἄλλες Βαλτικὲς χῶρες, ἔτσι καὶ ἡ Ἐσθονία, κατέχει μιὰ πλουσιὰ καὶ παλιὰ λαϊκὴ τέχνη. Ὁ Ἐσθονικὸς λαὸς ἀπὸ τὴν ἀρχαιότατον κι' ὅλα χρόνον ἤξερε νὰ χρησιμοποιῇ τὴν πέτρα, τὸν ἄργιλο, τὸ ξύλο, τὸ μέταλλο καὶ νὰ κατασκευάζῃ μ' αὐτὰ ἔργα πρωτότυπης τέχνης, ποὺ μ' ὅλες τὶς ἀντίξεες συνθήκες καὶ καταστροφὲς, μπόρεσαν νὰ διατηρηθοῦν ἀρκετὰ ὡς τὰ σήμερα καὶ νὰ χρησιμεύσουν ὡς ἀναλλοίωτα μνημεῖα τῆς τέχνης τῶν προγόνων μας.

Ἡ Ἐσθονία εἶναι ἴσως ἡ μόνη χώρα τῆς Εὐρώπης, ποὺ δὲχτηκε πολὺ ἀργὰ τὸν χριστιανισμό. Ὁ Ἐσθονὸς μὲ πολὺ κόπο ἀποχωρίστηκε ἀπὸ τὴ φύση καὶ τοὺς Θεούς της. Ἀντέδρασε μὲ πεῖσμα στὴν ἐπιβολὴ μιᾶς θρησκείας ποὺ ζητοῦσε νὰ τὸν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν λατρεία τῶν φυσικῶν δυνάμεων. Ἡ τέτοια θρησκεία τοῦ ἦταν ἐντελῶς ξένη κι' ἀκατανόητη. Γιὰ τοῦτο ἐπὶ πολλὰ χρόνια ὅστερ' ἀπ' τὴν ἐπιβολὴ τοῦ χριστιανισμοῦ στὴν Ἐσθονία, ἡ πολυθεΐα ἐξακολουθοῦσε. Ἀκόμη καὶ σήμερα, ἡ Ἐσθονία εἶναι ἴσως τὸ μόνο κράτος ποὺ ἔχει ἐφαρμόσει τὴν κατ' οὐσία ἀνελεήφρονα κεία καὶ τὸν πλήρη χωρισμὸ κράτους καὶ ἐκκλησίας. Ὁ λαὸς, φυσικὰ, ἔχει τὴν θρησκεία του, ἀλλὰ τὸ κράτος δὲν ἔχει καμμιὰ ἐπίσημη θρησκεία. Στὸ βάθος ὅμως ὁ Ἐσθονικὸς λαὸς ἔμεινε στὸ πέρασμα τῶν αἰώνων παγανιστὴς σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις του. Ὁ χριστιανικὸς μυστικισμὸς δὲν τὸν ἄγγιξε κι' ἄν τὸν ἄγγιξε δὲν τοῦ ἄφησε παρὰ ἐλάχιστα καὶ μεμονωμένα ἴχνη. Ἔτσι δεξηγεῖται γιατὶ οἱ εἰκαστικὲς τέχνες περισσότερο ἀπὸ ὅλες τὶς ἄλλες βρῆκαν ἔδαφος κι' ἀναπτύχθηκαν τόσο πολὺ στὴ χώρα μας. Στὰ μουσεῖα τῆς συγκεντρώνεται λαϊκὴ τέχνη σὲ γλυπτὰ κάθε ἐποχῆς. Τὰ ἔργα αὐτὰ δείχνουν τὴν πορεία ἑνὸς ἀνωνύμου φόλκλορ ποὺ ἀντανακλᾶ τὸ αἴσθημα καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ λαοῦ μας.

Ἀλλὰ ἡ τέχνη μὲ τὴ σημασία ποὺ τῆς δίδομε, ὅηλ. τὴς καλλιτεχνικῆς καὶ προσωπικῆς δημιουργίας, μόλις κοντὰ τὰ μισὰ τοῦ 19ου αἰώνος ἀνταφανίεται.

Προτοῦ ὅμως δοῦμε πῶς ξεκινᾷ ἡ τέχνη τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, δὲν θάταν ἄσκοπο νὰ ρίξουμε μιὰ σύντομη ματιὰ στὶς ἱστορικὲς καὶ κοινωνικὲς συνθήκες ποὺ ἐπικρατοῦσαν πρὶν καὶ μετὰ τὸ 1850. Οἱ Ἐσθονοὶ εἶναι ὑπόδουλοι ἀπὸ τὸν ἀρχαιότατον κι' ὅλα χρόνον ἤξερε νὰ χρησιμοποιῇ τὴν πέτρα, τὸν ἄργιλο, τὸ ξύλο, τὸ μέταλλο καὶ νὰ κατασκευάζῃ μ' αὐτὰ ἔργα πρωτότυπης τέχνης, ποὺ μ' ὅλες τὶς ἀντίξεες συνθήκες καὶ καταστροφὲς, μπόρεσαν νὰ διατηρηθοῦν ἀρκετὰ ὡς τὰ σήμερα καὶ νὰ χρησιμεύσουν ὡς ἀναλλοίωτα μνημεῖα τῆς τέχνης τῶν προγόνων μας.

Ἡ Ἐσθονία εἶναι ἴσως ἡ μόνη χώρα τῆς Εὐρώπης, ποὺ δέχτηκε πολὺ ἀργὰ τὸν χριστιανισμό. Ὁ Ἐσθονὸς μὲ πολὺ κόπο ἀποχωρίστηκε ἀπὸ τὴ φύση καὶ τοὺς Θεούς της. Ἀντέδρασε μὲ πεῖσμα στὴν ἐπιβολὴ μιᾶς θρησκείας ποὺ ζητοῦσε νὰ τὸν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν λατρεία τῶν φυσικῶν δυνάμεων. Ἡ τέτοια θρησκεία τοῦ ἦταν ἐντελῶς ξένη κι' ἀκατανόητη. Γιὰ τοῦτο ἐπὶ πολλὰ χρόνια ὅστερ' ἀπ' τὴν ἐπιβολὴ τοῦ χριστιανισμοῦ στὴν Ἐσθονία, ἡ πολυθεΐα ἐξακολουθοῦσε. Ἀκόμη καὶ σήμερα, ἡ Ἐσθονία εἶναι ἴσως τὸ μόνο κράτος ποὺ ἔχει ἐφαρμόσει τὴν κατ' οὐσία ἀνελεήφρονα κεία καὶ τὸν πλήρη χωρισμὸ κράτους καὶ ἐκκλησίας. Ὁ λαὸς, φυσικὰ, ἔχει τὴν θρησκεία του, ἀλλὰ τὸ κράτος δὲν ἔχει καμμιὰ ἐπίσημη θρησκεία. Στὸ βάθος ὅμως ὁ Ἐσθονικὸς λαὸς ἔμεινε στὸ πέρασμα τῶν αἰώνων παγανιστὴς σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις του. Ὁ χριστιανικὸς μυστικισμὸς δὲν τὸν ἄγγιξε κι' ἄν τὸν ἄγγιξε δὲν τοῦ ἄφησε παρὰ ἐλάχιστα καὶ μεμονωμένα ἴχνη. Ἔτσι δεξηγεῖται γιατὶ οἱ εἰκαστικὲς τέχνες περισσότερο ἀπὸ ὅλες τὶς ἄλλες βρῆκαν ἔδαφος κι' ἀναπτύχθηκαν τόσο πολὺ στὴ χώρα μας. Στὰ μουσεῖα τῆς συγκεντρώνεται λαϊκὴ τέχνη σὲ γλυπτὰ κάθε ἐποχῆς. Τὰ ἔργα αὐτὰ δείχνουν τὴν πορεία ἑνὸς ἀνωνύμου φόλκλορ ποὺ ἀντανακλᾶ τὸ αἴσθημα καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ λαοῦ μας.

Ἀλλὰ ἡ τέχνη μὲ τὴ σημασία ποὺ τῆς δίδομε, ὅηλ. τὴς καλλιτεχνικῆς καὶ προσωπικῆς δημιουργίας, μόλις κοντὰ τὰ μισὰ τοῦ 19ου αἰώνος ἀνταφανίεται.

Προτοῦ ὅμως δοῦμε πῶς ξεκινᾷ ἡ τέχνη τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, δὲν θάταν ἄσκοπο νὰ ρίξουμε μιὰ σύντομη ματιὰ στὶς ἱστορικὲς καὶ κοινωνικὲς συνθήκες ποὺ ἐπικρατοῦσαν πρὶν καὶ μετὰ τὸ 1850. Οἱ Ἐσθονοὶ εἶναι ὑπόδουλοι ἀπὸ τὸν ἀρχαιότατον κι' ὅλα χρόνον ἤξερε νὰ χρησιμοποιῇ τὴν πέτρα, τὸν ἄργιλο, τὸ ξύλο, τὸ μέταλλο καὶ νὰ κατασκευάζῃ μ' αὐτὰ ἔργα πρωτότυπης τέχνης, ποὺ μ' ὅλες τὶς ἀντίξεες συνθήκες καὶ καταστροφὲς, μπόρεσαν νὰ διατηρηθοῦν ἀρκετὰ ὡς τὰ σήμερα καὶ νὰ χρησιμεύσουν ὡς ἀναλλοίωτα μνημεῖα τῆς τέχνης τῶν προγόνων μας.

Ἡ Ἐσθονία εἶναι ἴσως ἡ μόνη χώρα τῆς Εὐρώπης, ποὺ δέχτηκε πολὺ ἀργὰ τὸν χριστιανισμό. Ὁ Ἐσθονὸς μὲ πολὺ κόπο ἀποχωρίστηκε ἀπὸ τὴ φύση καὶ τοὺς Θεούς της. Ἀντέδρασε μὲ πεῖσμα στὴν ἐπιβολὴ μιᾶς θρησκείας ποὺ ζητοῦσε νὰ τὸν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν λατρεία τῶν φυσικῶν δυνάμεων. Ἡ τέτοια θρησκεία τοῦ ἦταν ἐντελῶς ξένη κι' ἀκατανόητη. Γιὰ τοῦτο ἐπὶ πολλὰ χρόνια ὅστερ' ἀπ' τὴν ἐπιβολὴ τοῦ χριστιανισμοῦ στὴν Ἐσθονία, ἡ πολυθεΐα ἐξακολουθοῦσε. Ἀκόμη καὶ σήμερα, ἡ Ἐσθονία εἶναι ἴσως τὸ μόνο κράτος ποὺ ἔχει ἐφαρμόσει τὴν κατ' οὐσία ἀνελεήφρονα κεία καὶ τὸν πλήρη χωρισμὸ κράτους καὶ ἐκκλησίας. Ὁ λαὸς, φυσικὰ, ἔχει τὴν θρησκεία του, ἀλλὰ τὸ κράτος δὲν ἔχει καμμιὰ ἐπίσημη θρησκεία. Στὸ βάθος ὅμως ὁ Ἐσθονικὸς λαὸς ἔμεινε στὸ πέρασμα τῶν αἰώνων παγανιστὴς σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις του. Ὁ χριστιανικὸς μυστικισμὸς δὲν τὸν ἄγγιξε κι' ἄν τὸν ἄγγιξε δὲν τοῦ ἄφησε παρὰ ἐλάχιστα καὶ μεμονωμένα ἴχνη. Ἔτσι δεξηγεῖται γιατὶ οἱ εἰκαστικὲς τέχνες περισσότερο ἀπὸ ὅλες τὶς ἄλλες βρῆκαν ἔδαφος κι' ἀναπτύχθηκαν τόσο πολὺ στὴ χώρα μας. Στὰ μουσεῖα τῆς συγκεντρώνεται λαϊκὴ τέχνη σὲ γλυπτὰ κάθε ἐποχῆς. Τὰ ἔργα αὐτὰ δείχνουν τὴν πορεία ἑνὸς ἀνωνύμου φόλκλορ ποὺ ἀντανακλᾶ τὸ αἴσθημα καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ λαοῦ μας.

Γενικὰ ἡ ἐντύπωση ποὺ ἀποκομίζει ὁ εὐρωπαῖος τῆς Δύσεως ἀπὸ τὴ ρωσσικὰ θέατρα εἶναι ὅτι τὸ κοινὸ ἐκεῖ δονεῖται ἀπὸ ἕναν ἀγνὸ καὶ θεϊκὸ ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὸ θέατρο. Ἀλλὰ δὲν φαίνεται ἡ τεράστια κοινωνικὴ μεταβολὴ ἀνὰ ἐπέδρασε σημαντικὴ ἐπάνω στὴν τέχνη αὐτή. Ἐξακολουθεῖ ἀκόμα νὰ παίρνῃ ἀπειρα στοιχεῖα ἀπὸ τὴν τεχνικὴ τῶν ἀστικῶν κρατῶν καὶ νὰ τὰ χρησιμοποιῇ κατὰ κοῦ πνεύματος. Δὲν μποροῦσε ν' ἀγναγνωρίσῃ κανεὶς σ' αὐτὸ τίποτε ποὺ νὰ δείχνῃ τὴ δύναμη καὶ τὸ μεγαλεῖο τοῦ χριστιανισμοῦ.

Τὸ μοτίβο δόθηκε πέντε φορὲς, καὶ τὸ παρακολούθησαν συνολικὰ 50.000 θεαταί.

Τὸ ρωσσικὸ θέατρο.

Οἱ θεατρικὲς γιορτὲς τῆς Μόσχας προπαρασκευάζονται γιὰ τὸν ἄλλο μῆνα. Εἶναι γνωστὴ σήμερα ἡ δόξα τοῦ ρωσσικοῦ λαοῦ γιὰ τὸ θέατρο. Σὲ ὅλη τὴ Ρωσσία ὁ ἴδιος πυρετὸς σπρώχνει κάθε βράδυ ἕνα ἐνθουσιῶδες κοινὸ πρὸς τὶς ἀθρόους τῶν θεάτρων. Ἐβδομήντα τέσσερα θέατρ

ΔΗΜΟΣΘ. ΒΟΥΤΥΡΑ

ΤΟ ΒΑΣΑΝΟ ΤΗΣ ΥΠΟΨΙΑΣ

(ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ)

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

Μ' ΠΑ, μπά! Ἔκανε ἡ κυρία Ταμάρη καὶ σηκώθηκε. Τί ἀνοιξε αὐτὸς μέσα!

Κέτρεξε γρήγορα. Ἡ Πόπη τοῦ μίλησε τώρα:

—Κάτσε ὁ παράθυρο θἄνοιξε ὁ μπαμπᾶς...

—Γιὰ νὰ πάρει ἀέρα;

—Ἴσως....

Τοῦ χαμογέλασε καὶ κατέβασε τὸ κεφάλι.

Τά πολλὰ σουράβλια τοῦ ἀνέμου ἔπεσαν νὰ ἀκούγονται.

Πάλι τὸν κοίταξε. Ἀλλὰ πῆρε βαθιὰ ἀναπνοή, ὅταν ἀπέσυρε ἀπὸ πάνω του τὰ μάτια της. Ἀλλὰ καὶ πάλι ζήτησε τὴ ματιά του.

Κοιτάχθηκαν γιὰ λίγο. Αὐτὴ τοῦ χαμογέλασε κέσκυψε τὸ κεφάλι.

Χτύπησε μὲ τὰ δάχτυλα τὸ μαξηλαράκι, ὅπως ἔκανε πρίν, καὶ πάλι τὸν εἶδε μὲ μικρὸ χαμόγελο.

—Γιατί δὲν λέτε τίποτα; τὸν ρώτησε.

—Μάρέσει ἡ σιωπή.

—Σᾶς ἀρέσει ἡ σιωπή;

—Ναί, αὐτὴ ἡ σιωπὴ ὅμως!

—Ἄ, ναί τὸ ξέρω, ἐχετε δίκιο, μὲ γέλιο καὶ μὲ λίγη ἐρωνία, τοῦ εἶπε αὐτή!

Ἐπνίγετο ἀπὸ εὐτυχία. "Ἀκουσε τὸ βῆμα τῆς μητέρας, ποὺ ἐρχόταν...

♣

Ὅλα αὐτά, ὅταν πῆγε στὸ σπίτι του, καὶ κλείστηκε στὸ δωμάτιό του, πέρασαν ξανατέρασαν ἀπ' τὸ νοῦ του.

Καὶ στὶς στιγμὲς τῆς καλῆς ἔμενε περισσότερο, ἢ ἔφευγε γιὰ λίγο, καὶ πάλι ξανανόρμιζε ὅπως μέλισσα σὲ ἄνθος ποὺ τὴν τραβᾶ ἡ γλύκα του, καὶ πάλι ξαναπάει, δὲ μπορεῖ νὰ ξεκολήσει...

Μετανοοῦσε ὅμως, ποὺ δὲν τῆς μίλησε. μετανοοῦσε.

"Ἐως ἐκεῖ ποῦχανε φτάσει, καλὸ καὶ καλὸ θἄτανε νἄλεγε δυὸ λόγια καὶ νὰ ἐξηγόντουσαν. Πότε θἄβρεῖ πάλι αὐτὴ τὴν εὐκαιρία; Κι ἄν γίνει τίποτα μεθαύριο καὶ τὰ κάνει δύο ἄνω κάτω;

Τί ἔκανε, τί ἔκανε! Κ' ἐνῶ μποροῦσε, μπορούσε: Τόση ὥρα μόνοι, κι αὐτὸς νὰ μένει βουβός! Ἐκεῖ μάλιστα, ὅταν τοῦ εἶπε:

—Σᾶς ἀρέσει ἡ σιωπή; "Ἔπρεπε νὰ τῆς ἀπαντήσει:

—Ναί ἡ σιωπὴ μάρέσει γιατὶ δὲν τολμᾶ νὰ μιλήσω, νὰ πῶ ὅ,τι αἰσθάνομαι!... Φοβοῦμαι μή, ἄν πῶ ἕνα λόγο, σύρω τὸν κεραυνό, καὶ τότε οὔτε νὰ σὲ βλέπω θἀ μπορῶ πιά, Πόπη μου... Συγγνώμη, δεσποινίς Πόπη, συγγνώμη πού σᾶς εἶπα ἔτσι.... "Αν καὶ μάρέσει τόσο...

Κι αὐτὴ μὲ χαμόγελο:

—Λέτε με ἔτσι, καὶ μένα ἔτσι μάρέσει νὰ μὲ λέτε σεῖς...

—Θεέ μου!

Συνῆρθε. Ἡ Πόπη, ποὺ νόμισε, γιὰ μιὰ στιγμὴ, πώς τοῦ μιλοῦσε, εἶχε χαθεῖ, κ' εἶδε τὸν ἑαυτό του μόνο, κατάμονο μέσ' στὸ φυχρὸ δωμάτιο, κι ἄκουσε ἔξω, τὸ βογκητὸ τοῦ ἀνέμου, ποὺ ξακολουθοῦσε νὰ φυσᾶ μὲ μανία.

***

Στὴν ἀδελφή του δὲν εἶπε τίποτα, ὅτι ἀνέβηκε πάνω, κάθισε, μίλησε. Μὰ οὔτε στὴ μάνα του. Ἡ ἀδελφή του δὲν τὸν ρώτησε, ἀλλὰ τὸν κοίταζε μὲ κότι μάτια...

Καὶ στὴ μάνα του ἀπέφυγε νὰ πεῖ τὸ παραμικρό.

Ἡ Πόπη πῆγε ὅστερα ἀπὸ τρεῖς ἡμέρες. Ἀλλὰ τοῦ φέρθηκε ψυχρὰ πολύ.

—Μήπως γιατὶ εἶταν ἡ Ἑλένη ἐμπρός; σκεπτόταν ἀπὸ ἐπειτα!

Καὶ ὅταν ἔφυγε τὸ ἴδιο ψυχρὰ τὸν χαιρέτησε.

"Βρᾶλε πολλὰ μὲ τὸ νοῦ του, ποὺ τὸν στενοχώρησαν, ἀλλ' ἔπειτα θυμήθηκε τή σκηνή ἐκείνη, τῆς βραδιᾶς, ποὺ συνόδευε μάνα καὶ κόρη, καὶ πῆγε καὶ πάνω, σπίτι τους.

Καὶ ρώτησε τὸν ἑαυτό του:

—Μὰ δὲν εἶχε παράπονο, δὲν εἶχε. "Οταν μάλιστα, εἶπε: Δέν τὸ πιστεύω, κύριε! Γιὰ θυμήσου το καλά! "Οχι, δὲν κάνω λάθος!

—Ναί, ναί, δὲν κάνεις λάθος, ἀπάντησε στὸν ἑαυτό του, εἶνε φανερό!.

Καὶ θυμήθηκε, ἡ ἔβαλε τὸν ἑαυτό του νὰ θυμηθεῖ, πῶς τοῦ χαμογέλασε στὴ σιωπή, πῶς, πῶς...

'Αλλ' ὅλα αὐτὰ τοῦ φάνηκαν ὅμως πώς εἶχαν ἀλλάξει, χαλάσει ἀπ' τὸ πολὺ μεταχείρισμα, ποὺ κάθε τόσο τἄφερνε μὲ τὸ νοῦ του. Δέν εἶταν πιστά. Μὰ τί εἶχε νὰ κάνει ἄν εἶταν, ἢ δὲν εἶταν ὅπως ἔγιναν; Αὐτὰ εἶχαν περάσει! 'Εδῶ ἄλλα γινόντουσαν, ἄλλα ὑπῆρχαν!. Γιατὶ αὐτὴ νὰ τοῦ φερθεῖ...

***

"Εκανε τέσσερις ἡμέρες νὰ τὴ δεῖ. Τέσσερις ἡμέρες μαρτύριο γιαὐτόνα, γιατὶ ὅλο μάλωνε μὲ τὸν ἑαυτό του, ποὺ εἶχε ἀφήσει ἐκείνη τὴν εὐκαιρία...

Θὰ ἠσύχαζε τουλάχιστον! "Η καλὸ, ἢ κακὸ ἔβγανε...

Στεκόταν στὸ παράθυρο κοντὰ τοῦ δωματίου του, χωρὶς νἄγει καὐτὸ τὸ φάνηκαν ὅμως πώς εἶχαν ἀλλάξει, χαλάσει ἀπ' τὸ πολὺ μεταχείρισμα, ποὺ κάθε τόσο τἄφερνε μὲ τὸ νοῦ του. Δέν εἶταν πιστά. Μὰ τί εἶχε νὰ κάνει ἄν εἶταν, ἢ δὲν εἶταν ὅπως ἔγιναν; Αὐτὰ εἶχαν περάσει! 'Εδῶ ἄλλα γινόντουσαν, ἄλλα ὑπῆρχαν!. Γιατὶ αὐτὴ νὰ τοῦ φερθεῖ...

***

"Εκανε τέσσερις ἡμέρες νὰ τὴ δεῖ. Τέσσερις ἡμέρες μαρτύριο γιαὐτόνα, γιατὶ ὅλο μάλωνε μὲ τὸν ἑαυτό του, ποὺ εἶχε ἀφήσει ἐκείνη τὴν εὐκαιρία...

Θὰ ἠσύχαζε τουλάχιστον! "Η καλὸ, ἢ κακὸ ἔβγανε...

Στεκόταν στὸ παράθυρο κοντὰ τοῦ δωματίου του, χωρὶς νἄγει καὐτὸ τὸ φάνηκε ἡ Πόπη μὲ τὰ ρούχα κείνα καὶ τὸ καπέλο σὰ νέα γυναίκα, ἢ σὰ νὰ ἑτοιμαζόταν νὰ γίνει.

Τώρα σὰ νὰ μπήκαν τἀ χρήματα, τὰ πλούτη ποὺ θἄπαιρνε, στὴ μέση. Σὰ νὰ ἑτοιμαζόταν τώρα, μὲ τὰ πλούτη αὐτὰ νὰ παντρευτεῖ! Καὶ αἰσθάνθηκε ἀνησυχία, ζήλεια...

... νἀνε σκυμμένη στὸ παράθυρο καὶ νὰ τὸν χαιρετᾶ ἀκόμα...

Δὲν ἔμειναν πολύ. Σηκώθηκαν νὰ φύγουν. Αὐτὸς ἔμεινε πίσω ἀπ' ὅλους, ὅταν χαιρετιόντουσαν. Αὐτὴ τὸν πλησίασε καὶ τοῦ ἔδωσε τὸ χέρι της λέγοντας:

—Λοιπὸν, καλὴ ἀντάμωση!

"Εφιξε δυνατὰ λίγο τὸ χεράκι κεῖνο, χωρὶς νὰ μπορέσει νὰ μιλήσει.

Τῆ συνόδεψε αὐτὸς καὶ ἡ ἀδελφή του, ἴσαμε κάτω ποὺ μπῆκαν στὴν ἅμαξα ποὺ περίμενε.

Πάλι χαιρετίστηκαν ἔξω. Αὐτὴ τὸν κοίταξε καλά, καλὰ σὰ νἀθελε νὰ τυπωθεῖ στὴ μνήμη της δυνατά, ἡ μορφή του.

"Οταν ἔχασαν τὴν ἅμαξα ἀπ' τὰ μάτια τους μπῆκαν μέσα. Εἶχε ἀρχίσει νὰ ψιχαλίζει.

'Αδελφὸς καὶ ἀδελφὴ ἀνέβηκαν ἐπάνω, χωρὶς νὰ πεῖ ὁ ἕνας στὸν ἄλλον λέξη.

Αὐτὸς βουρκωμένος ἔπρεξε στὸ δωμάτιό του καὶ κλείστηκε.

Τὸ παράθυρό του τῶχε ἀφήσει ἀνοιχτὸ, καὶ πλησίασε καὶ στάθηκε.

Βροχὴ ἔπεφτε τώρα. Τοῦ φάνηκε ὅμως πὼς ὁ οὐρανὸς σκυμμένος στὴ γῆ ἔκλαιε...

***

Κοιμήθηκε ὕπνο ταραγμένο. Ὀνειρα κακά, ποὺ μέσα φαινόταν κάποτε τῆς Πόπης τὸ πρόσωπο, τὸν τυράννησαν.

Ξύπνησε πολὺ πρωΐ, καὶ πετάχτηκε ἀπ' τὸ κρεββάτι του.

Ὁ καιρὸς εἶταν ὁ ἴδιος. Κατάκλειστος ὁ οὐρανὸς ἀπὸ σύννεφα, καὶ βροχὴ νὰ πέφτει λεπτὴ, μονότονη.

Ντύθηκε γρήγορα καὶ βγῆκε ἀπ' τὸ δωμάτιό του, ὅσο μποροῦσε σιγά. Σκοπὸ στὸ σπίτι. Ὅλοι θἀ κοιμόντουσαν.

Κοντὰ στὴν πόρτα μὲ τἀ γυαλιά, τῆς σκάλας, ἕνας γάτος μαῦρος καθόταν, μὲ τὸ κεφάλι, ἢ τὸ πρόσωπο πρὸς τὴν πόρτα Καὶ μόλις ἀνοιξε ὁ Σιέρας, σηκά νὰ βγεῖ, πετάχτηκε πρῶτος. Καὶ πρῶτος κατέβηκε τὴ σκάλα, καὶ σταυάτησε στὴν πόρτα τῆς αὐλῆς περιμένοντας νἀνοίξει κιαὐτή.

—Μὰ ποῦ θέλει, εἶπε ὁ Σιέρας, νὰ πάει κιαὐτὸς μὲ τὴ βροχή;

Πέρασε τὴν αὐλή, ἀνοιξε τὴν ἐξώπορτα καὶ βγῆκε στὸ δρόμο ἀνοιγοντος τὴν ὀμπρέλα του.

Βάδιζε γρήγορα. Οἱ διαβάτες εἶτανε λίγοι. Σὲ μερικὰ μαγαζιὰ εἶδε φῶτα.

Στὸ νοῦ του τώρα, ὅλο κακὰ περνοῦσαν. Καὶ οἱ ὑποψίες ποὺ βρισκόντουσαν σὰ ναρκωμένες, τῆς εἰπθάνθηκε νὰ ζωηρεύουν, νὰ ξυπνοῦν σὰ φείδια ἀπὸ ζέσταμα φωτιᾶς.

"Οταν πλησίαζε ὅμως στὸ σταθμὸ τοῦ σιδηροδρόμου Πελοποννήσου, ὅλα αὐτὰ ποὺ τὸν βασάνιζαν φύγανε, σὰ νὰ πέταξαν, καὶ τὸν ἄφησαν μόνο, ἐλεύθερο....

Εἶδε τότε ἀνθρώπους νὰ βαδίζουνε μὲ κλειστές ὀμπρέλες. Ἡ βροχὴ εἶχε πάψει. Οὔτε σταλαγματιά. "Εκλεισε κιαὐτὸς τὴν ὀμπρέλα του.

Καὶ εἶχε γίνει ὅλο λάσπες.

—Τί σὲ μέλλει, εἶπε στὸν ἑαυτό του, δὲν πάω νὰ γίνω ὁλόκληρος! Τώρα!

Καθώς βγῆκε ἀπὸ ἕνα ὀτενὸ δρόμο καὶ διέκρινε τὸ σταθμὸ, εἶδε μιὰ ἅμαξα νὰ πλησιάζει ἐκεῖ.

—Μὴν εἶνε αὐτή;

"Αλλη πίσω του ἅμαξα, ἐρχόταν καὶ πήγαινε γιὰ τὸ σταθμό.

"Εκανε τὸ βῆμα του ἀργὸ, κἔπειτα, ὅταν πλησίαζε ἡ ἅμαξα, στάθηκε γιὰ νὰ δεῖ μέσα.

Δὲν εἶταν ἐκείνη ποὺ ζητοῦσε. Καὶ ἡ ἅμαξα πέρασε πετῶντας λάσπες.

Εἶδε πέρα μιὰ ἄλλη νἄρχεται βρομαιά.

Προχώρησε ὅσο μποροῦσε γρήγορα, πατῶντας μέσ' στὶς λάσπες, στὰ νερά, ἔφθασε στὸ σταθμὸ καὶ χώθηκε μέσα.

Κίνηση, μεγάλος θόρυβος, σπρωξήματα....

Ὁ σιδερόδρομος μόλις εἶχε ἔρθει. Κεφάλια ἔβγαιναν ἀπ' τὰ παράθυρα κοιτάζοντας ἔξω.

Πέρασε πάνω κάτω βιαστικά, κοιτάζοντας μέσ' στὰ βαγόνια. Τίποτα. Ἀλλὰ καθώς ἔκανε νὰ ξαναγυρίσει πάλι καὶ νὰ ψάξει, σταμάτησε ἀπότομα:

—Νάτη!

Τὴν εἶδε, τοὺς εἶδε ὅλους, τὸν πατέρα της, τὴ μητέρα της, τὴν ὑπηρέτρια....

"Εφιξε δυνατὰ λίγο τὸ χεράκι κεῖνο, χωρὶς νὰ μπορέσει νὰ μιλήσει.

Τῆ συνόδεψε αὐτὸς καὶ ἡ ἀδελφή του, ἴσαμε κάτω ποὺ μπῆκαν στὴν ἅμαξα ποὺ περίμενε.

Πάλι χαιρετίστηκαν ἔξω. Αὐτὴ τὸν κοίταξε καλά, καλὰ σὰ νἀθελε νὰ τυπωθεῖ στὴ μνήμη της δυνατά, ἡ μορφή του.

"Οταν ἔχασαν τὴν ἅμαξα ἀπ' τὰ μάτια τους μπῆκαν μέσα. Εἶχε ἀρχίσει νὰ ψιχαλίζει.

'Αδελφὸς καὶ ἀδελφὴ ἀνέβηκαν ἐπάνω, χωρὶς νὰ πεῖ ὁ ἕνας στὸν ἄλλον λέξη.

Αὐτὸς βουρκωμένος ἔπρεξε στὸ δωμάτιό του καὶ κλείστηκε.

Τὸ παράθυρό του τῶχε ἀφήσει ἀνοιχτὸ, καὶ πλησίασε καὶ στάθηκε.

Βροχὴ ἔπεφτε τώρα. Τοῦ φάνηκε ὅμως πὼς ὁ οὐρανὸς σκυμμένος στὴ γῆ ἔκλαιε...

***

Κοιμήθηκε ὕπνο ταραγμένο. Ὀνειρα κακά, ποὺ μέσα φαινόταν κάποτε τῆς Πόπης τὸ πρόσωπο, τὸν τυράννησαν.

Ξύπνησε πολὺ πρωΐ, καὶ πετάχτηκε ἀπ' τὸ κρεββάτι του.

Ὁ καιρὸς εἶταν ὁ ἴδιος. Κατάκλειστος ὁ οὐρανὸς ἀπὸ σύννεφα, καὶ βροχὴ νὰ πέφτει λεπτὴ, μονότονη.

Ντύθηκε γρήγορα καὶ βγῆκε ἀπ' τὸ δωμάτιό του, ὅσο μποροῦσε σιγά. Σκοπὸ στὸ σπίτι. Ὅλοι θἀ κοιμόντουσαν.

Κοντὰ στὴν πόρτα μὲ τἀ γυαλιά, τῆς σκάλας, ἕνας γάτος μαῦρος καθόταν, μὲ τὸ κεφάλι, ἢ τὸ πρόσωπο πρὸς τὴν πόρτα Καὶ μόλις ἀνοιξε ὁ Σιέρας, σηκά νὰ βγεῖ, πετάχτηκε πρῶτος. Καὶ πρῶτος κατέβηκε τὴ σκάλα, καὶ σταυάτησε στὴν πόρτα τῆς αὐλῆς περιμένοντας νἀνοίξει κιαὐτή.

—Μὰ ποῦ θέλει, εἶπε ὁ Σιέρας, νὰ πάει κιαὐτὸς μὲ τὴ βροχή;

Πέρασε τὴν αὐλή, ἀνοιξε τὴν ἐξώπορτα καὶ βγῆκε στὸ δρόμο ἀνοιγοντος τὴν ὀμπρέλα του.

Βάδιζε γρήγορα. Οἱ διαβάτες εἶτανε λίγοι. Σὲ μερικὰ μαγαζιὰ εἶδε φῶτα.

Στὸ νοῦ του τώρα, ὅλο κακὰ περνοῦσαν. Καὶ οἱ ὑποψίες ποὺ βρισκόντουσαν σὰ ναρκωμένες, τῆς εἰπθάνθηκε νὰ ζωηρεύουν, νὰ ξυπνοῦν σὰ φείδια ἀπὸ ζέσταμα φωτιᾶς.

"Οταν πλησίαζε ὅμως στὸ σταθμὸ τοῦ σιδηροδρόμου Πελοποννήσου, ὅλα αὐτὰ ποὺ τὸν βασάνιζαν φύγανε, σὰ νὰ πέταξαν, καὶ τὸν ἄφησαν μόνο, ἐλεύθερο....

Εἶδε τότε ἀνθρώπους νὰ βαδίζουνε μὲ κλειστές ὀμπρέλες. Ἡ βροχὴ εἶχε πάψει. Οὔτε σταλαγματιά. "Εκλεισε κιαὐτὸς τὴν ὀμπρέλα του.

Καὶ εἶχε γίνει ὅλο λάσπες.

—Τί σὲ μέλλει, εἶπε στὸν ἑαυτό του, δὲν πάω νὰ γίνω ὁλόκληρος! Τώρα!

Κα

ΑΘΗΝΑΣ ΤΑΡΣΟΥΛΗ

ΑΠΟ ΤΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ ΤΟΥ ΑΚΡΟΚΟΡΙΝΘΟΥ

ΟΤΑΝ ἔγινε ἡ πολιορκία τῆς Τριπολιτσᾶς, οἱ Ἕλληνες ἐπισαν αἰχμάλωτο τὸ μέγα καὶ πολὺ δυνάστη τῆς Κορίνθου Κιαμήλπεη, ποὺ δρέθηκε καλεσμένος ἀπὸ τοὺς Τούρκους σὲ μιὰ διασκέδαση. Ὁ Κιαμήλπεης ἦταν ὀνομαστὸς ὡς ὁ Κροῖσος τῶν Τούρκων τῆς Πελοποννήσου, γιὰ τοὺς ἀμύθητους θησαυρούς του. Οἱ Ἕλληνες, ποὺ θεώρηαν τὴν αἰχμαλωσία του ὡς ἓν ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα γεγονότα τῆς Ἐπαναστάσεως, τὸν ἔκλεισαν στὸ κάστρο τοῦ Ἀκροκορίνθου σὰν τὸν ἀηδὸ μέσ' στὸ κλουβί, μὲ τὰ χαρέμια του καὶ μὲ τοὺς 43 ἀκολούθους του. Ἐκεῖ φυλάγοντάς τον μὲ τὴ μεγαλύτερη αὐστηρότητα, προσπαθοῦσαν νυχτόημερα νὰ τὸν ἀναγκάσουν νὰ ὁμολογήη ποῦ ἔχει κρυμμένους τοὺς θησαυρούς του. Μήπως κάτω στὴν Κόρινθο, σὲ καμμιὰ κρυψώνα, στὸ μεγαλόπρεπο Σεράγι του ποὺ ὀρθώνονταν περήφανο πρὸς τὸν παραλιακὸ δρόμο τοῦ Λεχαίου, ἢ μήπως κατὸ τὸ Ζοοῦκ ζαμάμι, μέσα σὲ καμμιὰ γούρνα χτισμένη. Μὲ κάθε λογῆς βασανιστηρία καὶ στερήσεις ἐπάσχιζαν νὰ τὸν κάνουν νὰ μαρτυρήση. Ὡς καὶ μὲ βελόνες τοῦ τρυποῦσαν τὸ κορμί του, ὡς καὶ τὸν κατνὸ ἀκόμη τοῦ ἀπαγόρευαν, καὶ γιὰ νὰ τὸν ἐρεθίζουν περισσότερο, τὸν ἀνάγκαζαν νὰ εἰσπνεήη αὐτὸν ποὺ οἱ φρουροί του μὲ τὶς πίπες τους ἐγέμιζαν τὸν ἀέρα τῆς φυλακῆς. Ὁ περήφανος μπέης, ὑπομένοντας ἀγόγγυστα τὴν κάθε πίεση, δὲν ἄνοιγε τὸ στόμα του παρὰ γιὰ νὰ τοὺς πῇ πὼς ὅλη του τὴν περιουσία τὴν ἔξοδεψε στὴν πολιορκία τῆς Τριπολιτσᾶς. Ἔστι ἔφτασε ὁ μήνας Ἰούλιος τοῦ 1822. Ὁ Δράμαλης μὲ τὸ στρατό του πέρασε ἀπὸ τὴ Ρούμελη στὸ Μοριά, κυρίεψε τὴν Κόρινθο μὲ τὴ μεγαλύτερη εὐκολία καὶ ἔτοιμος νὰ πατήσῃ τὸν Ἀκροκόρινθο. Τὸ κάστρο τοῦ Ἀκροκορίνθου τὸ φύλαγ' ἕνας ἄνανταρος καὶ θρασύθειλος φρούραρχος καπετὰν Ἀχιλλέας, ποὺ πόνος του ἔκηβε τ' ὄνομα τοῦ Ὁμηρικοῦ ἥρωα, ἐνῷ τὸ κιθαυτὸ δικό του ἤταανε Τάκωβος Θεοδωρίδης. Ἀτὰ ὁ ψευτο Ἀχιλλέας ποὺ, κατὰ τὸν ἱστορικὸ, ἦταν «καὶ τοῦ λαγοοῦ δειλότερος», μόλις εἶδε ἀπὸ τὴν ψηλότερη σκοπιὰ τῆς Σταύραιζας τὸ στρατὸ τοῦ Δράμαλη νὰ γεμίζει τὸν κάμπο τᾶχασε, κι' ἀντὶ νὰ σκεφτῆ τὴν ὑπεράσπιση τοῦ Ἀκροκορίνθου μὲ τοὺς 150 φρουροὺς του κι' ἄλλους ἀκόμη ποὺ ἀνέδηκαν ὠλπισμένοι στὸ κάστρο, ὅπου θὰ μποροῦσαν ν' ἀμυνθοῦν γιὰ πολὺ καιρὸ ἀφοῦ καὶ τροφὲς ἀφθονες εἶχαν καὶ πολὺ πόσιμο νερό, δὲ σκέφθηκε νὰ κάνῃ ἄλλον πολιπραγισμό, παρὰ νὰ διατάξῃ τοὺς στρατιῶτες του νὰ γκρεμίσουν ἀπὸ τὰ ψηλὰ τεῖχη ὅλους τοὺς ἀπολοῦθους τοῦ μπέη, ἐνῷ αὐτὸς ὑποχρέθηκε πὼς θ' ἀνατινάξῃ τὴν μπαρουτοθήκη καὶ θὰ σκοτώσῃ τὴ γυναίκα τοῦ μπεῆ καὶ τὰ χαρέμια του. Τὸν ἴδιο τὸν Κιαμήλπεη εἶχαν ἄλλοι ἐναλλάβει νὰ τὸν ξεκάνουν. Μετὰ τὸ ἡλιοβασίλεμα ἑνὸς καθένας ξεμβλέποντας ὁλομόναχος ὁ Κιαμήλπεης, εἶδε ν' ἀνοίγῃ τὴ φυλακὴ τὸν ἡ κόρα. Ἤταανε ὁ Δημήτρης Μπενάνης κι' ἕνας καλύτερος Παρθένος Βλάχος ποὺ μὲ τὰ παστόλια τους τὸν ἔρριξαν χάμω νεκρό. Αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἀκούστηκαν σπαραχτικοὶ θρῆνοι ἀπὸ τὸ σπίτι ὅπου ἤμεναν οἱ γυναῖκα καὶ τὰ χαρέμια του. Τὸν ἴδιο τὸν Κιαμήλπεη εἶχαν ἄλλοι ἐναλλάβει νὰ τὸν ξεκάνουν. Μετὰ τὸ ἡλιοβασίλεμα ἑνὸ καθένας ξεμβλέποντας ὁλομόναχος ὁ Κιαμήλπεης, εἶδε ν' ἀνοίγῃ τὴ φυλακὴ τὸν ἡ κόρα. Ἤταανε ὁ Δημήτρης Μπενάνης κι' ἕνας καλύτερος Παρθένος Βλάχος ποὺ μὲ τὰ παστόλια τους τὸν ἔρριξαν χάμω νεκρό. Αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἀκούστηκαν σπαραχτικοὶ θρῆνοι ἀπὸ τὸ σπίτι ὅπου ἤμεναν οἱ γυναῖκα καὶ τὰ χαρέμια του. Ὅλες μαζὶ σὰν φοβερὸ μαντάτο ποὺ τοὺς ἔπῃγε μὲ' ὀρκανίνα, ἐσχίζοντας τὰ μαγουλά της, ἐμπηχαν τὶς φωνὲς καὶ τὰ κλάματα. Οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἐπίστεψαν ὅτι ὁ ἀρχηγός τους, ὁ κακετὰν Ἀχιλλέας, πῆγε καὶ τὶς κατεκερύφτηκε. Καθὼς ὅμως εἶδαν ἀργότερα, δὲν τὶς ἐκείραξε, ἀλλὰ καὶ πολὺ τὶς προστάτεψε, γιατὶ, κατὰ τὴ φράση ξένου ἱστορικοῦ, ὅλες ἐκείνες ἔπεσαν θύματα τῆς ἀκρασίας του. Ὅσο γιὰ τὴν ἀνατίναξη τῆς μπαρουτοθήκης, προτίμησε νὰ πετάξῃ μακρυὰ τὸ δαυλὸ μὲ τὸ φυτῖλι, ἀπὸ φόβο μὴ καὶ δὲν προφτάσῃ νὰ ξεφύγῃ. κ' ὕστερα τόσκασε μὲ τοὺς συντρόφους του πρὸς τὰ θουνὰ τῆς Σολυγείας, ἐγκαταλείποντας τὸν Ἀκροκόρινθο ἀνοιχτὸν κι' ἔρημο, μὲ μόνους κατοίκους τὶς ἀπορφανισμένες Τουρκάλες. Ἡ χῆρα τοῦ Κιαμήλ, ποὺ μόλις ἔμαθε τὸ θάνατο τοῦ λατρεμένου ἀντρός της ἔγινσε φλογερὸ δάκρυα κι' ἔχασε τὶς αἰσθήσεις τῆς ἀπ' τὴ μεγάλη συγκίνηση, ὅταν συνῆλθε τὴν ἄλλη μέρα παράγγειλε στὸ νέο κατακτητὴ ὅτι τὸ κάστρο εἶχεν ἐγκαταλειφθῆ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες καὶ ἂν θέλει ν' ἀνέδῃ νὰ τὸ καταλάδῃ. Ὁ Σερασκέρης δὲν ἐπίστεψε σὲ τόση εὐτυχία κι' ἔστειλε διάφορους τῆς ἐμπιστοσύνης του νὰ τὸ δεδαιώσουν. Ἔστι στὶς 8 Ἰ-

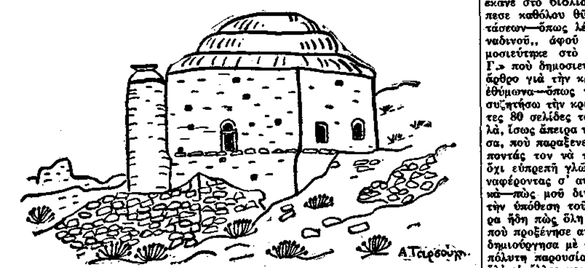

Τὸ φρούριο τοῦ Ἀκροκορίνθου
(Σχέδιο Κας Ταρσούλη)

ουλίου τοῦ 1822 ἔφτασε ὁ Δράμαλης μπρὸς στὶς μεγάλες καστρόποτες ὅπου τὸν ὑποδέχθηκαν μὲ τὴν ἀκολουθία τους ἢ μάννα κι' ἡ γυναῖκα τοῦ Κιαμήλ, τυλιγμένες σκὰ μαῦρα πέπλα, ἐνῶ σκὰ τεῖχη τοῦ κάστρου κυμάτιζε ἡ κόκκινη σημαία τοῦ Ἰσλὰμ μὲ τ' ὅσπρο μισοφέγγαρο. Ἀφοῦ ἡ ὄμορφη χῆρα παρουσιάστηκε ἄρχισε νὰ τοῦ λέει μέσ' ἀπ' τὰ δάκρυά της: «Ὁ θάνατος τοῦ μπεῆ μου μ' ἔλυσε ἀπὸ τοὺς δεσμοὺς τοῦ ὁπως ἔσδυσε καὶ τὴ λάμψη... τῆς εὐτυχίας καὶ τοῦ μεγαλείου μου. Δὲ μοῦμεινε τίποτ' ἄλλο ἀπ' τὸ ἀπαρηγόρητο πένθος μου ὁπου ἀπὸ σήμερα δρίσκομαι παραδομένη. Ἔχω ὅμως κάτι νὰ σὲ παρακαλέσω, μεγαλοπρεπέστατε καὶ δοξασμένε πασά μου. Νὰ στηθῆ μεγάλο μνημεῖο στὸν Κιαμήλ. Ἄκουσε ἀκόμη καὶ τοῦτο. Ἐδὼ κοντὰ σ' ἕνα πηγάδι δρίσκονται κρυμμένοι οἱ θησαυροί του ποὺνταν αἰτία τοῦ θανάτου του καὶ τῆς αἰώνιας δυστυχίας μου. Τοὺς δάζω στὴ διάθεσή σου, πασά μου, νὰ τοὺς μεταχειριστῆς γιὰ τὴν ἐκδίκηση τοῦ Κιαμήλμπεη, ποὺ σὲ γενναιοστατο καὶ ὡραιότατον τῶν θνητῶν». Ὁ παραδόπιατος Δράμαλης μόλις ἡ Τουρκάλα τοῦδειξε τὸ πηγάδι, ἔδωλε ἀμέσως ὀδραυλικοὺς τοῦ στρατοῦ του, λεγάμενους «σουγιολτζῆδες», καὶ κατέδηκαν σὰ δάθη του, ἀλ' ἄπου ἀνάσυραν 40.000 χρυσὰ γεμάτα νομίσματα ποὺ ἄφταναν τὰ εἴκοσι ἑκατομμύρια φράγκα. Τέτοια τύχη ἀπρόσμενη ποὺ ἐρχότανε ν' αὔξῃση τὴ πλούτη του, μαζεμένα τὰ περισσότερα ἀπὸ λάφυρα κι' ἀπὸ μοιρασιὲς μὲ τὸν Ἀλῆ πασᾶ καὶ τὸν Χουρσὶτ, δὲν τὴν ἐκερίμενε ὁ στρατάρχης. Ἀλλὰ καὶ οὔτε σκέφτηκε νὰ στήσῃ τὸ μνημεῖο τοῦ Κιαμήλ, ποὺ δούλευε καὶ πέθανε γιὰ δικό του χατῆρι.

Ἐσκέφτηκε ὅμως νὰ παντρευτῆ τὴν ὄμορφη χῆρα του. Οἱ γάμοι τους ἔγιναν μὲ μεγάλη πομπή. Γιὰ νὰ εὐχαριστήσῃ ἀκόμη περισσότερο τὴν κεριαλλιέστατη νύφη, ἔδωσε διαταγὴ νὰ φέρουν τοὺς καλύτερους Ἕλληνες αἰχμαλώτους, ἀντρες καὶ γυναῖκες, ποὺ εἶχε φέρει μαζί του ἀπὸ τὴ Στερεά, κι' ἔδαλε νὰ τοὺς χτίσουν ζωντανοὺς, γιὰ νὰ στολίσῃ τὸν Ἀκροκόρινθο μὲ τὰ πιὸ «φρικαλέα ἀνάμματα», ἐνῷ δυὸ ἀσκρομάλληδες παπάδες τοὺς κράμασε ἀνάποδα ἀπὸ τὰ τεῖχη τοῦ Ἀκροκορίνθου. Ἔτσι ἔδρατσε ὁ Δράμαλης τοὺς γάμους του μὲ τὴν ὄμορφη χῆρα τοῦ Κιαμήλ στὸ πρῶτο κάστρο τοῦ Μοριᾶ, ὅπου ἔμκαινε σὰν μεγάλος κακοκτητής, χωρὶς νὰ φαντάζεται τὴν κατολεθρία ποὺ τὸν περίμενε σὲ λίγο στὰ Δερδενάκια, ὅπου τὸν ἐσιτγκίσε ὅπως τοὔπρεπε ὁ Γέρος τοῦ Μοριά.

ΑΘΗΝΑ ΤΑΡΣΟΥΛΗ

Περὶ κριτικῆς
ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΧΩΡΙΣ ... "ΤΕΡΜΑ,,
ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΟΝ κ. ΜΙΧ. ΡΟΔΑ

Φίλε κ. Διευθυντά,

Θέλω νὰ πιστεύω πὼς ὁ κ. Ροδᾶς παρεξήγησε τὸ γράμμα ποὺ σᾶς ἔστειλα ἀναφορικὰ μὲ τὴ δημοσίευμή στὴν «Καθημερινὴ», τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Σ. Ἀγι, γιὰ τὴν κριτικὴ τοῦ, πάνω πάνω στὸ διδλίο μου «Περὶ τὸ τέρμα». Ὁ σκοπός μου ὡστόσο, ἦτανε φανερός: Θέλησα νὰ γράψω δυὸ λόγια, πάνω στὴν ἀσυνήθιστη περίπτωση τῆς διαμαρτυρίας, ὄχι τοῦ συγγραφέα, ἀλλὰ τοῦ ἀναγνώστη ἑνὸς διδλίου γιὰ τὴν κριτική. Τὸ λάθος δρίσκεται στὸ πὼς δὲν ἔπρεπε ἔσως νὰδοφέρω ἐγὼ, τὴν εὐκαιρία μιᾶς τέτοιας παρατήρησης, ἀφοῦ ἡ διαμαρτυρία ἀφοροῦσε ἐνὰ δικό μου διδλίο. Ὅμως, τί νὰ γίνει; Ἡ... σπανιότης μιᾶς τέτοιας εὐκαιρίας, στάθηκε προκλητικὸς πειρασμός! Καὶ τώρα ἂν θέλει, ἂς πιστέψει ὁ φίλος κ. Ροδᾶς, τὰ παρακάτω στὴ σειρά: α', πὼς ἀταμιακά, εἶμ' ἐνθουσιασμένος κι εὐγνώμον γιὰ τὴν ἐνθουσιαστικὴ κριτικὴ ποὺ ἔκανε στὸ διδλίο μου, δ', πὼς δὲν ἔπεσε καθόλου θῦμα τῶν δικτατορικῶν τάσεων—ὅπως λέει—τοῦ φίλου κ. Συνᾳδινοῦ,, ἀφοῦ τὸ γράμμα μου δημοσιεύτηκε στὸ ἴδιο φύλλο τῶν «Ν. Γ.» ποὺ δημοσιεύτηκε καὶ τὸ δικό του ἄρθρο γιὰ τὴν κριτική, γ', πὼς ἂν... ἐθύμωνα—ὅπως γράφει—κι ἤθελα νὰ σοῦ στήσω τὴν κριτική του γιὰ τὶς πρῶτες 80 σελίδες τοῦ διδλίου, θἄχα πολλὰ, ἴσως ἄπειρα νὰ πῶ, στὴν ἴδια γλῶσσα, ποὺ παραξενεύομαι σε ἀλήθεια δλεποντάς τον νὰ τὴν ὀνομάζει «κάποιαν ὄχι εὐπρεπῆ γλῶσσα», καὶ δ', πὼς ἀναφέροντας σ' αὐτὸν—ἐντελῶς διαβατικὰ—πὼς μοῦ διηρήθηκαν σὰν ἀληθινὴ τὴν ὑπόθεση τοῦ «Γραμμόφωνου», ἤξερα ἤδη πὼς ὅλη τὴν ἀγαθὴν ἐντύπωση ποὺ προξένησε αὐτὸ τὸ διήγημα, τὴν ἐδημιούργησα μὲ τὴν Τέχνη, κοὐ τὴν ἀπόλυτη χαρούλα της, εἰδικὰ σ' αὐτό, ὅλ' οἱ ἄλλοι κριτικοὶ ἀναγνώρισαν ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη. Κακὴ πρόθεση, συνείδηση καὶ προκατάληψη, ἀκόμα, οὔτε κὰν ἐσκέφτηκα νὰ καταλογίσω στὸν κ. Ροδᾶ. Ὁ φίλος κ. Ροδᾶς, κάνει τὴ δουλειά του σὰν κριτικὸς μὲ «πεῖρα στὸ ξεχώρισμα τοῦ καλοῦ ἀπὸ τὸ κακὸ» ὅπως γράφει. Τὸ νάχω ἐγὼ ἀτομικὴ γνώμη, ἂν εἶναι πολλὴ ἢ λίγη, καλὴ ἢ κακὴ ἡ πεῖρα του αὐτή, εἶναι ἀκόμη πρόσχορο, πρὶν τοῦ κάνουνε τὰ σαράντα.

Ὅσο γιὰ τὶς παρακλήσεις ποὺ γίνονται τὸ Δεκαπενταήγουστο, αὐτὲς ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν 1 καὶ τελειώνουν στὶς 13 του, ἐνῶ ἡ ψηστεία κρατάει 14 ἡμέρες καὶ ὄχι 9.

Σᾶς εὐχαριστῶ καὶ σᾶς χαιρετῶ

ΑΘΗΝΑ ΤΑΡΣΟΥΛΗ

Τὰ ἐννιάμερα τῆς Παναγίας

Ἀξιότιμε κύριε Διευθυντά,

Στὸ τόσο πλούσιο σὲ πληροφορίες καὶ λαογραφικὲς ἐξηγήσεις ἄρθρο τοῦ κ. Δημ. Λουκοπούλου γιὰ τὸ μῆνα Αὔγουστο, τὸ δημοσιευμένο στὸ πρασμένο φύλλο τῶν «Νεοελληνικῶν Γραμμάτων» νὰ μοῦ ἐπιτραπῆ ὅπως παρατηρήσω μία λανθασμένη πληροφορία. Ὁ κ. Λουκόπουλος γράφει πὼς «ἀπὸ τὴν 1 ὡς τὶς 9 Αὐγούστου γιορτάζουν τὰ ἐνιάμερα τῆς Παναγίας» καὶ ὅτι καθ' ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα γίνονται παρακλήσεις. Αὐτὸ δὲν εἶναι σωστό. Ἐκτὸς τοῦ δτι κανένα τυπικὸ τῆς Ἐκκλησίας δὲν τὸ ἀναφέρει, εἶναι γνωστὸ ὅτι τὰ ἐννιάμερα τῆς Παναγίας ἑορτάζονται ἐννέα ἡμέρες μετὰ τὴν «Κοίμησήν» της δηλαδὴ στὶς 23 Αὐγούστου ἡμέρα τῆς «Ἀποδόσεως» κατὰ τὸ ἑορτολόγιο δλης τῆς ὀρθοδοξης χριστιανοσύνης». Τὰ ἐνιάμερα εἶν' ἕνα εἶδος μνησσύνου ποὺ ἔχει καθιερωθῆ καὶ ποὺ οἱ Χριστιανοὶ τὸ συνηθίζουν καὶ γιὰ τὴν ἀνάπαυση τῆς ψυχῆς ἑνὸς δικοῦ τους ἀνθρώπου πρὶν τοῦ κάνουνε τὰ σαράντα.

Ὅσο γιὰ τὶς παρακλήσεις ποὺ γίνονται τὸ Δεκαπενταήγουστο, αὐτὲς ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν 1 καὶ τελειώνουν στὶς 13 του, ἐνῶ ἡ ψηστεία κρατάει 14 ἡμέρες καὶ ὄχι 9.

Σᾶς εὐχαριστῶ καὶ σᾶς χαιρετῶ

ΑΘΗΝΑ ΤΑΡΣΟΥΛΗ

ΝΕΟΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΕΣ
Βραδυνοὶ θάνατοι

Σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ περβολιοῦ φτωχὸ, παραριγμένο,
μοσκοβολᾶ ἕνα κρίνο μέσ τ' ἀγριόχορτα
κι' ἀπὸ τὰ βάτα τῆς φραγῆς, τῆς ξόλινης, πτιγμένο
μαραίνεται πίσ' ἀπ' τὴν καγκελόπορτα.

Κι' ἡ βραδυνή, ἀπ' τὶς στεριές, σὰν τ' ἀνεμίζ' ἡ αὖρα,
θαρρεῖς μοιρολογάει ὅπως σαλεύει
τὸ μάρανε τῶν δειλινῶν ἡ πυρωμένη λαύρα,
τῶν ἀγκαθιῶν ἡ χλεύη.

Συνταριαστὸ τονίζουνε τραγοῦδι, κι' ὡς βογγᾶνε
τῶν πεύκων οἱ σγουρὲς κορφές,
κλαμένες μές σ' ἀγριόμεντες τῶν αὐλακιῶν κυλᾶνε
κι' οἱ πρὶν γλυκὰ γελούμενες μορφές.

"Ὧρα νὰ σκύψουν ράθυμα στὴ χοϊκὴ τους μάνα
τὰ γαλανὰ ζιμπούλια τῶν ἀγρῶν,
κι' ὧρα νὰ κρίνῃ τῆς ζωῆς ἡ βραδυνὴ καμπάνα
στὸ χάος τῶν καιρῶν.

"Ὧρα κι' ἡ μαύρη μου ψυχὴ στὴ γῆ... σιγὰ νὰ σκύψῃ
τόσο... π' οὔτε τ' ἀηδόνι νὰ σκιαχτῆ
"Αχ... εἶμαι μιὰ βουνόπετρα ποὺ κόλνῳ ἀπ' τὰ βάθη
καὶ δέρνεται σὲ μι' ἀφριομένη ἀχτῆ...

ΜΕΝΕΛ. ΛΟΥΝΤΕΜΗΣ

Τὸ μαντῆλι

Δάκρυσαν δύο μάτια
Κάποιο πλάνο δεῖλι
Φίλησα τὰ χείλη
Φίλησα τὰ μάτια
Κι' ἔρρεξα στὰ δάκρυα
Τ' ἄσπρο μου μαντῆλι.

Γέλασαν τὰ μάτια
Κι' ἄλλος ἄλλο δεῖλι
Φίλησε τὰ χείλη.
Ἔχασα τὰ μάτια
Στέγνωσαν τὰ δάκρυα
Κι' ἔχω τὸ μαντῆλι.

ΑΥΡΑ ΔΕΙΛΙΝΟΥ

Ὁ κυρ-Παναγιώτης ὁ Μάλτας
(ΔΙΗΓΗΜΑ)

Τὸν λέγανε Παναγιώτη, μὰ γὸ τὸν φώναζα Ἐπαμεινώντα, ἀπ' τὴν μανία ποῦχε νὰ μιλάῃ γιὰ τὸν ἀρχαῖο στρατηγὸ τῆς Θήβας. Ἡ δουλειά του ἦταν ψαροπουλητὴς στὰ γύρω χωριά, μ' αὐτὸ μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς πὼς ἤτανε γι' αὐτὸν πάρεργο. Ὁ ἔρωτας ὁ δικός του, τὸ μεράκι του, ἦταν νάδρῃ τάφους ἀρχαίους. Παίρνοντας μιὰ χοῦφτα χῶμα, ἤξερε ἀν ἀπὸ κάτω δρισκότανε τάφος. Δὲν εἶχε ἀνάγκη αὐτὸς νὰ διαδάσῃ διδλία. Τοῦ ἔφτανε ἡ διαίσταση ἡ δική του, κι' ἔνα χτύπημα τῆς τσάπας στὴ γῆ. "Ἐπειτα σαράντα χρόνια στὴ τέχνη, εἴχ' ἀποχτήσει μιὰ ἔξχωρη εἰδικότητα. Ὅλη ἡ Θήβα τὸν ἤξερε, καὶ σὰν μίλαγες γι' ἀρχαῖα, σοῦλεγαν «ὁ κὺρ Παναγιώτης ὁ Μάλτας».

Λιγνὸς, ψηλὸς ὡς κεῖ πάνω, μ' ἕνα κόκκινο ζουνάρι, στὴ μέση, καλόδολος, γελαστὸς, πάντα θἄχε κάτι νὰ ἱστορίσῃ ἀπ' τ' ἄνοιγμα κάποιων τάφων. Μὰ ὁ σεδνὰς του, τὸ μεγάλο του νιέρτι, ἦταν ὁ Ἐπαμεινώντας μὲ τὸ θαμμένο του θησαυρό.

Τοῦ ἤμουνα ὁ πιὸ ἀγαπημένος φίλος, καὶ τὰ δραδάκια, σὰ σκόλνανε ἀπ' τὴ δουλειὰ τὰ κουτσοπίναμε οἱ δυὸ στὴν ταδέρνα, κι' ἡ κουδεντοῦλα γιὰ τὸν Ἐπαμεινώντα ἔδινε κι' ἔπαιρνε.

—Ἕνα κατοστάρακι ἀκόμα, κάπελα.

—Λοιπὸν, ὅταν ὁ Ἐπαμεινώντας σκοτώνεται τὸν ἴδιο τοῦτο δρόμο, ποὺ καταδρέχετ τοῦτος τώρα μὲ τὸ μαρκοῦτσι, μιὰ καὶ τὸν εἴχανε διωγμένο τοῦτοι δῶ, οἱ παρατάδες ἀπ' τὸ στρατηγεῖλίκι, κάσου οἱ ὀχτροὶ στὶς πόρτες τῆς Θήβας! Χαλάσαμε κι' ἀντάρα στὸν κόσμο.

«Ἀμὰν ποιὸς θὰ μᾶς σώσῃ;».

Ποιὸς ἄλλος, μωρέ, ἀπ' τὸν Ἐπαμεινώντα;

Τρέξαν ὅλοι τὸ κατόπι του παρακαλώντας τον. Μὰ κεῖνος τὰ ζαδᾶ του.

«Ἀχτῆρ, κιαρατάδες, παρατάτε με». Ρωμαΐίκια κάλτσα καὶ τοῦ λόγου του, «Βρὲ ἀμὰν-ζαμὰν, σῶσε μας».

Κεῖνος τίποτα, τὰ ἴδια:

«Παρατάτε με χριάρια!».

Σὰν τὸν παραξορίσανε μὲ τὴν Πατρίδα, παράτησε τὴ σκοῦπα, ζώστηκε τὸ σπαθί του, καὶ πῆρε τὸν ὀχτρὸ φαλάγγι. Μὰ ἔλα π' ὁ διάλος ἐλαδώθηκε. Ὁ-μως πρὶν πεθάνει πρόλαδε κι' ἐκρυψε κάπου δῶ τὸ θησαυρό του...

—Βρὲ κάπελα, φέρε κρασὶ π' ἀνάθεμά σε!...

Ποῦ λές σαράντα χρόνια ψάγνω γιὰ δαῦτον. Ποῦ θὰ μοῦ πᾷ ὅμως, θὰ τὸν δρῶ, ...καὶ τότες ἀντίο Μάλτα!

—Πᾶφε, Ἐπαμεινώντα δὲν τὸν ἔδαψε δῶ, μόν' στὴ Μαντινεία, τοῦ ἀποκρινόμουνα.

—Τί λές, δρὲ ζῶ, στὴν Παναία μου! Ἐδὼ μωρὲ στὰ Στρούγκαινα τὸν ἔχει. Σὰν χειμονιάσει, κι' ἡ νύχτα θάναι μεγάλη, θὰ πᾶμε κάτω στὰ λιπκρίγια καὶ, σὰν κατέδουν τὰ νερὰ τῆς λίμνης, θὰ σκάψουμε νὰ τὸν δροῦμε, καὶ τότε...» ἀντίο φτώχεια!...

—Παιδὶ κρασί...

Ἔτσι περνοῦσαν οἱ δραδυές μας, μὲ τ' ὄνειρο τοῦ Ἐπαμεινώντα. Μὰ κάποτες τὸν ἔχασα τὸ φίλο.

"Ὁποιον ρώτησα δὲν ἤξερε ποῦθ' εἶχε κάνει.

—Ποιὸς ξέρει, μοῦλεγαν, κοὐ γκελρέει.

"Ὡσπου μιὰ μέρα νάσου τον.

—Βρὲ Παναγιώτη ποῦσουνα;

—Ἄσε με! Κεῖνος ὁ θησαυρὸς, π' ἀνάθεμά τον, δὲν δρέθηκε, δρέθηκε τόφος, μὰ ὅλοι φτωχοὶ καὶ ἄδειοι. Τάφοι γέρων, καὶ ξέρεις οἱ ἀρχαῖοι δὲν δόξανε τίποτα σοὺς γέρους. Νὰ πάρε κάτι κανάτια γιὰ τὸ τραπέζι.

Μοῦ χάρισε λίγα φτωχὰ κοινὰ κανάτια. Τὸ δράδυ στὴν ταδέρνα, ὅταν ἡ κνίσα τοῦ κοκορετσοῦ, κι' ἡ μυρουδιὰ τὴς σπιθάτης φετσίνας ἐνοδοῦσαν τὸν ἀγέρα, ὁ κὺρ Παναγιώτης πάλι τὰ ἴδια του, μὲ τὸ θησαυρό.

—Ἔλα, Κῶστεο, παρακάλαγε ἕνα φίλο, ἔλα νὰ πᾶμε πέρα στὰ Στρούγκαινα. Σὰ σκάψουμε θὰ δροῦμε τάφους. Πᾶμε κάτου στὰ λιπκρίγια. Τραδᾷχτηκατ τὰ νερὰ, ἔλα, κι' ἀν δροῦμε τὸν τάφο τοῦ Ἐπαμεινώντα...».

—Δὲν μπορῶ, Παναγιώτη, θὰ πάω τὴ φορὰδα σεργιάνι, κι' εἶν' ἀνήμπορο.

—Μωρ' Ἔλα!...

—Δὲν μπορῶ, ἄλλη μέρα.

Ἀλὸ τότε δὲν τὸν ξανάειδα, τὸν κὺρ Μάλτα. Τράδηξε κονέχος νὰ δρῇ τὸν τάφο. Πέρασε καιρὸς χωρὶς νὰ φανῇ.

Τὸν εἴχαμε χάσει.

Μὰ κάποια μέρα, σὰν ρόδιζε ἡ αὐγοῦλα χρυσόνοντας τῶν Στρούγκαινων τὰ φρύδια, καὶ τὸ δαιμόνιο μαῦρο ἀλόγο τῆς ἤσυχης λίμνης ξένοιγε μὲ τὴ μέρα, ἕνας τσομπάνος κατεδάζοντας τὰ γίδια του γιὰ πότισμα στὴν ἀκρολιμνιὰ, δρῆκε κάλλ' σ' ἕνα νιόσκαφτο ἀρχαῖο τάφο, τὸν κὺρ Παναγιώτη τὸ Μάλτα κεθαμένο. Μιὰ γαλήνια θλίψη κρέμασε τὸ πρόσωπό του.

Πλάϊ του πεταγμένα δρισκόντουσαν κάτι φτωχὰ ἀρχαῖα κανάτια, κι' ἀπ' τὸ δάδος τοῦ νέρου ἕνα σαρακοφαγωμένο καπελαλο, λὲς καὶ κορδίδενε γιὰ κάποιες ἀλλόκοτες ἀνθοφόντες τοέλλες.

ΚΟΥΛΗΣ ΖΑΜΠΑΘΑΣ

Οἱ Μεγάλες Καλλιτεχνικὲς Ἑορτὲς
ΣΑΛΤΣΜΠΟΥΡΓΚ, Η ΠΟΛΙΣ ΤΟΥ ΜΟΤΣΑΡΤ

ΤΛ 1920, ὅταν ἡ Αὐστρία ἔβγαινε τσακισμένη ἀπ' τὸ πόλεμο, ὅταν ἀπ' τὴν πελώρια καὶ παντοδύναμη ἐκείνη Αὐστροουγγρικὴ μοναρχία δὲν ἀπέμενε παρὰ ἕνα μικρὸ κομματάκι, ὅταν τὸ αὐστριακὸ νόμισμα κατρακυλοῦσε καὶ οἱ ἔξυποι ποὺ διέθετον μιὰ λίρα ἢ λίγα δολλάρια περνοῦσαν γιὰ ἑκατομμυριοῦχοι, ὅταν οἱ καῦμένοι οἱ κάτοικοι, οἱ καλομαθημένοι αὐστριακοί, ζοῦσαν μὲ χλιες στερήσεις καὶ ὁ παγκόσμιος Τύπος δημοσίευε ἐκκλήσεις σ' ὅλο τὸν πολιτισμένο κόσμο γιὰ τὰ παιδάκια τῆς Αὐστρίας ποὺ πέθαιναν κυριολεκτικὼς ἀπὸ πείνα καὶ γόμια—τότε, στὰ 1920 πρωτοφαγανώθηκαν οἱ καλλιτεχνικὲς ἑορτὲς τοῦ Σάλτσμπουργκ.

Ἕνας ἄλλος λαὸς μπορεῖ νὰ χαιρόταν. Ἡ μικρὴ Αὐστρία στάθηκε γερὰ στὰ πόδια της, στηρίχθηκε στὴν παράδοσι τῶν αἰώνων, δόθηκε ὁλόκληρη στὸ ἔργο τῆς ἐσωτερικῆς ἀνασιοργανώσεως καὶ θέλησε νὰ δείξῃ σ' ὅλο τὸν κόσμο πὼς ἂν ἔχασε τὴν κοσμοκρατορία της, τὸ πλούτη καὶ τὰ μεγαλεῖα τῆς Ἀλῆς τῶν Καισαροβασιλέων, ἀθάνατος, ἄλυχος, ἄκαμπτος, τῆς ἀπόμεινε ὁ ἐσωτερικὸς πλοῦτος, ὁ πλοῦτος τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τέχνης. Ὅλα μποροῦσε νὰ τὰ χάσῃ, μὰ ποτὲ τὰ Πανεπιστήμιά της, τὰ Μουσεῖα της, τὶς Ἀκαδημίες της. Καὶ ποτὲ τὴ θέλησι καὶ τὴν ἐπιμονή. Καὶ οἱ ξένοι ἔτρεξαν στὴ μικρὴ, τὴν τσακισμένη Αὐστρία νὰ πάρουν φῶς ἀπὸ τὸ φῶς της. Τότε μιὰ μικρὴ ἐπιτροπὴ γύρω στὸ δήμαρχο τοῦ Σάλτσμπουργκ ὀργάνωσε τὰ «Φεστσπίλε», τὶς «Ἐπίσημες Ἑορτὲς» νὰ ποῦμε τῆς πόλεως. Ἡ μαγεία τοῦ Σάλτσμπουργκ ἦταν γνωστὴ στὸν κόσμο: «Σάλτσμπουργκ, Νεάπολις, Κωνσταντινούπολις εἶναι γιὰ μένα τὰ πιὸ ὡραῖα μέρη τοῦ κόσμου», γράφει ὁ Χούμπολντ. Ἔπειτα ὁ θρύλος τῶν α

Στήλη τῶν Γυναικῶν

Γιὰ νὰ εἶσθε ὡραία

ΔΕΝ παρετηρήσατε ἀκόμη, ὅτι ἀρνήσατε ν' ἀπωκτᾶτε κοιλιά...Ὁ κορασές σας εἶνε τόσο καλοφτειαγμένος! Ἡ μοδίστρα σας ἔχει τόσο κολακευτικοὺς τρόπους... Ἀλλὰ τὸ μαγιό, αὐτὸ εἶνε χωρὶς ἔλεος καὶ οἱ ξενοδόχοι θαρρεῖτε πὼς ἔχουν σπουχιατίσει νὰ τοποθετοῦν τοὺς καθρέφτες των στὸ πιὸ φωτεινὸ μέρος τοῦ δωματίου. Καὶ σεῖς τότε ἀπελπίζεσθε!...

Τὸ κολύμπι θὰ σᾶς κάμῃ ν' ἀδυνατίσετε. Ἀλλὰ θέλετε νὰ ἐπιταχύνετε τὸ ἀποτέλεσμα; Κάμετε λίγη γυμναστική.

Θὰ σᾶς ὑποδείξω ἕνα γύμνασμα: Ξαπλωθῆτε ἀνάσκελα, φέρετε τὰ χέρια σας πρὸς τὰ πίσω καὶ τεντώσετέ τα, ὥστε τὰ μπράτσια σας νὰ ἐγγίσουν τ' αὐτιά σας. Ἀνασηκωθῆτε ἔπειτα, ἐνῷ συγχρόνως ἀνασηκώνετε καὶ τὰ πόδια σας, ἕως ὅτου τὰ δάκτυλά σας, χεριῶν καὶ ποδιῶν, συναντηθοῦν ψηλά.

Γιατὶ δὲν ἐφαρμόζετε τὸ ἀλάνθαστο αὐτὸ γύμνασμα; Στὴν ἀρχὴ βέβαια εἶνε δύσκολο, ἀλλὰ οιγὰ οιγὰ θὰ συνηθίσετε.

Πρέπει νὰ στηρίξετε γιὰ λίγα δευτερόλεπτα τὸ σῶμα σας εἰς ἕνα σημεῖον ἰσορροπίας, ποὺ θὰ εὑρίσκεται στὸ κέντρον τῶν γλουτῶν σας. Ἐπίσης πρέπει νὰ προσέχετε νὰ μὴν ἀπομακρύνετε μεταξὺ των τὰ πόδια σας, οὔτε καὶ νὰ τὰ λυγίζετε.

Γιὰ νὰ ἐπιταχύνετε ἀκόμα περισσότερο τὴν ἐλάττωση τοῦ πάχους τῆς κοιλιᾶς, μπορεῖτε νὰ προστρέξετε καὶ εἰς τὸ μασσάζ.

Ἀλλὰ χρειάζεται μεγάλη προσοχή. Τὸ μασσὰζ δὲν πρέπει νὰ γίνεται παρὰ μόνον ἐπάνω στὸ στρῶμα τοῦ λίπους καὶ νὰ ἀφίνει ἄθικτα τὰ ὄργανα! Πάρετε μεταξὺ τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ δείκτου τὸ λιπῶδες αὐτὸ στρῶμα καὶ ἀρχίσατε νὰ τσιμπᾶτε δυνατά, σχεδὸν ἄγρια, ἕως ὅτου τὸ βέρμα σας κοκκινίσει. Ἀλλὰ νὰ φοβηθῆτε—ἐπιμένετε ἕως ἕνα τέταρτο τῆς ὥρας...Ἔπειτα ἁπλῶστε ἐπάνω μιὰ κρέμα, ἀπὸ τὶς εἰδικὲς ποὺ ὑπάρχουν κατὰ τῆς παχυσαρκίας καὶ κάμετε μιὰ ἐλαφρὰ ἐντριβὴ ἐπὶ 1—2 λεπτὰ τῆς ὥρας. Ἡ κρέμα δὲν πρέπει νὰ προηγηθῇ τοῦ τσιμπήματος, διότι τότε αὐτὸ τὸ τελευταῖο δὲν θὰ γίνῃ τέλειο.

Σᾶς ἐγγυᾶμαι, ὅτι μὲ αὐτὴν τὴν τακτικὴν ἐντὸς 8—10 ἡμερῶν θὰ ἔχετε λιαμπρὰ ἀποτελέσματα.

ΠΡΟΦΥΛΑΞΕΤΕ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΣΑΣ

Ὁ δυνατὸς ἥλιος, στὸν ὁποῖον ἐκτίθεσθε μὲ τόση εὐχαρίστηση γιὰ ν' ἀποκτήσετε ἕνα ὡραῖο χρῶμα, θὲν εἶνε καὶ πολὺ καλὸς γιὰ τὰ μάτια σας. Ἡ πρώτη ἀπὸ τὶς φροντίδες ποὺ ἔχετε νὰ πάρετε, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ λάδι ποὺ θὰ σᾶς προστατεύσει τὸ δέρμα, εἶνε καὶ τὰ μαῦρα γυαλιά, ποὺ θὰ προστατεύσουν τὰ μάτια σας. Ἐὰν δὲν τὰ φορέσετε, θὰ ἀρχίσετε νὰ ζαρώνουν τὰ φρύδια σας καὶ τὰ βλέφαρά σας καὶ τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶνε νὰ ἀποκτήσετε πρόωρες ρυτίδες ἢ νὰ μονιμοποιήσετε τὶς ἤδη ὑπάρχουσες. Ἐπίσης μὴν ξεχνᾶτε καὶ ὅταν ἔχετε τὸ δέρμα πολὺ λιπαρὸ νὰ βάζετε γύρω ἀπὸ τὰ μάτια σας μιὰ παχειὰ κρέμα, ὅταν μένετε στὸν ἥλιο.

Ἡ διαρκὴς χρῆσις τῶν γυαλιῶν μπορεῖ νὰ ἔχει ἕνα δυσάρεστο ἐπακολούθημα: ἡ βλεφαρίδες σας δὲν θὰ γίνουν καστανές. Καὶ πρέπει νὰ γίνουν.

Βγάλτε, λοιπόν, τὰ γυαλιά σας ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν καὶ μὲ κλειστὰ τὰ μάτια στραφῆτε γιὰ λίγα δευτερόλεπτα στὸν ἥλιο.

Ἐὰν ἔνας περίπατος κάτω ἀπὸ πολὺ δυνατὸ φῶς ἐκούρασε τὰ μάτια σας, κάμετε τοὺς ἕνα ἐλουτρὸ σκιᾶς. Κλείστε τὰ μάτια καὶ σφίξετε ἐπάνω τὶς παλάμες σας, ὥστε νὰ μὴ περάσει οὔτε μιὰ ἡλιακὴ ἀκτίς μέσα. Μείνετε ἔτσι ἐπὶ 2—3 λεπτά. Θὰ αἰσθανθῆτε μιὰ ποιὰ μεγάλη ἀνακούφιση.

Ἀτενίζετε τὴ θάλασσα; εἶνε ἕνα θαυμάσιο τονωτικὸ γιὰ τὰ μάτια. Ἐὰν τὸ κάμετε συχνὰ κατὰ τὴν διάρκεια τῶν διακοπῶν σας θὰ αἰσθανθῆτε τὴν ὡραίαν σας ποὺ δυναμωμένη.

Ὕστερα ἀπὸ περίπατο μὲ αὐτοκίνητο, κάμετε ἕνα λουτρὸ στὰ μάτια σας: ροδόνερο ἢ κολλύριο. Ἀλλὰ ἂν φοβᾶστε τὴ θαλασσοθεραπεία, διαλύσατε μιὰ κουταλιὰ χονδρὸ ἁλάτι σὲ μιὰ λίτρα νερὸ καὶ πλύνετε ἐκεῖ μέσα ἀφοβα τὰ μάτια σας.

ΓΙΑ ΤΗ ΛΟΥΤΡΟΠΟΛΗ

Γιὰ τὴ λουτρόπολη εἶνε ἀπαραίτητο νὰ ἔχετε ἕνα ἀνοιμπτὸ ἀπὸ ἀνοικτόχρωμο λαναύζ. Ὅταν λέμε ἕνα, αὐτὸ βέβαια ὑποννοεῖ καὶ πολλά. Μπορεῖτε νὰ διαλέξετε ἕνα μικρὸ λαναὺζ μπρίζ, ἢ ροτοκαλλί. Τὸ ἀνοιμπτὶ αὐτὸ ἴσως νὰ μὴν εἶνε αὐστηρὰ καλοκαιρινό, ἀλλὰ δὲν βλάπτει. Τὰ χρώματα αὐτὰ τὰ ξαναβρίσκουμε καὶ τὸν χειμῶνα καὶ δὲν εἶνε ἀπαραίτητα νὰ ἀγοράσουν τὰ ἀκριβὰ ἀπὸ τὴν ἀρχή. Εἶχε κατορθώσει νὰ κερδίσει τὴν εὔνοια τοῦ φύλακα, ἔτσι ποὺ αὐτὸς συχνὰ τὸν ἄφινε νὰ βγαίνει ἀπὸ τὴ φυλακὴ τὸ βράδυ καὶ νὰ πηγαίνει νὰ δίδεκει τοὺς φίλους του. Στὶς ἀρχὲς ὁ Ὀλντς γράψε μὲ μεγάλη ἀκρίβεια τὴν ὥρα ποὺ εἶχανε δρίσει ἀπὸ πρίν. Ἔπειτα ὅμως σιγὰ-σιγὰ ἄμενε πιὸ πολλὴ ὥρα στὴ χαροφένη παρέα του καὶ ἀργοῦσε καὶ ἔτσι δυσκόλευσε τὸν καλὸ τὸ φύλακα.

Ὅταν μιὰ μέρα μάλιστα γύρισε ὕστερα ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα καὶ σύρωσε τὸ φύλακα ἀπὸ τὴν τύνο του, τοῦτος θύμωσε τόσο πολὺ, ποὺ τοῦπε ἀπάνω μισοκομισμένος: «Ἀν ξαναγίνει αὐτὸ ἀκόμα μιὰ φορά, τότες θὲ θὰ σ' ἀνοίξω καθόλου. Κατάλαβὲ το καλά!»

Καλλιτέχνης μὰ γοντρὸς στοὺς τρόπους.

Ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ μεγάλους ζωγράφους πορτρατίστας τῆς Γαλλίας στὰ τέλη τοῦ 17ου καὶ στὶς ἀρχὲς τοῦ 18ου αἰώνα ἦτανε ὁ Ὑάκινθος Ριγκό.

Μιὰ τρομερὰ δαμένη κυρία ποὺ τοῦχε παραγγείλει τὸ πορτραίτο της τοῦ εἶπε κάποτε ὕστερα ἀπὸ τὸ πολάρισμα πὼς τὰ χρώματα τοῦ πορτραίτου δὲν τῆς φαίνονταν ἀρκετὰ ζωηρά. Ὁ Ριγκὸ ἀπάντησε ἀμέσως: «Μὲ τὰ χρώματά μου τέγοφάζω ἀπὸ τὴ ἴδιο κατάστημα ποὺ σᾶς προμηθεύει καὶ σᾶς». Σὲ κάποια ἄλλη κυρία ποὺ πολάρονταις ἔσφιγγε διαρκῶς τὰ χείλια της ὅλο καὶ πιὸ σφιχτὰ γιὰ νὰ κάνει τὸ στόμα της ποὺ δὲν ἦτανε καὶ πολὺ μικρὸ πιὰ ὅλο τοῦτο μικρὸ, εἶπε ὁ Ριγκό: «Ἀν ἐπιμένετε, κυρία μου, εἶμαι πρόθυμος νὰ σᾶς ζωγραφίσω χωρὶς στόμα».

Ἕνα χαριτωμένο καλοκαιρινὸ ταγιὲρ.

ΔΙΑΦΟΡΑ — ΑΝΕΚΔΟΤΑ

«Ὁ Λάμπε»

Τὸ ἀνέκδοτο εἶναι μιὰ πολύχρωση μορφὴ τῆς ἱστορικῆς σκέψης, ποὺ σπιθερίζει παράξενα. Τὸ ἀνέκδοτο μπορεῖ νάναι καλόδουλο ἢ κξρνιπὸ, νάναι μεγαλόσαρδο ἢ χαιρέκακο (τότες εἶναι τὶς περισσότερες φορές, σήμερα, γιὰ τὸ Σῶ). Τὸν ἤρωά τους μποροῦνε νὰ τὸν ἐξευγενίζουνε ἢ νὰ τὸν παρουσιάζουνε πιὸ ἀνθρώπινο. Πάντα μένουνε προσωπικά, πάντα ἀσύλληπτα, στὴ μορφὴ τους ποὺ γράφτηκε ἀλλιῶς.

Γιὰ τὸ μικρόσωμο, τρυφερὸ μάγιστρο Κάντ, ποὺ στὴν τόσο μακρυνὴ Καίνιξμπεργκ ἀνέφκιασε τὴν πρωσσικὴ συνείδηση τοῦ καθήκοντος σὲ ἀξίωμα τῆς παγκόσμιας δράσης καὶ ἐπεκυριάρχησε τὴ φιλοσοφία, ὑπάρχουνε πολλὰ ἀνέκδοτα. Χίλιες μικρὲς λεπτομέρειες τοῦ χαρακτήρα του περιμαζευτήκανε, καὶ δίνουνε τὴν ἴδια εἰκόνα ποὺ παρουσιάζουνε οἱ ἄλλες τόσες λεπτὲς ρυτίδες καὶ ζάρες στὸ ὅλο καλωσύνη πρόσωπο τοῦ σοφοῦ τῆς Καίνιξμπεργκ. Μικρὲς παρξενιὲς, περίεργες συνήθειες—ὅλος ὁ ἀνθρωπισμὸς αὐτουνοῦ τοῦ μεγάλου πνεύματος ποὺ τόνε κατηγορήσανε γιὰ μικρολόγο ἀντικαθεφετίζονται σ' αὐτές.

Ἤτανε πραγματικὰ σκληρὸς στὸν ἑαυτό του καὶ αὐτὸ ποὺ ἀκαιτοῦσε ἀπὸ τοὺς ἄλλους, πρώτα ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του τὸ ἀκαιτοῦσε. Διασκεδαγωγοῦσε τὸν ἑαυτό του μέρα μὲ τὴν ἡμέρα. Καὶ ὅταν μέσα στὴ φούρια τῆς δουλειᾶς ἤτανε φόβος νὰ ξεχάσῃ αὐτὸ τὸ καθήκον ποὺ εἶχε πρὸς τὸν ἑαυτό του, τότες κατάφευγε σὲ πανουργίες. Τοῦτο τὸ παρακάτω δρίσκεται στὰ σύνορα τοῦ μεγαλόψυχου καὶ τοῦ γελοίου: Ὁ Κάντ τὴν ὥρα ποὺ δούλευε ἔδοξε τὸ μαντῆλι τοῦ στὴν πιὸ μακρυνὴ γωνιὰ τοῦ δωματίου—γιὰ νὰ εἶναι ἀνατκασμένος ὅλο καὶ νὰ σηκώνεται καὶ νὰ περπατῇ λίγα δήματα.

Μὰ ἐκεῖνο ποὺ συχνινεῖ πραγματικὰ εἶναι πὼς ὁ ἴδιος ποὺ ἔδειξε συχνὰ τόση ἰκανότητα νὰ διέπει δαθειὰ μέσα στοὺς νόμους τοῦ πνεύματος καὶ τῆς συναισθηματικῆς ζωῆς, πολεμόνταις νὰ αὐτοπαιδαγωγηθεῖ ξεκερνᾶ ὅλα τὰ σύνορα τῆς λογικῆς καὶ ἀνοίγει καθημερινὰ τὴν πληγὴ ποὺ θέλει νὰ κλείσει:

Ὁ Κάντ ποὺ στὰ τελευταῖα του χρόνια ζοῦσε μονάχος ἔχασε τὸν παλιὸ πιστὸ τοῦ ὑπηρέτη Λάμπε. Ὁ τελευταῖος συνοδὸς τῆς ζωῆς του πέθανε. Στὸ σιωπηρὸ δωμάτιο μὲ τὰ διδλία καὶ τὸ γραφεῖο ξαπλώθηκε μεγαλύτερη ἀκόμα μοναξιὰ καὶ σιγαλιά. Μὰ ἡ δουλειὰ διάζει καὶ οἱ λογισμοὶ δὲν εἶναι σωστὲ νὰ ξεγλυστροῦνε, δὲν πρέπει νὰ δαραίνουν μὲ ἀναμνήσεις. Καὶ τὸ τρέμμενο χέρι, σ' ἕνα ἀνασκίρτημα τῆς θέλησης πάνει καὶ γράφει ἕνα σημείωμα, ποὺ καθημερινὰ ἀπὸ τὸ γραφεῖο ἀπάνω εἰδοποιεῖ τὸ σοφό:

«Ὁ Λάμπε πρέπει νὰ ξεχασνεῖ!».

Μιὰ μεγόλη φοβέρα

Ὁ Ἄγγλος ἱστορικὸς Ὄλντνς κάθισε στὴν ἀρχὴ τοῦ περασμένου αἰώνα μερικὰ χρόνια στὴ φυλακή. Εἶχε καταφέρει νὰ κερδίσει τὴν εὔνοια τοῦ φύλακα, ἔτσι ποὺ αὐτὸς συχνὰ τὸν ἄφινε νὰ δγαίνει ἀπὸ τὴ φυλακὴ τὸ δράδυ καὶ νὰ πηγαίνει νὰ δλέπει τοὺς φίλους του. Στὶς ἀρχὲς ὁ Ὄλντνς γράψε μὲ μεγάλη ἀκρίδεια τὴν ὥρα ποὺ εἶχανε δρίσει ἀπὸ πρίν. Ἔπειτα ὅμως σιγὰ-σιγὰ ἄμενε πιὸ πολλὴ ὥρα στὴ χαροφένη παρέα του καὶ ἀργοῦσε καὶ ἔτσι δυσκόλευσε τὸν καλὸ τὸ φύλακα.

Ὅταν μιὰ μέρα μάλιστα γύρισε ὕστερα ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα καὶ σύρωσε τὸ φύλακα ἀπὸ τὴν τύνο του, τοῦτος θύμωσε τόσο πολὺ, ποὺ τοῦπε ἀπάνω μισοκομισμένος: «Ἀν ξαναγίνει αὐτὸ ἀκόμα μιὰ φορὰ, τότες δὲ θὰ σ' ἀνοίξω καθόλου. Κατάλαβὲ το καλά!»

Γ. Σ. ΔΟΥΡΑ

ΔΟΞΑ

Δρχ. 10.—

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ»

Τῆς ἀργυριᾶς ὁ κόπος μάταιος (κόπος,
τῆς πείνας δὲν τὰ χόρτασε τὰ (σοῦλιά,
ἀνόφελα τὰ φοζισμένα χέρια, ἀνόφελη καὶ τοῦ ἰδρῶτα ἡ σπάρα! (λακιά.

('Ἀπὸ τὴ Δόξα)

Ἡ Κριτικὴ τοῦ βιβλίου

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ ΠΡΟΚΟΥ, «Νέα Ποιήματα». — ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΛΑΜΑΡΗ, «Ἐφήμερα». — ΤΑΚΗ ΤΣΑΚΩΝΑ, «Ἀράπικα Τραγούδια». — Γ. ΑΜΠΑΤΗ, «Ἡ ἀρπαγὴ τῶν Σαβίνων».

Δὲν νομίζω ὅτι πάφτο στὸ μεγάλο(1) παράπτωμα τοῦ κριτικοῦ —στὴν ὑποκειμενικὴ καὶ στὴν αἰθαιμερεσία— ἂν πῶ πὼς δὲν μ' ἀρέσει ἡ πολυγραφία. Χθὲς ἀκόμη ἐδιάδασα στὰ «Νεοελληνικὰ Γράμματα» τὴ γνώμη τοῦ Πωλ Βαλερῦ γιὰ στὴν ἀμέλεια ἐκείνη ποὺ συνηθίσαμε νὰ τὴν λέμε «ἔμπνευσι». ...Πολὺ βέδαια εἶναι νὰ πῇ κανεὶς κ' αὐτό. Πολλὰ ὅμως θαρρῶ πὼς εἶναι καὶ τὰ ἑκατὸ περίπου «νέα ποιήματα» ποὺ ἔγραφε ὁ κ. Πρόκος ἀπὸ τὴν ἔκδοση τοῦ παλαιοτέρου του διδλίου ὡς τὰ σήμερα, δηλαδὴ σὲ πέντε περίπου χρόνια. Συνηθίζομε, ὅσο πᾶμε, στὴν ἐκλεκτή, στὴ μυστική, στὴν κάπως σπάνια ἐκδήλωση τῆς ποιήσεως,—κ' ἔτσι σήμερα, τοὐλάχιστον, καὶ περισσότερο παρὰ ποτέ, μιὰ ποιητικὴ συλλογὴ τυπωμένη σὲ κυκνὰ κατεδατὰ καὶ σφιχτοραμένη, σὰν ἔργο πρόξας, νὰ μᾶς φαίνεται κακὸς ρίωνὸς γιὰ τὸ περιεχόμενό της. Ἀφήνοντας τὰ ἐγκόμιά μου γιὰ τὸ τέλος, θὰ κῶ λοιπὸν πρῶτα γιὰ τὸν κ. Πρόκο —μὲ τὴν ἀδειά σου— μερικὰ πράγματα ποὺ πρέπει νὰ τὰ προσέξῃ βέδαια πιὸ πολύ.

«Φεύγω τῆς πόλης τὴ δοή κ' ἔρχομαι δίπλα τους(*) νὰ μάθω σὲ μιὰ πρωτόπλαστη πνοή τὸ τραγουδάκι μου νὰ πλάθω».

γράφει στὴν ἀρχὴ τοῦ βιδλίου του ὁ ποιητής. Πῶς παρουσιάζεται ὅμως ἡ «πρωτόπλαστη» τούτη πνοὴ στὴ στιχουργικὴ τοῦ διδλίου του; Πρώτα-πρώτα μὲ μετρικὴ πολυτροπία ποὺ δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ μετρικὴ ἀπειθαρχία καὶ μετρικὴ ἀπειρία!... Ἔχει πιὰ ἐλεύθερους στίχους στοὺς κανόνες του —καὶ ὁ πρώτος, ὁ ἀκριδάστος, εἶναι ἡ ἀκεραιότης τῶν μέτρων κ' ἡ θεμιτὴ χρήση τοῦ τονισμοῦ. Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄποψη, ὁλίγους στίχους ὁπωδειγματικοὺς θὰ εὕρῃ κανεὶς μέσα σὲ τοῦτο τὸ διδλίο. Καὶ εἶναι τὸ πράγμα περίεργο γιὰ ποιητὴν Ἀθηναῖο, γιατὶ στὴν Ἀθήνα διάγυρος πιὰ στὴν ἀτμόσφαιρα, τὰ τελευταῖα χρόνια, εἶνε ὁ ποιητικὸς ρυθμός.

Περισσότερο ἀπὸ καλὸς στιχουργὸς κι' ἀπὸ δόκιμος ποιητής, ὁ κ. Καλαμάρης παρουσιάζεται ἕνας ζωντανὸς κ' ὥρμος ἄνθρωπος, προκισμένος συγχρόνως καὶ μὲ χαρίσματα καλλιτέχνου, μὲ μάτι καὶ φαντασία ζωγραφικῆ. Στοὺς μισοτελειωμένους στίχους, ὅπου τὰ νοήματα παραστρατοῦν σὲ ἀπροσπέλαστες, ἀκυρόλεκτες, περιττὲς κ' ἀκαλαίσθητες λέξεις, ὅπου οἱ ἄφθονες ποιητικὲς εἰκόνες ποτὲ σχεδὸν δὲν κατορθώνουν νὰ ὁλοκληρωθοῦν γιατὶ τὶς κοιμαπιάζει, μὲ ἐξαιρετικὰ ἄνοχτη φράση, διακρίνει ὅμως κανεὶς τὸν ἀνθρωπο ποὺ ἀνοθράφηκε μέσα σὲ καλλιτεχνικὸ περιδάλλον, μέσα σὲ ποιητικὴ τα καὶ σὲ «σπουδὲς γυμνῶν», σὲ δάξε μὲ λουλούδια καὶ σὲ ποιητικὰ παράδεγα' καὶ ποὺ ὕστερα ἔζησε,—καὶ ζῇ ἀκόμα,—τὴ ζωὴ τοῦ προεκτείνοντας αὐτὸ τὸ καλλιτεχνικὸ περιδάλλον, ἀνασταίνοντας ἀκόμη τὴν ἀτμόσφαιρά τοῦ καὶ θλέποντας μὲ τὶς φόρμες του. Εἶναι ἄμελης—μιὰ τρομερὰ ἀμέλης! Ὅχι ὅμως κ' ἐπιπόλαιος ὁ τόνος του εἶναι σοδαρὸς καὶ κάπως πειστικός. Τραγουδεῖ τὸ δάσος καὶ τὸν ἔρωτα—αὐτὰ εἶναι τὰ θέματά του. Τὰ σχοίνα καὶ τὰ πουλιά, οἱ καρποὶ καὶ τὰ λουλούδια, τὰ νεράντζια καὶ τὰ σῦκα, οἱ μελαγχολίες καὶ τὰ φθινόπωρα, τὰ φαντεδοῦ στὰ πάρκα, στὰ σελήνόφωτα καὶ στὰ καλλιτεχνικὰ ἐργαστήρια, ὅλες οἱ ὁμορφιὲς τοῦ δάσους κυταγμένες μὲ τὸ μάτι τοῦ καλλιτέχνη κι' ὅλες οἱ ὁμορφιὲς τοῦ ἔρωτος—ἀπὸ τὴ ἐπεισόδιο τῆς σαρκὸς ὡς τὴν ἀπεραντοσύνη τῆς ἀγάπης—κυταγμένες μὲ τὸ μάτι τοῦ ἐμπειρου ἐραστοῦ—αὐτὰ εἶναι καὶ τὰ ἑδδομήντα ποιήματα τοῦ διδλίου. Ὅμως τούτη ἡ μεγάλη πινακοθήκη ἀπομένει πάντα μὲ πρώτη ὕλη, μιὰ προεργασία γιὰ... ἕναν ἄλλον ποιητὴ—ποιητικὴ τροφὴ ἀδοῦλευτη καὶ ἀπαρασκεύαστη—ἐμπνεύσεις, θερμὲς φαντασίες, δαθειὲς καὶ πλήθος ἄλλα στοιχεῖα ποὺ τοὐλάχιστον τὰ μισὰ ἐκφράζονται μὲ μεταφορὲς μεταχειρισμένες, μὲ ὁμοιοκαταληξίες καταχλιτικὲς γιὰ σήμερα, μὲ φράσεις συχνὰ δημοσιογραφικὲς, μὲ ταχύτητα, μὲ δία—κάτι ὡσὰν τοπίο, ποὺ τὸ μισὸ στέκει καρφωμένο στὴ θέση του καὶ τ' ἄλλο μισὸ σαλεύει στὸν ἄνεμο.

Ὁλίγα λόγια γιὰ τ' «Ἀράπικα τραγούδια»—μικρὸ διδλιάριο σὲ 16ο σχῆμα μὲ εἴκοσι δύο ὁλιγόστιχα ἀνομοιοκατάληκτα ποιήματα, τυπαιμένο στὸ Κάϊρο. Ἀλ' δσα ἀρδιαιὰ ποιήματα (φυσικὰ μεταφρασμένα) ἔχω διαδάσει, θαρρῶ πὼς ὁ ποιητὴς πετυχαίνει στὴ μίμησῃ τῆς ἁπλῆς, τῆς ὑποδλητικῆς, τῆς διδλικῆς ἐκφράσεως ποὺ χαρακτηρίζει τὴν ἀνατολίτικη μοῦσα· ὅτι πετυχαίνει στὶς πρωτότυπες παραδολὲς κι' ὅτι σύμετρη μὲ δλ' αὐτὰ διατηρεῖται κ' ἡ δική του ἡ πρωτοτυπία, δσάκις, νὰ γυρεύει.

«Θολὸ ποτάμι τὰ μαλλιά σου, κυλᾶ μυστήρια καὶ συντρίμια καὶ (νανάγια».

Πετυχαίνει τέλος καὶ σε' «Ἡ λογιωιὰ «ἐνθουσίματα» («Ἡ Σιωπῆ», «Ἡ ἀναμονῆ», «Ἡ Γκαμῆλα») ποὺ εἶναι ἀπὸ τὰ πρῶτα χαρίσματα τῶν ἀνατολίτικων τραγουδιῶν. Δὲν θέλει καὶ ρότημα ὅτι ὁ ἔρωτας, ἡ ἐῆλεια, ὁ αἷμα, τὸ πάδος εἶναι τὰ θέματα τῆς μικρῆς συλλογῆς («Προετοιμασία», «Ὁ ὕπνος», «Καρτερώντας», «Ἀργὰ περνοῦν οἱ ὧρες»)—πάντα πολὺς ἥλιος καὶ λίγη φαντασία· κ' ἡ σκλαδιὰ τῆς σαρκὸς ὡσὰν κάτι μοιραῖο. Ἀραδία.

Τὸ «ἐπικολυριὸ ποίημα» τοῦ κ. Σαρπάτη δὲν εἶναι μεταφορικὸ· εἶν' ἐμπνευσμένο κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὴ Ρωμαϊκὴ Ἱστορία καὶ ἱστορεῖ τὸν πρῶτο συνοικισμὸ τῆς Ρώμης, ποὺ ἔγινε ἀπὸ λκέτες κακοῦργους κι' ἀπὸ γυναῖκες κλεμένες μὲ τὴ δία. Ὁ ποιητὴς, ἀκολουθώνταις καὶ τὴν κάπως, νομίζω, μυστιδόταψη γνώμη τοῦ Γκαῖτε, πιστεύει ὅτι δὲν πρόκειται γιὰ ἱστορικὸ δεδομένο, ἀλλὰ γιὰ μῦθο, καὶ μάλιστα ἐνῶ ἀπὸ τοὺς πολὺ φιλοσοφημένους καὶ χαρακτηριστικούς. Μ' αὐτὸ τὸν ἀνθρωπισμὸ ἔγραψε τὸ ποίημά του, σὲ δεκαπενταπλάλιαδες δξύτονες στροφές. Στὸ μισὸ ποίημα διηγεῖται ὁ ἴδιος ὁ ποιητής, στ' ἄλλο μισὸ ἡ Σελήνη: σὰν τὴ, μάστυρας ἀπὸ τὸν οὐρανό, τοῦ κρεγγόφρει, μὲ ποιητικὰ καθήκαστα, τὶς πολλὲς καὶ διάφορες σκηνὲς καὶ φάσεις ποὺ ἔλαδεν ἡ ὁμαδικὴ ἀπαγωγὴ κατὰ τὴν πρώτη νύχτα. Δὲν μπορῶ νὰ πῶ πὼς δρίσκω μέσα στὶς ὁμοιόμορφες στροφὲς τοῦ ποιήματος τὴν ἀπαιτοῦμενη στιχουργικὴ ποικιλία. Ὅσο γιὰ τὴ φαντασία, θὰ παρουσιάζεται κατὰ ἀνώτερη, ἂν ἡ γλῶσσα τοῦ διδλίου ἦταν πιὸ ποιητική.

ΤΕΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

(*) Τῶν στοιχειῶν.

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΤΟ ΠΑΙΔΙ

ΤΟΥ ΒΣΕΒΟΛΟΔ ΙΒΑΝΩΦ

ΒΣΕΒΟΛΟΔ ΙΒΑΝΩΦ

Ὁ Βοϊσόλοδ Ἰσανὼφ γεννήθηκε μιὰ δόθη τῆς Σιδηρίας τὸ 1895, κι' ἔγινε συγγραφέας ἀφοῦ πρῶτα δοκίμασε ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα. Ἡ ζωή του θυμίζει τὴ ζωὴ τοῦ Γκόρκυ καὶ τοῦ Ἴστρζ-ζεν. Φεύγει ἀπὸ τὸ δημοτικὸ σχολειὸ γιὰ ν' ἀκολουθήσει ἕνα τσίρκο. Ὅταν διαρέθηκε πιὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ κλόουν, μπαίνει σὲ μιὰ ἀγραστικὴ σχολή. Δὲν μένει ὅμως πολὺ ἐκεῖ. Ἀπὸ τὸ 1912 ὡς τὸ 1918 ὁ Ἰσανὼφ ἐργάζεται σ' ἕνα τυπογραφεῖο καὶ χειμῶνα καλοκαίρι ἀκολουθεῖ ἕνα περιπλανώμενο τσίρκο, ὅπου ὑποδύεται τὸν ψαρκίφη καὶ δερδίση Μπὲν-Ἀλλι-δέρ. Πρωτοεμφανίζεται στὰ γράμματα τὸ 1916, γράφοντας ὅμως ἡ Ἐπανάσταση μπαίνει ἀνάμεσα σ' αὐτὸν καὶ τὴν τέχνη. Ὁ Ἰσανὼφ εἶναι τώρα στρατιώτης τοῦ Ἐρυθροῦ στρατοῦ, ἐθελοντής, ἐπαναστάτης. Τὸ 1920 ὁ Γκόρκυ τὸν δοηθάει νάρθει στὸ Πέτρογραδ, ὅπου ὁ Ἰσανὼφ γίνεται δεκτὸς ἀπὸ τὴ συντροφιὰ τῶν Ἀδερφῶν Σεραπιόν. Γράφει διαστικὰ καὶ ἄπλησταν, σὰ νὰ φοδᾶται μήπως ξεχάσει τὶς ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὴν πολυτάραχη ζωή του. Δὲν εἶναι δίμος ἀκόμα κύριος τῆς πέννας του. Τὰ ἔργα του εἶναι παραφορτωμένα καὶ γοντροκομμένα, ὡς τόσο δείχνουνε μιὰ δυδνία καὶ θερμὴ ἰδιοσυγκρασία, ζωντανὴ καὶ γεμάτη πάθος. Σπουδάζει γράφοντας. Σιγὰ-σιγὰ ὁ Ἰσανὼφ γίνεται κύριος τῶν θεμάτων του. Ἡ ἀναμνήσεις του ἐαλκφρωμένες ἀκὸ κάθε περιττὸ φορτίο καὶ σκεκασμένες ἀπὸ τὸ μαγνάδι τοῦ χρόνου τὸν δασανίζουν λιγώτερο καὶ δίνουν ἐλευθερία στὴν τόσο δημιουργικὴ φαντασία του. Ὁ Ἰσανὼφ γίνεται πλέον ἕνας πραγματικὸς συγγραφεύς. Μαθαίνει νὰ μιλᾶει γιὰ τοὺς ἀνθρώπους μὲ λόγια ἁπλά, ἀκριδολογημένα καὶ σύνκομα. Αὐτὸς ποὺ εἶχε πάντοτε προτίμηση στὰ λυρικὰ θέματα, ἀρχίζει νὰ πλάθει τὰ ἔργα του καὶ μπαίνει στὸ δαθὺ νόημα τῆς τεχνικῆς τῆς συνθέσεως. Τὰ τελευταῖα του διδλία ἀνήκουν πλέον στὴν καθαρὴ λογοτεχνία.

Ἀπὸ τὰ καλύτερά του ἔργα ξεχωρίζομε τὰ ἑξῆς: «Οἱ ἐθελοντὲς», διηγήματα 1921, «Τὸ θωρακισμένο τρένο ἀριθ. 14.69», νουβέλλα 1922. «Ἡ Τρόπες», διηγήματα 1922. «Ὁ Ἄνεμος τῆς Ἐρήμου», διηγήματα, 1927 καὶ ἄλλα.

ΑΘΗΝΑ ΣΑΡΑΝΤΙΔΗ

ΟΓΓΟΛΙΑ— θεριὸ ἀνήμερο καὶ ἀφιλάξενο. Θεριὸ ἡ πέτρα, θεριὸ τὸ νερό, ἀκόμα καὶ ἡ πεταλοῦδα τῆς κι' αὐτὴ λές καὶ παραμονεύει, λὲς καὶ δαγκώνει.

Ὅμως οἱ ἄνθρωποί της δὲν ξέρει κανένας τί καρδιὲς ἔχουνε: γυρίζουνε, λένε, μὲ τομάρια, μοιάζουνε μὲ Κινέζους παὶ κουρνιάζουνε μὲ κρυὸ ἀπ' τοὺς Ρούσους, πέρα ἀπ' τὴν Ἐρημο τοῦ Νόρ Κόλ. Καὶ λένε ἀκόμα πὼς θὲ νὰ ξαναροβολήσουνε πίσω ἀπ' τὴν Κίνα καὶ τὶς Ἴντιες, στὶς γαλάξιες ἀγνωστες χῶρες.

Φτάσανε κεῖ σιμὰ στὰ κονάκια τῶν Ρούσων ἀπ' τὸ Ἰρτὶς κεῖνοι οἱ δίπλοι ρὶ Κιρίζοι, ποὺ ἀπ' τὸ ρούσικο πόλεμο στὴ Μογγολ

STEWART WHITE

ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΤΗΣ ΣΙΓΗΣ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

XV

Ὁ Σὰμ ξαναγύρισε χωρὶς νὰ ἔχει θετικὲς πληροφορίες ποῦ νὰ βοηθοῦν τὸν σκοπό τους· μὰ εἶταν εὐχαριστημένος γιατί μὲ τὴν ἐπιτηδειότητά του εἶχε ἀπομακρύνει κάθε ὑποψία· ἔφερε ἕνα λυκόσκυλο κ' ἕνα ἄλλο τῆς Νέας Γῆς. "Ἐφερε ἐπίσης τσᾶι, καπνὸ κ' ἕνα τσεκούρι. Τὸ τσεκούρι ἤταν χρησιμότατο γιατὶ στὸ μεγάλο κρύο τὸ ἀτσάλι σπάζει σὰ γυαλί. Δὲν ἔμεινε παρὰ μιὰ μέρα μονάχα κοὶ ξανάφυγε.

Πολλὲς λαγοπροβιὲς κρέμουνταν μέσα στὸ καλύβι. Ἡ Μαίη-Μαίη-Γκδὰν εἶχε πιάσει τοὺς λαγοὺς κι ἀργαστεῖ τὰ δέρματά τους ὅταν ὁ Ντὶκ εἶταν ἀκόμα ξαπλωμένος.

Ἡ κουβέρτα εἶχε τελειώσει. Φοδράρισε τὶς ρᾶλλινες κουβέρτες μὲ τὶς ποφιὲς. Δὲν ὑπάρχει ξεστότερο πρᾶμα. Μὲ τὸ ἀργασμένο δέρμα τοῦ ἀγριολαιροῦ, ποὺ εἶχε διατηρήσει τὴν τρίχα του, αὐτὴ κι ὁ Ντὶκ ἔκαμαν πανοφόρι μὲ κουκούλες μυτερές. Ἔκαμαν γάντια μὲ τὴ γούνα τοῦ μοσχοπόντικα, ὁ-ποδήματα πολὺ ὑψηλὰ κοὶ φαρδιά, φοδραρισμένα μὲ ἀλεποῦ, δωρὰ μαστίγια ἀπὸ ἀκατέργαστο πετσὶ καὶ θήκες γιὰ τὰ τουφέκια. Ἑτοιμάζουνταν γιὰ τὸν χειμώνα.

Ἔμενε τὸ ζήτημα τῆς διατροφῆς. Τὴν κακὴν ἐποχὴ τὸ κυνήγι εἶναι λιγοστό.

Ἐφτὰ ἑβδομάδες πέρασαν ἀπὸ τὸ ἀτύχημα τοῦ Ντὶκ. Μὲ μεγάλη προφύλαξη, σιγὰ-σιγὰ πατώντας, μπόρεσε νὰ στηριχτεῖ στὸ ἄρρωστο πόδαρι. Μὲ τὶς πολλὲς ἐνεργὲς τὸ δέσιμο εἶχε ἀρκετὰ καλὰ πετύχει. Κάθε μέρα δυνάμωνε. Σιγὰ-σιγὰ ὁ Ντὶκ περπάτησε κουτσαίνοντας, στηριγμένος πάντα σὸ ραβδί τοῦ.

"Ἐκειτα μὲ τὸν καιρὸ καὶ μὲ τὴν ἐπιμονή τοῦ κατώθρωσε νὰ κυνηγᾶ περπατώντας ἀργὰ καὶ ἥσυχα. Κάποτε παραμένοντε σὰ μονοπάτια ἀπ' ὅπου περνόσαν καταρράχτες κ' ἐκεῖ κάθουνταν ἀπάνω σ' ἕνα κορυὸ δέντρου ἐλπίζοντας νὰ περάσουν σιμὰ πουλιὰ ἢ ζῶα καὶ νὰ τοὺς ρίξει.

"Ετσι προμηθεύουνταν ἀρκετὸ νοστὸ κρέας. "Ετρωγαν, ξέραιναν γιὰ νὰ ταῖζουν τὰ σκυλιά, τὸ περισσότερο ὅμως τὸ πάστωναν. "Ἐκοῦβαν τὸ παχὺ καὶ ἔκαναν φέτες τὰ ψαχνὰ καὶ τὰ στέγνωναν στὸν ἥλιο κ' "Ἐκειτα τὸ κοπάνιζαν πολὺ ψιλὰ, ἀνάκατα μὲ τὸ λυωμένο πάχος καὶ μὲ τὰ μυαλά. Μεγάλη ποσότητα κρέας εἶταν ἔτσι συμμαζωμένο χωρὶς νὰ πιάνει πολὺν τόπο. Στοίβαζαν τὰ σακκούλια σὲ ὑψηλὰ ράφι νὰ μὴν μποροῦν νὰ τὰ φτάνουν οἱ σκύλοι καὶ τ' ἄγρια ζῶα.

"Ετσι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἑτοίμαζαν μὲ ἡσυχία, πρακτικὰ, ὅπλα τῆς ἄμυνας καὶ τῆς ἐπίθεσης. Ἡ ἐγκατάσταση εἶταν τέλεια. Μὲ τὴ φωτιὰ τους, τὸ καλύβι, μὲ τὰ σύνεργα, μὲ τὰ κατοικίδια ζῶα. Καὶ πέρα γιγάντιες συνάζουνταν οἱ φοβερὲς ἐγβρικὲς δυνάμεις, χωρὶς θόρυβο. Στὸν καθαρὸν καὶ κρύον ἀέρα τοῦ φθινοπώρου ἑνοιωθες ἤδη τὴν ἀπειλὴ ἢ ἀπειλὴ μεγάλωνε κ' ἑτοιμάζουνταν νὰ ξεσπάσει τρομερὴ μιὰ μέρα.

XVI

Τὰ φύλλα ἔπεσαν κιτρινισμένα καὶ τὸ κρύο τὰ στρούφιξε. Ἄξαφνα ὅλα στὴ φύσα σάσταν. Οἱ χίλιες δυὸ μικρὲς φωνὲς τοῦ δάσους ἐσβυσαν σὰν κακνὸς καὶ πλάκωσε μεγάλη σιωπὴ θανάτου. Τὰ ξερὰ φύλλα κρέμουνταν ἀκίνητα σὰ πλαριά. Ὁ ἀέρας εἶταν ἀσάλευτος, ἕνας χλωμὸς ἥλιος φώτιζε τὴ γῆς. Ἑνοιωσθες πὼς οἱ φυσικὲς δυνάμες ἔμεναν μιὰ στιγμὴ δοωθὲς κι ἀνέργες πρὶν νὰ ὁρμήσουν.

Κάπου κάπου δύο κόκκινες δερβερίτσες κατεβαίνανε ἀπὸ τὰ ἔλατα καὶ κυνηγοῦσαν ἡ μιὰ τὴν ἄλλη. Οἱ φωνές τους φάνταζαν ἀνυπόφορες, ἐρεθίζανε τὰ νευρα οἱ γαυγίσματα μέσα στὴ νύχτα. "Ἐπειτα πάλι ξανάπεφτε ἡ σιωπὴ γρήγορα κι ἀπότομα σὰν τὴ σπαθιά.

Τὸ δάσος φαίνουνταν πάντα τὸ ἴδιο, ὅμως μέσα του γίνουνταν κρυφὴ μεγάλη μεταβολή. Τὴ μεταβολὴ αὐτὴ δὲν τὴν ἔβλεπες ἀπὸ ὥρα σὲ ὥρα μὰ ἀπὸ ἑβδομάδα σὲ ἑβδομάδα. Κάθε πρωὶ ἕνα δίχτυ κρουσταλλένιο ἁπλώνουνταν στὴν ἄκρα τῶν στεκάμενων νερῶν. Τὰ δάχτυλα ἀρχίζαν νὰ παγώνουν. Ὁ ἥλιος ἔγεφνε πρὸς τὸν νότο, μάκρυαινε οἱ νύχτες· τὰ ἄσπρα ψάρια διέβαιναν τὸν ποταμό.

Ὁ Ντὶκ κ' ἡ κοπέλα ἔπιασαν πολλὰ ἄσπρα ψάρια, τὰ κάπνισαν καὶ τὰ στοίβαξαν ἀπάνω στὶ φάρια· τὰ φάλαξαν τροφὴ τῶν σκύλων τὸν χειμώνα.

Μιὰ μέρα, ἐκεῖ ποὺ δούλευε ὁ Ντὶκ σταμάτησε ἀπότομα καὶ στήλωσε τὸ κεργελαστικό του βλέμμα στὴ Μαίη-Μαίη-Γκδάν.

«Ἔκα, μικρὴ ἀδεφή, εἶπε, πᾶμε νὰ τραδήσουμε τὰ δίχτια.

Ἐκεῖνη ἔστρεψε τὰ μάτια της στὸν νέο, τὰ μάγουλά της κοκκίνισαν. Πρώτη φορὰ ὁ Ντὶκ ἀπὸ τὴ μέρα ποὺ ἤρθε νὰ τοὺς δρεῖ τῆς εἶχε δώσει τὸ ὑλυὸ ὁνομα τῆς ἀδεφῆς.

Τράδηξαν μαζὶ τὰ δίχτια καὶ τὸ μονόξυλο γέμισε ὡς τὴ μέση γυαλιστερὰ ψάρια. Ὁ Ντὶκ εἶχε ξανιδρεῖ πάλι ὁλη τὴν τὴν ἐξύνοιαστη εὐθυμία τοῦ πρώτου καιροῦ. Φέρνουνταν πάντα μὲ ἀδιαφορία στὴν κοπέλα μὰ δὲν ξηγοῦσε πιὰ τὰ τὴν προσβάλει. Οἱ σχετικὰ καλύτεροι αὐτοὶ τρόποι τοῦ Ντὶκ ἐκαμαν τὴ Μαίη-Μαίη-Γκδὰν ν' ἀνθίσει. Τὸ πρόσωπό της δὲν εἶχε πιὰ τὴν πετρωμένη στοϊκὴ ἔκφραση κ' ἡ κατεργάρικη ὁμορφιά της ξανάφθε. Ὁ Ντὶκ ἔκιος δὲν παρατήρησε τίποτα· εἶχε κέφι, γιατὶ μέσα του ἑνοιοῦθε πὼς ζυγώνει πιὰ ἡ στιγμὴ νὰ ξαναπάρει τὴ Μεγάλη Στράτα.

XVII

—Μικρὴ ἀδεφούλα, εἶπε ὁ Σὰμ στὴ Μαίη-Μαίη-Γκδάν, σὲ λίγο θὰ πάρουμε τὸν δρόμο τοῦ χειμώνα. Θ' ἀναγκαστοῦμε ἴσως νὰ ταξιδεύουμε γρήγορα, ἡ τροφὴ θὰ λιγοστεύει. Θαρρῶ πὼς εἶναι καλύτερα νὰ μὴν ἔρθεις μαζί μας.

Ἡ Μαίη-Μαίη-Γκδὰν τὸν κοίταξε κι ἀποκρίθηκε:

—Τὰ λόγια αὐτὰ τὰ περίμενα. Ἀκουσα τί εἴπατε στοὺς Ὑγίμκγουαίη ποὺ συναντήσατε. Εἶδα τὶς ἐτοιμασίες ποὺ κάνετε: Δὲν μὲ γελᾶτε. Ἐοῦ κι ὁ Ἀπτομάτης δὲν ξηᾶτε χειμονιάτικους σταθμοὺς. Ἀὸτὸ ποὺ ζητεῖτε ποὺ τὸ κρύβατε. Δὲν τὄξερα ὅλα αὐτὰ ὅταν ἀῦῆκα τὸν Χαουκμὰ καὶ τὸν λαό του. Εἶταν σωστὴ τρέλλα. Ἔκαμα αὐτὴν τὴν τρέλλα δὲν ξέρω γιατί, μὰ ὅ,τι ἔγινε ἔγινε. Δὲν μπορῶ πιὰ νὰ γυρίσω στὴ φυλὴ τοῦ Χαουκμὰ· θὰ μὲ σκότωναν. Ποῦ νὰ πάω λοιπόν; Δὲν ξέρω ποῦ κατοικεῖ ὁ λαός μου, οἱ Ὑγίμκγουαίη.

—Τί σκέπτεσαι νὰ κάνεις ἀν ἐρθεις μαζί μας, ρώτησε ὁ Σὰμ μὲ περιέργεια.

—Ἔρχεστε ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Πράκτορα. Λέτε στοὺς Ἰνδιάνους πὼς ἔρχεστε ἀπὸ τὸ Βίνιπεγκ, μὰ αὐτὸ δὲν εἶναι ἀλήθεια. Ὅταν τελειώσετε τὴ δουλειά σας θὰ γυρίσετε πάλι πίσω. Ἐκεῖ θὰ πάω νὰ μπῶ δούλα.

—Μὰ δὲν μπορεῖς νὰ μᾶς ἀκολουθῆσεις ἐοῦ στὸν δρόμο τοῦ χειμώνα.

—Εἶμαι δυνατὴ, μπορῶ ν' ἀκολουθήσω τὸν δρόμο τοῦ χειμώνα!

—Κ' ἐὰν ἀναγκαστοῦμε νὰ τρέξουμε πολὺ καὶ γρήγορα;

—Σὰν νὰ κυνηγούσατε κανένα· διέκοψε ἡ ἐπέμβοσυε γιὰ νὰ διορθώσουμε τὰ πράματα. Μιὰ μέρα ὅμως σὸ σιδηρόδρομο τῆς Βιέννης ἔκλεψε τὸ παραπονεθῶ ὅταν πιὰ δὲν μπορῶ νὰ τρέχω ξοπίσω σας.

—Καὶ τὸ φαί;

—Κοίταξε, πατεράκη, ἑτοίμασα κ' ἐγὼ πολὺ κρέας. Ἔστησα τὶς παγίδες, τράδηξα τὰ δίχτια, ἔκαμα πολλὲς προμήθειες, περισοιέθρεα τὸν Ἀπτομάτη. Ἀν δὲν εἶμουν μαζί σας, πατεράκη, δὲν θὰ μποροῦσες νὰ φύγεις. Ἔτσι κερδίσατε καιρό.

—Σωστὰ τὰ λές.

—Ἄκου, πατεράκη, πάρτε με μαζί σας: θὰ δδηγῶ τοὺς σκύλους, θὰ ἑτοιμάζω τὸ τσαντήρι, θὰ μαγερεύω, δὲν θὰ παραπονεθῶ ποτέ. Ἀν λιγοστεύουν τὰ τρόφιμα δὲν θὰ ξηγῶ πιὰ μερίδα, τὸ δρκίζομαι.

—Ἔχεις δίκιο σὲ μερικὰ πράματα, εἶπε ὁ γέρο κυνηγός. Μὰ ξεχνᾶς πὼς ἤρθες νὰ μᾶς δρεῖς ἀπὸ δική σου θέλησι, χωρὶς ἐμεῖς νὰ θέμε. Θάταν καλήτερα γιὰ σένα νὰ γυρίσεις στὸ Μισινεμπί.

—Ὄχι! ἀποκρίθηκε ἡ κοπέλα.

Ὁ Σὰμ σώπασε ὁ Ντὶκ δὲν εἶταν καθόλου εὐχαριστημένος.

—Ὡραία εὐχαρίστηση νὰ κουβαλοῦμε μιὰ γυνοῖκα στὸ Βορρᾶ, εἶπε μὲ εἰρωνεία. Καὶ δέβαια δὲν θὰ τὴν ἀφίναμε ἐδῶ· αὐτὸ δὲν θὰ τὸ κάναμε ἀῆτε σὲ σκύλα. Ἔχω τὴν ἰδέα πὼς θάταν σωστὸ νὰ περάσουμε ἀπὸ τὸν Μισενεμπὶ νὰ τὴν ἀφήσουμε.

—Ξέρω κ' ἐγώ· "Ἴσως.

—Ὤ, πάρ'την μαζί σου, ἄν σ' ἐυχαριστεῖ, εἶπε ὁ Ντὶκ γελώντας. Μὰ σοῦ λέω πὼς αὐτὸς εἶναι ὁ θάνατός σου. Θὰ σοῦ δόσει μπελᾶ, σίγουρα, καὶ δὲν θὰ μπορεῖς νὰ πεῖς πὼς δὲν σὲ κρεοιδοκόησα.

(Συνέχεια στὸ προσεχὲς)

DÉSIRÉ KOSZTOLANNI

Ο ΚΛΕΠΤΟΜΑΝΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ

(ΔΙΗΓΗΜΑ)

ΜΙΛΟΥΣΑΜΕ γιὰ ποιητὲς καὶ συγγραφεῖς, ποὺ νεπουτάφανε μαζί μας, δημιουργήσανε κάποιο θόρυβο κ' ἐξαφανιστήκανε. Κάθε τόσο φέραμε στὴ συζήτηση κ' ἕνα ὄνομα. Ποιὸς τὸ θυμότανε; Σηκώνανε τοὺς ὤμους χαμογελώντας. Περνοῦσε ἀπὸ τὸ νοῦμας, ἔτσι ἀόριστα, ἕνα πρόσωπο ποὺ νομίζαμε ἐξεχασμένο, μιὰ ἀποτυχημένη ὑπαρξη. Τί ἀπόγινε; Ζοῦσε; ἀπόθανε; Μόνον ἡ σιωπὴ ἀπαντοῦσε σ' αὐτὲς τὶς ἐρωτήσεις: μιὰ σιωπὴ, ἀπὸ τὸ ἀπὸ ξεχῆ δάφνη στερφάνι τοῦ ἀφανῆ ἔτρεξε ὅπως τρίζοντε τὰ φθινοπωρινὰ φύλλα στὰ νεκροτοφεῖα. Ἡ ἴδια σιωπὴ ἐπικράτησε στὴν κουβέντα ὅταν ἀναφέρτηκε τ' ὄνομα τοῦ Γκάλλου.

—Εἶναι δυστυχής,—εἶπεν ὁ Κορνήλιος Ἔστι.

—Τόνε συνάντησα τὴ τελευταία φορὰ πρὶν ἐφτὰ—ὀχτὼ χρόνια, ὑπὸ πολὺ πρέφερες συνθῆκες. Εἶχε περιπλέτειες μ' ἕνα ἀστυνομικὸ ρομάντσο περιπέτειες ποὺ θυμίζανε μόνες τους ἀστυνομικὸ μυθιστόρημα ἀπὸ τὰ πιὸ παράξενα καὶ τραμματικὰ ποὺ μπορεῖς νὰ φανταστεῖς.

«Ζεῖς ἀπὸ λίγο ὡς πολὺ τὸν ἐγνοφίζατε ὅλοι. Ὁ Γκάλλος εἶταν ἔξυπνο παιδί, ἀστεῖο, πρόθυμο καὶ πολὺ ὁμορφιὸ. Μιλοῦσε ἀρκετὲς γλῶσσες κ' ἤξερε τόσο τέλεια τ' ἀγγλικά, ποὺ ὁ ἴδιος ὁ πρίγκηπας τῆς Οὐδαλλίας κατὰ τὰ τέσσερα ἔτη τῆς παραμονῆς του στὴν Ὀξφόρδη ἐνδιαφέρτηκε γιὰ τὶς φιλολογικές του σπουδές.

«Ὁ Γκάλλος ὅμως εἶχε ἕνα φοβερὸ ἐλάττωμα, κοῦταν ἡ καταστροφή του. Ὄχι, δὲν ἔπινε. Ἀπλούστατα, ἔκλεβεν ὅ,τι περνοῦσε ἀπὸ τὰ χέρια του. Εἴτανε, ὅσν τὴν κερανιέβα, κλέφτης ἀπὸ φυσικὸ τοῦ. Τὸ εἶχε μὲς στὸ αἷμα του νὰ κλέβει. Δὲν τὸν ἔμελλε ἐν αὐτὸ ποὺ ἔκλεβε ἤτανε χρυσὸ ρολόϊ, παντοτούρα, ἢ ἐφημερίδα. Δὲν ἐλογάριαζε σὔτε τὴν ἀξία τῶν ἀντικειμένων, οὔτε τὸν ὄγκο, οὔτε τὸ βάρος τους. Συχνὰ ἔκλεβε πράματα ποῦταν ἀπολύτως ἀδύνατο νὰ χρησιμέψουν. Ἡ χαρὰ του συνίστατο στὴν ἱκανοποίηση τοῦ πάθους του: τὴν κλεψιά. Ὅλοι προσπαθήσαμε νὰ τὸν φέρουμε στὸν ἴσιο δρόμο. Τοῦ κάμναμε μαθήματα ἠθικῆς μὲ φιλικὸ τρόπο. Ἔπειτα τὸν ἐπιπλήττεμε καὶ τὸν ἀπειλούσαμε ἀκόμα. Κάνου κάπου μᾶς ἐδικαίωνε καὶ μᾶς ὑποσχότανε νὰ θεραπέψει τὸ ἐλάττωμά του. Ἀλλὰ δὲ μποροῦσε νὰ νικήσει τὸν ἀγῶνα κ' ἀπόκυτνε. Ὁ Γκάλλος εἶχε πάντα τὴ μανία τῆς ἀνόφελης κλεψιᾶς.

«Πολλὲς φορὲς πιάστηκε στὰ πράσα ἀπὸ ξένους κ' ἐξευτελίστηκε. Ἄλλοτε πάλι τόνε πιάσανε νὰ κλέβει κ' ἔκρεπε νὰ ἐπέμβουμε γιὰ νὰ διορθώσουμε τὰ πράματα. Μιὰ μέρα ὅμως σὸ σιδηρόδρομο τῆς Βιέννης ἔκλεψε τὸ παραπονεθῶ ἕνὸς ἐμπορου ἀπὸ τὴ Γιουγοσλαυία. Ὁ ἔμπορος τὸν ἔρπαξε ἀπὸ τὸν γιακὰ καὶ τὸν παράδωκε στὶς ἀρχές. Ὁ Γκάλλος ἔφυασε στὴ Βουδαπέστη μὲ χειροπέδες.

«Καὶ πάλι ζητήσαμε νὰ τόνε γλυτώσουμε. Σεῖς οἱ συγγραφεῖς ξέρετε πολὺ καλὰ ὅτι οἱ λέξεις δὲν συνθέτουν μόνο τὴν ἀξία ἑνὸς ποιήματος: οἱ λέξεις καμιὰ φορὰ ἀλλάζουνε καὶ τὴν τύχη ἑνὸς ἀνθρώπου. Προσκαθήσαμε ν' ἀποδείξουμε ὅτι ὁ Γκάλλος ἤτανε κλεπτομανής κ' ὄχι καθαυτὸ κλέφτης. Ὅσοι φίλοι μας κλέβουν εἶναι πάντα κλεπτομανεῖς. Ἐνῶ οἱ κλέφτες ποὺ δὲν γνωρίζουμε εἶναι κλέφτες. Μὰ τὸ δικαστήριο δὲν ἐγνώριζε τὸν Γκάλλο, γι' αὐτὸ τὸν ἔκρινε σὰν κλέφτη καὶ τόνε καταδίκασε δυὸ χρόνια φυλακή.

«Τὴν ἤμερα ποὺ ἀπολύθηκε, ὁ Γκάλλος μπῆκε κουρελὴς καὶ πεινασμένος στὸ γραφεῖο μου. Εἴτανε ἕνα πένθιμο πρωϊνὸ τοῦ Δεκέμβρη, λίγες μέρες πρὶν ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα. Ἔπεσε στὰ πόδια μου καὶ μὲ παρακάλεσε νὰ μὴ τὸν ἀφήσω στὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ νὰ τόνε βοηθήσω κ' ἐφεξῆς ἐργασία. Ὁ-πως κάνειο λαμόϊ τὴς ἕνα περιδέρεανο μὲ μπριλλάντια ἀστραφτε ἀπὸ ὀπάλλινο φῶς. Τὰ δάχτυλά της δὲ λυγοῦσαν ἀπὸ τὰ πολλὰ δαχτυλίδια μὲ ζαφείρια, σμαράγδια καὶ μπριλλάντια». Πρὸς μεγάλη μου ἔκπληξη ἡ περιγραφὴ αὐτὴ εἶχε ἀπλοποιηθεῖ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο: «Ἡ κ. Ἐλεονόρα καθόταν σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς σάλας νευμένη μὲ χάρη». Καὶ τίποτε ἄλλο.

«Τώρα καταλάβατε τί ἔγκλημα εἶχε διαπράξει ὁ δυστυχισμένος συνάδελφός μας; Ἀπλούστατα εἶχε κλέψει ὅλα τὰ οἰκογενειακὰ κειμήλια τῆς κόμισσας Ἐλεονόρας κ' εἶχε μειώσει τὸ ὄνομα τοῦ συμπαθετικώτατου κόμη Βιντσιλάου ἀπὸ χίλιες πενταχόσιες σ' ἕκατὸν πενῆντα λίρες.

«Βέβαια ἐμεινα. Ἀλλ' ἀκόμα περισσότερο ἔτσαν εὐρέθηκα στὴν ἀνάγκη νὰ διαπιστώσω πὼς ἡ ἴδια μέθοδο ἐφαρμοσεῖ σ' ὅλο τὸ ρομάντσο. Σὲ κᾶθε γραμμὴ ἡ πένα τοῦ μεταφραστὴ ἐφτιάχνεια τὰ πρόσωπα τοῦ βιβλίου ποὺ ἀκόμα μόλις λίγες μέρες ἐγνώριζε. Ἔτσι λοιπὸν προσθέλει τὰ ἀπαρέγραφτα δικαιώματα τῆς ἰδιοχτησίας. Γιὰ νὰ πραγματοποιήσει τὶς ἀπίστεες τῆς κλεψιές του, ὁ μεταφραστὴς ἔχρεσιμοποίησε πολλοὺς τρόπους. Ὡς ἐκ τοῦ πλεῖστο, ὅλα τὰ πολύτιμα ἀντικείμενα ποὺ εἶχε συναντήσει κατὰ τὴ μετάφραση, τὰ ἐξαφάνισε ὡς διὰ μαγείας. Περισκολὶ τάπητες, χρηματοκιβωτια, ἀσημικὰ, ὅλα ὅσα στὸ ἀγγλικὸ πρωτότυπο εἴτανε προορισμένα ἀπὸ τὸ συγγραφέα νὰ ἐξυψώσουνε τὸ φιλολογικὸ ἐπίπεδο τοῦ ἔργου, εἶχαν ὑπεξαιρεθῆ.

«Ἔβδαια κάτω τὸ κεφάλι κ' ἔφυγε ἀπὸ τὸ φίλου μου ἐκδότη, ἀφοῦ τὰ ζήτησα νὰ μοῦ δανείσει τὸ ἀγγλικὸ κείμενο τοῦ μυθιστορήματος καὶ τὴ μετάφρασή του. Περίεργος γιὰ τὸ κραγματικὸ «ψυθιστόρημα» τοῦ ἀστυνομικοῦ μυθιστορήματος συνέχισα στὸ σπίτι μου τὴν ἔρευνα κι' ἔφτιαξα ἕναν ἀκριβῆ κατάλογο ἀπ' ὅλα τ' ἀντικείμενα ποὺ εἶχε κλέψει ὁ Γκάλλος. Ἔργάστηκα συνέχεια ἀπὸ τὴ 1 μετὰ τὸ μεσημέρι ὡς τὶς 2 τὴ νύχτα. Ἐπὶ τέλους ἔφθασα στὸ ἀριθμητικὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ δυστυχὴς συνάδελφος σὲ ὅλη τὴ μετάφραση εἶχε κλέψει 1579 στερλίνες, 177 χρυσὰ δαχτυλίδια, 947 μπριλλάντενια περιδέραια, 121 χρυσὰ ρολόγια, 309 ζευγάρια σκουλαρίκια, ἐχτὸς ἀπὸ τὰ τόσα ἄλλα μικροπράματα.

«Θάτανε πολὺ κουρασιτικὸ νὰ πάω νὰ ψάγνω ποῦ μπόρεσε νὰ κρύψει ὁ Γκάλλος τόσα πράματα, δηλαδὴ ὅλα τὰ κ' ἐπτὰ καὶ ἀπέγνια ποὺ εἶχε κλέψει. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι κατὰ δάβαρ ὅλ' αὐτὰ δὲν ὑπῆρξανε παρὰ μόνο στὴ φανταισία του. Ὁπωσδήποτε δὲν ἐπέμεινα. Ἔδεσε διαιόθηκα ὅμως ὁτι ὁ Γκάλλος ἔξακολουθοῦσε νάναι θῦμα τοῦ ὁλέθριου πάθους του, σὲ σημεῖο ποὺ νὰ μὴν ὑπάρχει ἐλπίδα θεραπείας κι' ὅτι, μὲ λίγα λόγια, ἤταν ἀναξιόπιστο πρόσωπο. Θὰ μοσα, πῶρα πίσω τὴν εὐθύνη μου ἀπὸ πάνω του καὶ τὸν ἐγκατάλειψα στὴν τύχη του.

«Δὲν ἄκουσα πιὰ νὰ γίνεται λόγος γι' αὐτόν. Ἐσεῖς;»

Μετάφρ. ΑΝΔΡ. ΑΛ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Η ΔΑΝΕΙΣΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ
προσφέρει μὲ δραχμὰς
25
τὸν μῆνα ὅλα τὰ
ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΠΑΡΗΓΟΡΙΑ

—Μπ!... Γυναῖκες σὰν κ' ἐμᾶς εἶναι κ' αὐτές, μόνο ποὺ ἔχουν τὸν καιρὸ νὰ μακιγιιάρονται!...

ΤΑ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΜΑΣ ΖΩΗΣ

'Ομιλεῖ ὁ κ. 'Ιωάν. Συκουτρῆς

(Συνέχεια ἀπὸ τὴν 3η σελίδα)

ὅτι ὁ πολὺς κόσμος τῶν μορφωμένων γνωρίζει τοὺς λογοτέχνας μας ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ἀπ' αὐτὰ τὰ βιβλία προτύπωσε τῆς γραφίδος ἔχω. Ὅτι δηλαδὴ εἶναι ὁποχρεωμένος ὁ λογοτέχνης ὄχι μόνον διὰ νὰ κερδίσῃ τὸ ψωμί του, ἀλλὰ καὶ νὰ κερδίσῃ ἕνα ὄνομα, νὰ καταβιβάσῃ τὴν παραγωγήν του, ἢ τοὐλαχιβίστον μέρος αὐτῆς εἰς τὸ ἐπίπεδον ποὺ ἐπιτρέπει ὁ ἀξιοστοιχτήρ!

Σᾶς εἶπα, ἄλλοῦ ὁπάρχει τάξις πνευματικὰ διαπλασμένη, ὑπάρχει ἀριστοκρατία μὲ παραδόσεις, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐκπηγάζουν ἀντίρροποι δυνάμεις· ἐνῷ ἐδῶ παρεδόθημεν ἀνυπεράσπιστοι εἰς ἐποχὴν ποὺ διαπλάσσεται κάπως καὶ εἰς ἡμᾶς κάτι ἀνάλογο.

—Πῶς θὰ ἠμπροῦσε νὰ δημιουργηθῇ μιὰ στενότερη ἑπαφὴ μεταξὺ κοινοῦ καὶ λαλιτέχνου γενικά;

—Ἕνας δρόμος ὑπάρχει· νὰ δημιουργηθῇ καὶ ὕστερα νὰ διαπλασθῇ, νὰ παιδαγωγηθῇ αὐτὸ τὸ κοινόν. Ἐδῶ χρειάζεται νὰ ἐργασθοῦν σχολεῖα μαζί καὶ διανοούμενοι, χρειάζεται ἔμμος πρὸ παντὸς νὰ ξέρωμεν τί θέλομεν.

—Μήπως θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιδιωχθῇ ἀπ' ὅλους μας καὶ ἀπὸ τὸ κράτος τὸ μορφωτικὸ ἀνέβασμα τοῦ λαοῦ;

—Ἀγαπητέ μου, ἂς ἀφήσωμεν τὸν λαὸν εἰς τὴν δυστυχίαν του. Ὁ διανοούμενος δὲν εἶναι ἀρθρογράφος ἐφημερίδος ἢ κοινοβουλευτικὸς παράγων, ὅστε νὰ εἴν' ὁποχρεωμένος νὰ πιστεύῃ (ἢ μᾶλλον νὰ κάνῃ πὼς πιστεύει) εἰς αὐτὴν τὴν εἰδωλολατρείαν τοῦ Μολὸχ τῆς δημοκοπίας, ποὺ λέγεται Λαός. Ὅποιος γνωρίζει ἀκόντα τὸν λαὸν καὶ τὸν ἀγαπᾶ ἀληθινά, ξέρει πὼς ἐκεῖνο ποὺ χρειάζεται σήμερα εἶναι κυρίως φωμί, ὑγεία, καλὴ διοίκησις, ἠθικὴ πίστις.... Αὐτὸ πρέπει νὰ τοῦ προσφέρῃ (ἢ νὰ μὴν τοῦ στερῇ τοὐλάχιστον) τὸ κράτος. Ἂς ἀφήσωμεν τὰς οὐτοπίας, ὅτι θὰ μποροῦν πεινασμένοι ἄνθρωποι νὰ ζοῦν μέσα εἰς τὴν δυστυχίαν καὶ τὴν σκληρότητα καὶ ἀδικίαν τῆς βιοπάλης, ν' «ἀναβοῦν» πνευματικῶς, πρωτοῦ νὰ δοθοῦν οἱ προϋποθέσεις πρὸς τοῦτο. Ἡ μόρφωσις εἶναι ὡραῖον πρᾶγμα, ἀλλὰ δὲν εἶναι καμμιὰ θαυματουργὸς ράβδος, μὲ τὴν ὁποίαν ἀντεισάγεται ἀντὶ τῆς μετριότητος ἡ πνευματικὴ ἔξαρσις, καὶ ἀντικαθίσταται ἡ ἀμβλύνοια καὶ νωθρότης μὲ λεπταισθησίαν καὶ πρωτοτυπίαν. Ὅσον καὶ νὰ μορφωθῇ ἕνας λαός, θὰ μείνῃ λαός, δηλαδὴ ἔξω ἀπὸ τὸ πλαίσιον τῆς ἐνεργοῦ πνευματικῆς ζωῆς, ἡ ὁποία καὶ τὰ θέματά της καὶ τοὺς ἥρωάς της καὶ τοὺς φορεῖς της ἀπὸ τὴν ἀριστοκρατίαν πάντοτε ἀντλεῖ. Εἶναι παρατηρημένον ἄλλωστε: ἡ ποιότης τῆς πνευματικῆς τροφῆς μιᾶς ὁμάδος εἶναι ἀντιστρόφως ἀνάλογος πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν προσώπων ποὺ τὴν ἀπαρτίζουν.

Παρομοίας χιμαίρας κυνηγοῦμεν τόσα χρόνια οἱ διανοούμενοι καὶ δ' αὐτὸ δὲν ἐκαταφέρομεν ἀκόμη νὰ τὴν τε. Δὲν ἀργίσαμεν ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ ἔπρεπε. Δὲν θθελήσαμεν ἀκόμη νὰ ἀποδεχθῶμεν ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῆς Ἑπτανήσου, ὅτι ἐκεῖ καὶ μόνον παρουσίασαν καὶ αἱ λαϊκαὶ τάξεις κάποια πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα (ὅσων εἶναι ἐπιδεκτικαί), ὅπου ὑπῆρχε μορφωμένη καὶ καλλιεργημένη ἀριστοκρατία. Ὅσον χαμηλότερα εὑρίσκεται ἕνας ἄνθρωπος πνευματικῶς, τόσον περισσότερον ἔμμεσα δέχεται ἡν ἐπίδρασιν τοῦ πνεύματος, ὄχι ἀπὸ τὰ βιβλία ἢ τὴν διδασκαλίαν, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἀκτινοβολίαν μιᾶς δυνατῆς πνευματικῆς προσωπικότητος, ἀπὸ τὸ ζωντανὸν παράδειγμα μιᾶς ἀληθινᾶ πνευματικῆς ἡγετιδος τάξεως. Τότε καὶ μόνον ὁπάρχει ἡ δυνατότης καὶ τοῦ «ἐξαδελφισμοῦ» ὄχι βιβλίου τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ ἀτόμων ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τοῦ λαοῦ. Ἀντὶ νὰ ζητοῦμεν μόνος του μὲ τὴν διδασκαλίαν μας νὰ κατασκευάσῃ τὰ σκαλοπάτια τοῦ ἀνεβάσματός του, ἂς τὰ κατασκευάσωμεν ἡμεῖς τὰ σκαλοπάτια αὐτά, ἂς τοποθετήσωμεν ἐκεῖ ὅσους ἡμπροῦν

COLETTE

ΤΟ ΧΡΥΣΟ ΜΟΥ

(ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ)

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

ΜΟΡΦΗ . . . ἔλεγε μέσα της ἡ Λέα ἀνεβαίνοντας στὸ μπουντουάρ. Ὄχι. Ὄχι πιά. Τώρα μοῦ χρειάζεται ρόζ πολὺ ἀχνὸ γιὰ «ντεσσοῦ». Ὀμορφη . . . Πφφ . . . Μὰ δὲν ἔχω ἀνάγκη πιά...».

Ὡστόσο δὲν κάθησε καθόλου ν' ἀναπαυθῆ στὸ μπουντουάρ, πλάϊ στὸν καφὲ καὶ τὶς ἐφημερίδες. Κατέβηκε καὶ μπῆκε στὸ αὐτοκίνητο:

—Στῆς κυρίας Πελλοῦ.

Πέρασαν τὶς ἀλλέες τοῦ δάσους, τὸ Νεῖγύ, τὸ βουλεβάρτο Ἴνκερμαν... «Πόσες φορὲς ἔκανα τὴ διαδρομὴ αὐτή...», ρωτοῦσε τὸν ἑαυτό της ἡ Λέα. Ὑπελόγιζε, ἔπειτα κουράστηκε...

Βγαίνοντας μπροστὰ στὸ σπίτι τῆς κυρίας Πελλοῦ ἄκουσε θόρυβο.

—Θὰ βρίσκωνται στὸ χώλλ, σκέφθηκε.

Εἶχε βάλει ποῦντρα πρὶν φύγη καὶ εἶχε τεντώσει στὸ πηγοῦνι ἕνα μπλὲ βέλο, πολὺ λεπτό, σὰν ὁμίχλη. Καὶ ἀπήντησε ὁτὸν ὑπηρέτη ποὺ τὴν καλοῦσε νὰ μπῆ στὸ σπίτι:

—Ὄχι, προτιμῶ καλύτερα νὰ διασχίσω τὸν κῆπο.

Ἕνας ἀληθινὸς κῆπος, ἕνα πάρκο μᾶλλον ἄφηνε στὴ μέση ἀπομονωμένη μιὰ βίλλα ὁλόασπρη, μιὰ εὐρύχωρη βίλλα ὅπως ὅλες τῶν περιχώρων τοῦ Παρισιοῦ. Ἡ βίλλα τῆς κυρίας Πελλοῦ ἐθεωρεῖτο ἰδιοκτησία στὴν ἐξοχή, τὴν ἐποχὴ ποὺ τὸ Νεῖγύ ἦταν ἀκόμη στὰ περίχωρα τοῦ Παρισιοῦ. Τὸ μαρτυροῦσαν οἱ σταῦλοι ποὺ εἶχαν μεταβληθῆ σὲ γκαράζ, καθὼς καὶ αἱ διαστάσεις τῆς αἰθούσης τοῦ μπιλιάρδου, τοῦ διαδρόμου καὶ τῆς τραπεζαρίας.

Περπατῶντας κάτω ἀπὸ τὴ σκιὰ τῶν ἀκακιῶν, ἡ Λέα ἄκουγε ἕνα ψίθυρο φωνῶν μέσα στὸν ὁποῖο ξεχώριζε τὸ γερὸ γέλιο τοῦ Μπόμπ.

«Γελᾶ ἄσχημα αὐτὸ τὸ παιδί», σκέφθηκε. Σταμάτησε γιὰ μιὰ στιγμὴ γιὰ ν' ἀκούση καὶ ἀντελήφθη μιὰ φωνὴ γυναικεία, ποὺ δὲν ἦταν τῆς κυρίας Πελλοῦ.

«Εἶναι ἡ μικρή», σκέφθηκε ἡ Λέα.

Ἔκαμε μερικὰ γοργὰ βήματα καὶ βρέθηκε στὸ κατῶφλι ἑνὸς χώλλ, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἡ κυρία Πελλοῦ πετάχθηκε φωνάζοντας:

—Νά, ἡ καλή μας φίλη!

Τὸ βαρελάκι αὐτὸ ἦταν ἡ κυρία Πελλοῦ, ἡ ὁποία σὲ ἡλικία δεκάξη χρόνων ἦταν περίφημη χορεύτρια. Ἡ Λέα ἀναζητοῦσε συχνὰ στὴν κυρία Πελλοῦ αὐτὸ ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ θυμίση τὸν ἀρχαῖον μικρὸν ἔρωτα, τὸν ξανθὸ, ποὺ τόσον εἶχε γοητεύσει, καὶ δὲν εὕρισκε πιὰ παρὰ τὰ μεγάλα ὡραῖα μάτια, τὴ λεπτὴ μύτη καὶ ἀκόμα ἕνα φιλάρεσκο τρόπο μὲ τὸν ὁποῖον ἡ κυρία Πελλοῦ «ἐσταύρωνε» τὰ πόδια της ὅταν καθόταν.

Ὁ Μπόμπ σηκώθηκε καὶ φίλησε τὸ χέρι τῆς Λέας μὲ μιὰ ἔμφυτη χάρι, καὶ συνώδευσε τὸ κίνημα μὲ τὰ λόγια:

—Ἔβαλες πάλι βέλο, δὲν μ' ἀρέσει.

—Θὰ τὴν ἀφήσης ἥσυχη! ἐπενέβη ἡ κυρία Πελλοῦ. Δὲν ζητοῦν τὸ λόγο ἀπὸ μιὰ κυρία γιατὶ φόρεσε βέλο. Δὲν κάνουμε τίποτε, εἶπε τρυφερὰ στὴ Λέα.

Δυὸ γυναῖκες σηκώθηκαν ἀπὸ τὴ σκιὰ τοῦ ἀχυρένιου στόρ. Ἡ μιὰ ντυμένη στὰ μώβ, ἔτεινε ἀρκετὰ ψυχρὰ τὸ χέρι της πρὸς τὴν Λέα, ἡ ὁποία τὴν παρετήρησε ἀπὸ πάνω ὡς κάτω.

—Θεέ μου! πόσο εἴσαστε ὡραία. Μαρία—Λάουρα. Δὲν ὑπάρχει τίποτε πιὸ τέλειο ἀπὸ σᾶς.

Ἡ Μαρία—Λάουρα καταδέχθηκε νὰ μειδιάση. Ἦταν μιὰ κοκκινόξανθη νέα, μὲ καστανὰ μάτια, ποὺ μόγευε χωρὶς κινήματα καὶ λόγια. Ἔδειξε τὴν ἄλλη νέα γυναῖκα:

—Δὲν ἀναγνωρίζετε τὴ φίλη μου Ἐδμέ; ρώτησε.

Ἡ Λέα ἔτεινε τὸ χέρι της.

—Θὰ ἔπρεπε νὰ σὲ ἀναγνωρίσω, παιδί μου, ἀλλὰ μιὰ μαθήτρια ἀλλάζει πολὺ γρήγορα. Τὰ μαθήματα τελείωσαν;

—Βέβαια, βέβαια, φώναξε ἡ κυρία Πελλοῦ. Δὲν μποροῦν ν' ἀφήσουν διαρκῶς στὴ φυλακὴ τὸ θαῦμα αὐτό, τὸν ἄγγελο αὐτὸν τῶν 19 χιόνων.

—Δέκα ὀκτώ, διῶρθωσε μαλσκὰ ἡ Μαρία—Λάουρα.

—Δέκα ὀκτώ... δέκα ὀκτώ ... Μὰ δέκα ὀκτώ, Λέα. δὲν τὸ θυμᾶσαι; Ἡ δεσποινίς ἔπαιρνε τὴν πρώτη της Μετάληψη τὸ χρόνο ποὺ ὁ Μπόμπ τὸ ἔσκασε ἀπὸ τὸ κολλέγιο. Ναί, τὸ ξέρεις, παληόπαιδο, ὅτι τὸ εἶχες σκάσει καὶ εἴχαμε τρελλαθῆ οἱ δυό μας;

—Τὸ θυμοῦμαι πολὺ καλά, εἶπε ἡ Λέα καὶ ἀντήλλαξε μὲ τὴν Μαρία—Λάουρα ἕνα νεῦμα...

—Πρέπει νὰ τὴν παντρέψουμε, πρέπει νὰ τὴν παντρέψουμε! ἐξηκολούθησε ἡ κυρία Πελλοῦ ἡ ὁποία δὲν παρέλειπε νὰ φωνάζη διπλᾶ κάθε τι ποὺ τῆς φαινόταν σπουδαῖο. Θὰ πᾶμε ὅλοι στὸ γάμο.

«Εἶναι πράγματι μιὰ κόρη ἀντάξια τῆς Μαρίας—Λάουρας, σκεπτόταν ἡ Λέα. Ἔχει κρυφὰ τὸ κάθε τὶ ποὺ ἡ μητέρα της ἔχει φανερά. Μαλλιὰ σὰν ἀφρό, σὰν πουδραρισμένα, μάτια ἀνήσυχα, ἕνα στόμα ποὺ συγκρατεῖται νὰ μὴ μιλήση, νὰ μὴ γελάση...

Ἡ κυρία Πελλοῦ εἶπε:

—Τὰ παιδιὰ αὐτὰ ἔχουν ἤδη ζήσει μαζὶ ἀπὸ μικρά.

Ὑπεδείκνυε τὸν Μπόμπ, ὁ ὁποῖος κάπνιζε ὄρθιος μπροστὰ στὴ τζαμόπορτα. Κρατοῦσε τὴν πίπα του ἀνάμεσα στὰ δόντια του καὶ ἔρριχνε τὸ κεφάλι πίσω γιὰ νὰ ἀποφύγη τὸν καπνό.

Καὶ οἱ τρεῖς γυναῖκες παρατηροῦσαν τὸ νέο, ποὺ μὲ τὸ μέτωπο ἀνεστραμμένο, τᾶ βλέφαρα μισόκλειστα, τὰ πόδια ἑνωμένα καὶ ἀκίνητα ἔμοιαζε μᾶλλον σὰν μιὰ μορφὴ φτερωμένη ποὺ ρεμβάζει μετέωρη στὸν ἀέρα... Ἡ Λέα δὲν γελάστηκε καθόλου ἀπὸ τὴν ἔκφραση τῆ νικημένη τῆς νέας. Δὲν μπόρεσε ν' ἀντισταθῆ στὴν εὐχαρίστηση νὰ τὴν κάμη νὰ φρικιάση ἀγγίζοντας ἐλαφρὰ τὸ χέρι της. Ἡ Ἐδμὲ σπαρτάρησε ὁλόκληρη, τράβηξε τὸ χέρι της καὶ εἶπε χαμηλόφωνα:

—Τί συμβαίνει;

—Τίποτε, ἀπήντησε ἡ Λέα. Τὸ γάντι μου ἔπεσε κάτω.

—Πηγαίνουμε, Ἐδμέ! εἶπε μὲ βαρετὸ ὕφος ἡ Μαρία—Λάουρα.

Ἡ νέα βουβὴ καὶ πειθήνια ἐβάδισε πρὸς τὴν κυρία Πελλοῦ, ἡ ὁποία διεμαρτυρήθη.

—Ἀπὸ τώρα; Μὰ ὄχι...ὄχι...

—Εἶναι ἀργά, εἶπε ἡ Μαρία—Λάουρα, καὶ ἔπειτα περιμένετε πολλοὺς ἀνθρώπους τὴν Κυριακὴ τὸ ἀπόγευμα. Ἡ Ἐδμὲ δὲν ἔχει συνηθίσει στὸν πολὺ κόσμο.

—Ναί, ναί, ἀνεβόησε ἡ κυρία Πελλοῦ. Ἔζησε ἕως τώρα τόσο κλεισμένη, τόσο μόνη!

Ἡ Μαρία—Λάουρα γέλασε.

—...Θὰ ξαναγυρίσουμε γρήγορα.

—Τὴν Πέμπτη, τὴν Πέμπτη. Λέα, ἔρχεσαι νὰ φᾶμε μαζὶ τὴν Πέμπτη;

—Ἔρχομαι, ἀπήντησε ἡ Λέα.

Ὁ Μπόμπ συνώδευσε τὴν Ἐδμὲ ὡς τὸ κατῶφλι, ὅπου καὶ στάθηκε δίπλα της, μὴ καταδεχόμενος νὰ μιλήση.

Μαζὶ μὲ τὴν μητέρα τῆς ἔπειτα προχώρησε ἕως τὸ ἀμάξι των. Ὅταν ἐπέστρεψε ἡ Λέα εἶχε βγάλει τὸ καπέλλο της καὶ εἶχε ἀνάψει ἕνα σιγαρέττο.

—Πόσο χαριτωμένες εἶναι καὶ οἱ δυό! εἶπε ἡ κυρία Πελλοῦ. Δὲν εἶν' ἔτσι, Λέα;

—Γοητευτική, ἀπήντησε ἡ Λέα ξεφυσώντας τὸν καπνό. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ Μαρία—Λάουρα!...

Ὁ Μπόμπ γύριζε.

—Τί ἔκαμε ἡ Μαρία—Λάουρα; ρώτησε.

—Τί ὁμορφιά!

—Ἀ... ἀ... ἐπεδοκίμασε ἡ κυρία Πελλοῦ. Εἶναι ἀλήθεια, εἶναι ἀλήθεια... Ἦταν πολὺ ὡραία!

Ὁ Μπόμπ καὶ ἡ Λέα γέλασαν κυτάζοντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλον.

—Ἦταν», ἐπανέλαβε ἡ Λέα. Μὰ αὐτὴ εἶναι ἡ ἴδια ἡ νεότης! Δὲν ἔχει οὔτε μιὰ ρυτίδα. Καὶ μπορεῖ νὰ φορῆ μώβ, τὸ ἀπαίσιο αὐτὸ χρῶμα ποὺ τὸ μισῶ καὶ μὲ μισεῖ.

Τὰ μεγάλα μάτια καὶ ἡ λεπτὴ μύτη ἐγύρισαν πρὸς τὸ μέρος της.

—Ἡ ἴδια ἡ νεότης! ἡ ἴδια ἡ νεότης! εἶπε ἡ κυρία Πελλοῦ. Συγγνώμην, συγγνώμην. Ἡ Μαρία—Λάουρα ἀπέκτησε τὴν Ἐδμὲ στὰ 1895. Ὄχι, ὄχι... σταθῆτε... ἕνα χρόνο ἀργότερα... Τότε ποὺ ὁ Χαλὴλ μπέης τῆς ἔδωσε τὸ περίφημο κόκκινο διαμάντι...

Φώναζε παράτονα. Ἡ Λέα ἔφραξε μὲ τὸ χέρι τὸ αὐτί της καὶ ὁ Μπόμπ ἐδήλωσε ἀποφθεγματικά:

—Θὰ ἦταν πολὺ ὡραῖο ἕνα τέτοιο ἀπόγευμα ἂν δὲν φώναζε ἔτσι ἡ μητέρα μου.

Παρετήρησε τὸ γυιό της χωρὶς θυμό, συνηθισμένη στὴν αὐθάδειά του καὶ κάθησε σὲ ἕνα σκαμνὶ πολὺ ὑψηλὸ γιὰ τὰ κοντά της πόδια. Ζέσταινε στὸ χέρι της ἕνα ποτηράκι ἀλκοόλ. Ἡ Λέα, ταλαντευόμενη σὲ μιὰ πολυθρόνα, ἔρριχνε ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὴ ματιά της στὸν Μπόμπ, ὁ ὁποῖος βρισκόταν μὲ τὸ γελέκο μισοανοικτό, μὲ ἕνα μισοσβυσμένο τσιγάρο στὰ χείλη, καὶ μὲ μιὰ τοῦφφα μαλλιὰ πεσμένη στὸ μάτι του.

Καθόνταν κοντὰ-κοντὰ χωρὶς νὰ μιλοῦν, ἤρεμοι, σχεδὸν εὐτυχεῖς. Εἶχαν τόσο πολὺ συνηθίσει ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ὥστε μποροῦσαν νὰ μένουν ἔτσι σιωπηλά. Ἐξ αἰτίας τῆς ζέστης ποὺ ἠδύζανε, ἡ κυρία Πελλοῦ ἀνέβασε ἕως τὰ γόνατά της τὴ στενὴ φοῦστα της, ἔδειξε τὶς μικρές της γάμπες καὶ ὁ Μπόμπ τράβηξε μὲ λύσσα τὴ γραβάτα του, κίνημα ποὺ ἡ Λέα τὸ ἀπεδοκίμασε μὲ ἕνα «Τς!... τς!..» τῆς γλώσσης.

—Ὦ! ἄφησέ τον τὸν μικρούλη, διεμαρτυρήθη ὡσὰν μέσα σὲ ὄνειρο ἡ κυρία Πελλοῦ. Κάνει τόση ζέστη.. Θέλεις νὰ φορέσης ἕνα κιμονό, Λέα;

—Ὄχι, εὐχαριστῶ. Εἶμαι πολὺ καλά.

Ποτὲ ὁ νεαρός της ἐραστὴς δὲν τὴν εἶχε καταλάβει ἀπρόοπτα μὲ τὸ κορσάζ ἀνοικτὸ ἢ μὲ παντοῦφλες. «Γυμνὴ καλύτερα, ἔλεγε, ἀλλὰ ποτὲ παραμελημένη». Ξαναπῆρε στὸ χέρι της τὴν ἐφημερίδα, ἀλλὰ χωρὶς νὰ διαβάζη. «Αὐτὴ ἡ Πελλοῦ, σκεφτόταν καὶ ὁ γυιός της... Βάλτε τους μπροστὰ σ' ἕνα καλοσερβιρισμένο τραπέζι καὶ ὁδηγήστε τους στὴν ἐξοχή — κράκ: ἡ μητέρα θὰ βγάλη τὸν κορσέ της καὶ ὁ γυιὸς τοῦ γελέκο του...».

Σήκωσε τὰ μάτια πρὸς τὸ νέο καὶ εἶδε ὅτι κοιμόταν, μὲ τὸ στόμα ὁλότελα κλειστό. Τὸ ἡδονικὸ τόξο τοῦ ἐπάνω χείλους φωτιζόταν ἀπὸ κάτω καὶ ἡ Λέα ὡμολόγησε ὅτι ἔμοιαζε πραγματικὰ μὲ θεό. Χωρὶς νὰ σηκωθῆ πῆρε ἀπαλὰ μέσα ἀπὸ τὰ δάκτυλα τοῦ Μπόμπ ἕνα σιγαρέττο ποὺ ἄναβε καὶ τὸ πέταξε στὸ σταχτοδοχεῖο. Τὸ μπράτσο τοῦ κοιμισμένου τεντώθηκε καὶ ἄφησε νὰ πέσουν σὰν μαραμένα ἄνθη τὰ μακρυὰ δάχτυλά του, ὡπλισμένα μὲ ἀγριώτατα νύχια, καθόλου γυναικεῖα, ἀλλὰ πολὺ ὡραῖα. Τὸ χέρι αὐτὸ πόσες φορὲς ἡ Λέα τὸ εἶχε φιλήσει, ἔτσι γιὰ μιὰ εὐχαρίστηση, γιὰ τὸ ἄρωμά του...

Παρατηροῦσε πίσω ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα της πρὸς τὸ μέρος τῆς κυρίας Πελλοῦ. «Κοιμᾶται ἐπίσης;» Ἡ Λέα ἀγαποῦσε τὴ μοναξιά, ὀτὴν ὁποίαν τὴν ἄφηνε ἡ μεσημεριάτικη ἀνάπαυση μητέρας καὶ γυιοῦ, μέσα στὴ ζέστη, στὴ σκιὰ τοῦ ἥλιου.

Ἀλλὰ ἡ κυρία Πελλοῦ δὲν κοιμόταν καθόλου. Καθόταν μὲ σταυρωμένα τὰ πόδια, κύτταζε κατ' εὐθεῖαν μπροστά της καὶ ἀπελάμβανε γουλιὰ γουλιὰ τὴ σαμπάνια της, σὰν ἀλκοολική.

«Γιατὶ νὰ μὴν κοιμᾶται; ἀναρωτήθηκε ἡ Λέα. Εἶναι Κυριακή. Ἔφαγε καλά. Περιμένει τὶς φιλενάδες της στὶς πέντε. Συνεπῶς τώρα θἄπρεπε νὰ κοιμηθῆ. Ἀφοῦ δὲν κοιμᾶται, θὰ πῆ ὅτι κάνει κάτι κακό».

Γνωριζόνταν ἐδῶ καὶ 25 χρόνια. Μιὰ περίεργη φιλία εἶχεν ἀναπτυχθῆ μεταξύ τους. Καὶ οἱ δυὸ γυναῖκες, θετικές, ἐπιτήδειες στὰ οἰκονομικὰ ζητήματα, ἀλλὰ ἡ μιὰ φιλάργυρη, ἡ ἄλλη Συβαρίτισσα... Οἱ δεσμοὶ αὐτοὶ σημαίνουν πολλά. Ἕνας ἄλλος σύνδεσμος δυνατώτερος ἦλθε νὰ τοὺς ἑνώση ἀργότερα: ὁ Μπόμπ.

Ἡ Λέα θυμόταν τὸν Μπόμπ παιδάκι, ἕνα θαῦμα μὲ μακρυὲς μποῦκλες. Τὸ παιδὶ αὐτὸ μεγάλωσε ἀνάμεσα στὶς καμαριέρες καὶ τοὺς θαλαμηπόλους. Ἂν καὶ τὰ λεπτὰ δὲν ἔλειπαν, καμμιὰ μίς, καμμιὰ φροῦλάϊν δὲν ἀσχολήθηκε μὲ τὸν Μπόμπ.

«Ἡ Σαρλόττα Πελλοῦ, γυναῖκα περασμένου αἰῶνος», ἔλεγε ὁ γέρος, φαγωμένος πιά, βαρῶνος ντὲ Μπαρτελεμύ. «Σαρλόττα Πελλοῦ, χαιρετῶ σὲ σᾶς τὴ μόνη γυναῖκα ἐλαφρῶν ἠθῶν ποὺ ἐτόλμησε νὰ ἀναθρέψη τὸ γυιό της, σὰν γυιὸ κοκκότας! Γυναῖκα ἄλλου αἰῶνος, δὲν διαβάζετε, δὲν κάνετε ταξείδια, φροντίζετε μόνο γιὰ τὴν σήμερον, καὶ ἀνατρέφετε τὸ γυιό σας μὲ τοὺς ὑπηρέτες...».

Ὁ Μπόμπ ἐγνώρισε ὅλες τὶς χαρὲς τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Πρὶν ἀκόμα μιλήσει καλὰ καλὰ ἤξερε ὅλες τὶς ἱστορίες τῆς κουζίνας. Πολλὲς φορὲς τοῦ ἄρεσε νὰ τρώη ἐκεῖ. Ἄλλοτε ἔπαιρνε τὸ μπάνιο του μέσα στὸν λουτῆρα τῆς μητέρας του. Συχνὰ στομάχιαζε ἀπὸ τὰ γλυκὰ καὶ κάποτε τὸν ἔπιανε τὸ στομάχι του ὅταν ἀργοῦσαν νὰ τοῦ δώσουν νὰ φάγη. Τοῦ ἔτυχε κάποτε νὰ ἁρπάξη δυνατὸ συνάχι ὅταν ἡ μητέρα του τὸν ἐξέθεσε μισόγυμνο σὲ μιὰ γιορτή, ἀλλὰ τοῦ συνέβη νὰ διασκεδάση καὶ βασιλικὰ σὲ μιὰ αἴθουσα χαρτοπαιγνίου κρυφή, ὅπου μιὰ Ἀμερικανίδα τοῦ ἔδινε γιὰ νὰ παίζη χοῦφτες τὰ λουδοβίκια καὶ τὸν φώναζε «μικρὸ ἀριστούργημα». Τὸν ἴδιο περίπου καιρὸ καὶ ἡ κυρία Πελλοῦ ἐνεπιστεύθη τὸ γυιό της σ' ἕνα ἀββᾶ παιδαγωγό, ποὺ τὸν ἀπέλυσε στὸ τέλος τῆς πρώτης ἐξαμηνίας γιατὶ —ἔλεγε— αὐτὴ ἡ μαύρη ρόμπα ποὺ βλέπω νὰ περιφέρεται διαρκῶς στὸ σπίτι, μὲ κάνει νὰ νομίζω ὅτι περισυνέλεξα καμμιὰ φτωχὴ συγγενή μου — καὶ ὁ Θεὸς ξέρει ἂν ὑπάρχη τίποτε πιὸ θλιβερὸ ἀπὸ μιὰ φτωχὴ συγγένισσα μέσα στὸ σπίτι!...

Σὲ ἡλικία 14 χρονῶν, ὁ Μπόμπ βαρέθηκε τὸ σχολεῖο. Ἐδραπέτευσε. Καὶ ὄχι μόνο ἡ κυρία Πελλοῦ βρῆκε τὸ θάρρος νὰ τὸν ξανακλείση πάλι, ἀλλὰ καὶ μπροστὰ στὰ κλάμματα καὶ τὶς βρισιὲς τοῦ γυιοῦ της ἔφυγε φωνάζοντας: «Δὲν θέλω νὰ τὸ βλέπω αὐτό. Δὲν θέλω...». Ἀναφώνηση τόσο εἰλικρινὴς ὥστε ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὸ Παρίσι συνοδευόμενη ἀπὸ ἕνα νέον, γιὰ νὰ ξαναγυρίση δυὸ χρόνια ἀργότερα μόνη. Ἦταν ἡ τελευταία της ἐρωτικὴ ἀδυναμία.

Ξαναβρῆκε τὸν Μπόμπ μεγάλον πιά, ἀλλαγμένον, μὲ τὰ μάτια κοῖλα, μὲ τὴ φωνὴ τραχεία Τὸν ἀτέσυρε ἀμέσως ἀπὸ τὸ σχολεῖο. Ἐκεῖνος διέκοψε ἀμέσως ὁποιαδήποτε δουλειά, ἄρχισε νὰ ζητᾶ ἄλογο, αὐτοκίνητο, κοσμήματα, ἀπαιτοῦσε ποσὸ στρογγυλὰ κάθε μῆνα.

Ἡ μητέρα του προσπαθοῦσε νὰ μετριάση αὐτὴ τὴν ὁρμή, ἀλλὰ δὲν μποροῦσε νὰ κάνη τίποτε. Ὅταν ὁ Μπόμπ ἄρχισε ν' ἀγοράζη αὐτοκίνητα, ἐκείνη ἄρχισε νὰ τρέμη. «Τὸ νοῦ σου στὴ βενζίνα, μαμᾶ Πελλοῦ», τῆς ἔλεγε καὶ πωλοῦσε τὰ ἄλογά του.

Ἦταν τότε δεκαοκτὼ χρονῶν. Πάντα ὡραῖος, ἀλλὰ ἀδύνατος. Πολλὲς φορὲς ἡ κυρία Πελλοῦ τὸν εἶχε συναντήσει στὴ σκάλα τῆς ὑπηρεσίας, ἢ στὴν κάβα νὰ μετρᾶ τὶς μποτίλλιες.

—Θὰ τελειώση κακά, ἔλεγε ἡ Λέα Μπόμπ, δεῖξε μου τὴ γλῶσσα σου.

Τὴν ἔβγαζε ἔξω μὲ ἕνα μορφασμὸ καὶ μὲ ἄλλες χειρονομίες ποὺ δὲν ἐπείραζαν καθόλου τὴ Λέα, φίλη πολὺ στενή, ἕνα εἶδος ἀναδόχου.

—Εἶναι ἀλήθεια, ρωτοῦσε ἡ Λέα, πῶς σὲ εἶδαν στὸ μπὰρ μὲ τὴν Λιλὴ προχθὲς τὴ νύχτα, καθισμένον στὰ γόνατά της;

—Στὰ γόνατά της; φώναζε ὁ Μπόμπ. Αὐτὸ ἔχει νὰ γίνη πολὺν καιρό.

—Εἶναι ἀλήθεια, ἐπέμενε ἡ Λέα, ὅτι σοῦ ἔδωσαν νὰ πῆς τζίν μὲ πιπέρι; Δὲν ξέρεις ὅτι αὐτὸ κάνει τὸ στόμα νὰ μυρίζη ἄσχημα;

Μιὰ μέρα, ἐρεθισμένος ὁ Μπόμπ ἀπάντησε στὴν ἀνάκριση τῆς Λέας:

—Δὲν ξέρω γιατὶ μὲ ρωτᾶς ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα. Μπορεῖς πολὺ καλὰ νὰ ξέρης ἂν τὸ ἔκαμα ἢ ὄχι, ἀφοῦ ἤσουν ἡ ἴδια ἐκεῖ, στὸ καμαράκι τοῦ βάθους μὲ τὸν Πατρόν, τὸν πυγμάχο.

—Αὐτὸ συμβαίνει ἀκριβῶς, ἀπήντησε ἡ Λέα ἀπαθής. Δὲν εἶναι κακὸς ἄνθρωπος ὁ Πατρόν.

Τὴν ἑβδομάδα ἐκείνη ὁ Μπόμπ ἔκαμε μεγάλο θόρυβο τὶς νύχτες στὴ Μονμάρτρη, μαζὶ μὲ κυρίες ποὺ τὸν φώναζαν «Χρυσό μου», ἀλλὰ ὑπέφερε ἀπὸ πονοκεφάλους καὶ ἔβηχε.

(Συνέχεια στὸ προσεχὲς)

Η ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΜΑΣ

Ο ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ

—Ὅταν μιλῶ νὰ σκάνετε, γιατ' εἶστε βλάκες πρώτης.
Ἀγροῖκοι! Ὅσες κι ἂν βλέπετε μορφὲς στὸν κόσμ' ὡραῖες,
γιὰ σᾶς εἶναι ἀντικείμενα κ' εἶναι γιὰ μένα ἰδέες...
Ὁ Δὸν Κιχώτης εἶμ' ἐγώ τῆς ἐμορφιᾶς ἱππότης!

—Γελᾶτε σὰ μὲ βλέπετε καὶ λέτε: Ὁ Δὸν Κιχώτης!
Μ' ἀκοῦστε: οἱ κόρες τοῦ Διὸς ποὺ ζοῦν αἰώνια νέες
ἐννιὰ γιὰ ἐμὲ πριγκήπισσες σταθῆκαν Δουλσινέες.
Τὶς σκλάβωσα μὲ τὸ σπαθὶ τοῦ λόγου καὶ τῆς νιότης!

—Οἰκόσημά μου τὰ ὄνειρα· μὰ κ' ἡ χλωμή μου ἡ μούρη
δὲν ἀντικρύζει ὅπως ἐσεῖς τοῦ Σάντσου τὸ γαϊδοῦρι
Τὸν πήγασο μὲ τὰ φτερὰ μπινεύω τὰ μεγάλα!

—Κι ἂν θέλετε, ἀνεμόμυλοι, μ' ἐμὲ νὰ μετρηθεῖτε,
βροντώντας γύρω σας ρυθμοὺς ἀθάνατους νὰ ἰδεῖτε
μὲ τὰ ὡσαννά σας νὰ ριχτῶ στὰ σύννεφα καβάλλα...

ΟΜΗΡΟΣ ΜΠΕΚΕΣ

Η ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΜΑΣ

EDWARD VI

Στοῦ Γουεστμινστερ τὰ βουβὸ κι ἀνήλιον Ἀββᾶτο,
στὰ πόδια τῶν μεγάλων του προγόνων ξαπλωμένος,
τὸν μαρμαρένιον ὕπνο του ὁ Ἐδουάρδος ὁ ἕκτος—
δεκάξη χρόνων βασιληᾶς—κοιμᾶται ἀγνοημένος

—Ἕνα παιδὶ ἦταν σοβαρό, εὐγενικό, θλιμμένο.
Ἔζησε μέσ' ὀτὸ κρύο του παλάτι μὲ βιβλία
κ' εἶχε ἐπισκόπους κι αὐστηροὺς σοφοὺς γιὰ συντροφιὰ του
ὁ θάνατός του ἤτανε ἡ μόνη του ἱστορία.

—Οὔτ' ἔρωτες εἶχε ποτές, οὔτ' ἔκανε πολέμους·
γι' αὐτὸ στὸ μαρμαρένιο του τὸν τάφο δὲ σκαλίσαν
τὰ θριαμβικὰ οἰκόσημα ποὺ οἱ πρόγονοί του ἀφῆσαν,

—μὰ χάραξαν βασιλικὸ οἰκόσημό του ἄνθη:
Τὰ κρίνα τὰ γαλατικὰ καὶ τοῦ Τυδὸρ τὰ ρόδα.
Κι ὡς νᾶσαν τ' ἄνθη ἀληθινὰ ὁ τάφος του εὐώδα.

ΚΩΣΤΑΣ ΟΥΡΑΝΗΣ